

**МІЖНАРОДНИЙ НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ
INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL**

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА НАУКОВА РАДА

Збірник тез наукових робіт

**IV МІЖНАРОДНА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ**

**«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ЕКОНОМІКИ ТА ФІНАНСІВ»**

«30» листопада 2015

**Київ–Санкт-Петербург–Відень
2015**

**МІЖНАРОДНИЙ НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ
(INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL)**

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА НАУКОВА РАДА

Збірник тез наукових робіт

**IV МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ**

**«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІКИ ТА
ФІНАНСІВ»**

«30» листопада 2015

Сборник тезисов научных работ

**IV МЕЖДУНАРОДНАЯ НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКАЯ
КОНФЕРЕНЦИЯ**

**«АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ЭКОНОМИКИ И
ФИНАНСОВ»**

«30» ноября 2015

Abstracts of scientific works

**IV INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL
CONFERENCE**

**«ACTUAL PROBLEMS OF ECONOMICS AND
FINANCE»**

«30» november 2015

Київ–Санкт-Петербург–Відень
2015

ББК 65
УДК 330.1
А-43

А-43 Актуальні проблеми економіки та фінансів: збірник тез наукових робіт IV Міжнародної науково-практичної конференції (Київ–Санкт-Петербург–Відень, «30» листопада 2015 року / Фінансово-економічна наукова рада, 2015. — 136 с.

У збірнику представлені матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції: «Актуальні проблеми економіки та фінансів».

Матеріали публікуються мовою оригіналу у авторській редакції.

Редакція не завжди поділяє думки і погляди автора. Відповідальність за достовірність фактів, імен, географічних назв, цитат, цифр та інших відомостей несуть автори публікацій.

Відповідно до Закону України «Про авторське право і суміжні права», при використанні наукових ідей та матеріалів цього збірника, посилання на авторів і видання є обов'язковими.

Повний бібліографічний опис усіх матеріалів конференції представлено на офіційному веб-сайті Міжнародного наукового журналу, НЕБ «КіберЛенінка», НЕБ Elibrary.ru (в базі даних РІНЦ).

ББК 65
УДК 330.1

© Автори статей, 2015
© Фінансово-економічна наукова рада, 2015
© Міжнародний науковий журнал, 2015

Організаційний комітет конференції:

Голова редакційної колегії: **Тарасенко Ірина Олексіївна** — доктор економічних наук, професор.

Заступник голови редакційної колегії: **Коваленко Дмитро Іванович** — кандидат економічних наук, доцент.

Заступник голови редакційної колегії: **Золковер Андрій Олександрович** — кандидат економічних наук.

Член редакційної колегії: **Денисенко Микола Павлович** — доктор економічних наук, професор, член-кореспондент Міжнародної академії інвестицій і економіки будівництва, академік Академії будівництва України та Української технологічної академії.

Член редакційної колегії: **Кухленко Олег Васильович** — доктор економічних наук, професор.

Член редакційної колегії: **Чубукова Ольга Юріївна** — доктор економічних наук, професор.

Член редакційної колегії: **Драган Олена Іванівна** — доктор економічних наук, професор.

Член редакційної колегії: **Захарін Сергій Володимирович** — доктор економічних наук, старший науковий співробітник, професор.

Член редакційної колегії: **Лойко Валерія Вікторівна** — доктор економічних наук, професор.

Член редакційної колегії: **Скрипник Маргарита Іванівна** — доктор економічних наук, професор.

Член редакційної колегії: **Селіверстова Людмила Сергіївна** — доктор економічних наук, професор.

Член редакційної колегії: **Гоблик Володимир Васильович** — доктор економічних наук, кандидат філософських наук, доцент, Заслужений економіст України.

Член редакційної колегії: **Мигус Ірина Петрівна** — доктор економічних наук, професор.

Член редакційної колегії: **Єфименко Надія Анатоліївна** — доктор економічних наук, професор.

Член редакційної колегії: **Ніценко Віталій Сергійович** — доктор економічних наук, доцент.

Член редакційної колегії: **Чаленко Надія Володимирівна** — кандидат економічних наук, доцент.

Член редакційної колегії: **Бугас Наталія Валеріївна** — кандидат економічних наук, доцент.

Член редакційної колегії: **Русіна Юлія Олександрівна** — кандидат економічних наук, доцент.

Член редакційної колегії: **Белялов Талят Енверович** — кандидат економічних наук, доцент.

Член редакційної колегії: **Рамський Андрій Юрійович** — кандидат економічних наук, професор.

Член редакційної колегії: **Безверхий Костянтин Вікторович** — кандидат економічних наук.

Член редакційної колегії: **Бадзім Олександр Сергійович** — кандидат економічних наук.

Член редакційної колегії: **Квасова Ольга Петрівна** — кандидат економічних наук.

Зміст

СЕКЦІЯ 1. PR, РЕКЛАМА И МАРКЕТИНГ	7
Гаранина И.И., Катран Н.С. Реклама как инструмент создания позитивного имиджа торговой марки...	7
СЕКЦІЯ 2. БАНКІВСЬКА СПРАВА	10
Оленникова А.В., Попова И.В. Современное состояние банковского кредитования инвестиционной деятельности в Российской Федерации.....	10
Паляничко Катерина Олександрівна Напрями стабілізації роботи комерційних банків в умовах кризових явищ	16
СЕКЦІЯ 3. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ, УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК І АУДИТ.....	19
Колівешко О. М. Передумови розвитку бухгалтерського обліку екологічної діяльності ...	19
Кукина Виктория Андреевна, Макеенко Геннадий Иванович Совершенствование исследования операций с товарно-материальными ценностями в агропромышленном комплексе республики Беларусь	22
Лобачева І.Ф., Живіцький С.О. Інформаційне забезпечення фінансового аналізу – запорука успішного розвитку підприємства	25
Петрашкевич Д.С., Наумовец Н.А. Система внутрішнього контролю в торгівлі	30
Сидорук Н. М. Особливості оцінки поточних зобов'язань підприємств	35
Сирська Ю.З. Удосконалення обліку витрат на оплату праці ТЗОВ «АГРОТУЧАПИ» ...	39
Слесар Т.М. Креативний управлінський облік	43
Черненко К.В. Актуальність автоматизації бухгалтерського обліку запасів з програмою 1С: Бухгалтерія 8.2.....	46
СЕКЦІЯ 4. ЕКОНОМІКА, ОРГАНІЗАЦІЯ І УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ	50
Жадько К.С., Фещенко О.М., Котенко В.С. Розвиток економічного потенціалу промислових підприємств.....	50

Кравчук І.В. Шляхи удосконалення управлінської діяльності підприємства	54
Педько І.А. Типологізація методів прогнозування обсягів збуту продукції підприємств за ступенем формалізації	57
Рабійчук О.О. Особливості реформування митної служби України в умовах євроінтеграційних процесів	60
Жадько К.С., Феценко О.М., Ратушна М.П. Аналіз формування та використання виробничої потужності підприємства	62
СЕКЦІЯ 5. ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА	66
Островський І.В. Потенційно небезпечні виробництва як фактор техногенної небезпеки ..	66
СЕКЦІЯ 6. ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ	70
Кухар О.В. Перспективи інтернаціоналізації бізнесу в Україні	70
СЕКЦІЯ 7. ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ	74
Шатило Н.В., Іванова Т.Г. Стратегія підвищення ефективності реалізації інвестиційних проєктів на Житомирщині	74
СЕКЦІЯ 8. ЛОГІСТИКА	78
Горват Віра Юріївна Екологічний аспект ISR у сфері логістичного управління транспортною системою на підприємстві	78
СЕКЦІЯ 9. МЕНЕДЖМЕНТ	81
Великих Ксения Александровна, Баева Александра Николаевна Финансовый менеджмент в кризисной ситуации	81
СЕКЦІЯ 9. НАЛОГОВАЯ ПОЛИТИКА	84
Баранник Лилия Борисовна, Семенюта Валентина Васильевна Фискальная политика и социальная безопасность: диалектика взаимосвязи	84
СЕКЦІЯ 10. ПРОБЛЕМИ МАКРОЕКОНОМІКИ	88
Тимчишина В. М., Шевченко Ю. О. Проблеми і перспективи розвитку готельного бізнесу в Україні	88

СЕКЦІЯ 11. РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА	90
Пшенична Ольга, Шевченко Юлія Олександрівна	
Значення туризму для національної економіки	90
Ревако Елена Александровна	
Влияние экономики региона на реализацию государственной программы республики Коми «Управление государственными финансами и государственным долгом»	93
СЕКЦІЯ 12. ФІНАНСИ ТА ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА	101
Дулiк Тетяна Олександрiвна, Александрюк Тетяна Юрiївна	
Окремі питання щодо реалізації пріоритетних напрямів фіскальної політики України	101
Сечняк А. А.	
Бюджетно-налоговая политика: категориальный анализ в современной экономической науке	106
СЕКЦІЯ 13. ФІНАНСИ, ГРОШІ І КРЕДИТ	111
Овсієнко В. В., Маршук Л. М.	
Податкова система в Україні	111
Овсієнко В. В., Гатаулліна Е. І.	
Інфраструктура грошового ринку	114
Яструбецька Л.С., Демко В.В.	
Аналіз фінансових результатів діяльності підприємств України.....	117
СЕКЦІЯ 14. ЕКОНОМІКА ПРАЦІ ТА УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ.....	126
Hoblyk Volodymyr Vasylyovych, Scherban Tatiana Dmytrivna	
Legal regulation of labor migration processes.....	126
СЕКЦІЯ 15. ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА	129
Караева Наталия Вениаминовна	
Критерии эффективности политики устойчивого развития и экономической безопасности Украины	129

Секция 1. PR, РЕКЛАМА И МАРКЕТИНГ

Гаранина И.И.

*старший преподаватель кафедры маркетинга
Открытый международный университет
развития человека «Украина»
г. Киев, Украина*

Катран Н.С.

*студент специальности «Маркетинг»
Открытый международный университет
развития человека «Украина»
г. Киев, Украина*

РЕКЛАМА КАК ИНСТРУМЕНТ СОЗДАНИЯ ПОЗИТИВНОГО ИМИДЖА ТОРГОВОЙ МАРКИ

Реклама любой торговой марки (ТМ) всегда носит информационный или имиджевый характер. Поэтому неотъемлемой частью создания рекламного продукта новой ТМ является разработка для нее стратегии позиционирования.

Позиционирование, то есть местонахождение торговой марки в сознании потребителя, может определять положение товара среди конкурирующих марок в данной торговой категории. Также это понятие может касаться процесса создания имиджа торговой марки в целом или решение об акцентировании в рекламе конкретных выгод ТМ. Позиционирование обеспечивает важную связь между коммуникационными целями в широком смысле и конкретной творческой стратегией. Специалисты предлагают рассматривать позиционирования поэтапно — переходя от общих решений к более конкретным и используя определенные модели позиционирования [1, с. 347].

Неотъемлемой частью стратегического планирования рекламной кампании новой торговой марки является разработка фирменного стиля. К элементам фирменного стиля относятся: товарный знак, фирменная шрифтовая надпись (логотип), фирменный блок, фирменный лозунг (слоган), фирменный цвет / цвета, фирменный комплект шрифтов, другие фирменные элементы. Разрабатывая фирменный стиль, надо учитывать результаты маркетинговых исследований, рекомендации специалистов из разных областей: филологов, психологов, специалистов по PR, режиссеров, композиторов [благ-статья 1].

Образ ТМ должно быть правдивым поскольку стратегия информационной открытости является одним из ключевых элементов развития имиджа торговой марки, целевые аудитории должны доверять имиджу компании. К тому же образ должен быть ярким, эмоционально окрашенным и конкретным, создавать реальные рыночные преимущества товара. Создание желаемого образа ТМ должно быть четко спланированным поскольку включает в себя использование согласованных между собой визуальных стимулов [2, с. 112].

Решение о том, какой образ необходимо создать, является главным для рекламодателя. Это решение сопровождается созданием таких ассоциаций у потребителей, которые помогли создать и закрепить позитивный имидж, одновременно устраняя те, которые не способствуют этому.

Рекламодателю необходимо учесть, что название торговой марки (brand name) может порождать множество ассоциаций. Некоторые из них строятся на физических качествах, другие отражают тот факт, что продукцией могут пользоваться для демонстрации стиля жизни, положения в обществе, профессиональной роли. Могут быть ассоциации, связанные с использованием продукта, с образами людей, использующих продукт, или с магазинами, где он продается, или с продавцами, которые занимаются сбытом этого продукта. Все эти ассоциации создают так называемый имидж, который отражает общее впечатление о том, что человек или группа людей знают или думают о фирме, предмет продажи [3].

Вершиной в создании имиджа фирмы является так называемый фирменный стиль — это совокупность постоянных художественных, текстовых и других элементов (констант) во всех рекламных разработках фирмы и в средствах рекламы. Фирменная шрифтовая надпись (логотип) — это оригинально сконструированная надпись с полным или сокращенным наименованием фирмы, товарной группы, производится фирмой, или какого-то конкретного продукта производится ней. Слоган — это фирменный лозунг, оригинальный девиз, который должен отвечать следующим требованиям: учитывать особенности целевой аудитории, быть понятным для нее; он должен быть коротким и легко запоминаться; он должен быть оригинальным, соответственно эмоционально окрашенным, исключать любое двойное толкование и соответствовать менталитету народа. Фирменный цвет должен иметь эмоциональную окраску и ассоциироваться со сферой деятельности (например, море и вода — голубой цвет, растениеводство — зеленый и т.д.). Рекламодателю необходимо знать основы цветных ассоциаций человека. Создание фирменного стиля требует использования также фирменного комплекта шрифтов, чтобы подчеркнуть различные особенности образа ТМ. Типы шрифтов могут отличаться написанием, длиной и шириной, насыщенностью и тому подобное. Желательно чтобы их можно было различить с первого взгляда [5, с. 453].

Таким образом, формирование имиджа новой ТМ есть сложная задача, требующая учета многоплановых факторов.

Литература

1. Ромат Е. В. Реклама / Е. В. Ромат. — 2-е изд. — СПб.: Питер, 2007. — 208 с.
2. Бове К. Л. Аренс В. Ф. Современная реклама — М.: Издательский дом Довгань, 2001. — 784 с.
3. Гараніна І. І. Місце фірмового стилю у розробленні рекламного повідомлення / І. І. Гараніна, Т. Г. Діброва // В2В-маркетинг. Матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених (Київ, 21–23 лютого 2013 р.) — Київ. — С. 120–121.
4. Кутлалиев А. Эффективность рекламы: научно-популярная литература / А. Кутлалиев, А. Попов. — М.: ЭКСМО, 2005. — 411 с.
5. Росситер Дж. Р. Реклама и продвижение товаров / Росситер Дж. Р., Перси Л.; пер. с англ. под ред. Л. А. Волковой — СПб.: «Издательство «Питер»», 2000 — 656 с.: ил. — (Серия «Маркетинг для профессионалов»). — ISBN 5-8046-0115-6.

Секція 2. БАНКІВСЬКА СПРАВА

Оленникова А.В.

студентка 4 курса кафедры финансов

Попова И.В.

*научный руководитель, канд. экономических наук, доцент
Донецкий национальный университет экономики и торговли
имени Михаила Туган-Барановского
г. Донецк, Украина*

СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ БАНКОВСКОГО КРЕДИТОВАНИЯ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

Активизация интеграционных процессов в международной экономической среде предопределяет необходимость повышения конкурентоспособности национальной экономики, что, в первую очередь, возможно, реализовать за счет расширения масштабов производственного сектора. Однако для развития предприятий недостаточно только собственного финансирования, поэтому возникает необходимость внешнего привлечения средств, важной составляющей которых можно считать поступления от банковских учреждений в форме кредитных, так и инвестиционных ресурсов, что вызывает необходимость исследования взаимоотношений банков и предприятий в разрезе кредитно-инвестиционной деятельности, что является особенно актуальным для Российской Федерации (РФ), учитывая доминантную роль банков в составе финансовых посредников.

Исследованием различных аспектов кредитно-инвестиционной деятельности банков посвящены работы таких ученых, как Корнеева А.И., Кривошапова С.В., Ляховой А.А., Матвеева Ю.Ю., Непрокина М.И., Ольховской О.В., Толстых Т.Н., Шокало Т.П. и др.

Несмотря на значительное количество исследований, проведенных по данной тематике, существует необходимость дальнейшего изучения сущности существующих проблем, а также поиск направлений повышения эффективности кредитно-инвестиционной деятельности банков.

Рассмотрение сущности банковского кредитования инвестиционной деятельности, его механизма, а также исследование современного состояния кредитно-инвестиционной деятельности банков в РФ и разработка направлений совершенствования и развития инвестиционного кредитования банков.

Научная новизна работы заключается в комплексном исследовании состояния банковского кредитования инвестиционной деятельности в РФ и разработке мероприятий по совершенствованию её организации и раскрытию существующего потенциала.

Сегодня встает альтернатива выбора между внешними и внутренними источниками финансирования инвестиционной деятельности предприятий. Анализ ресурсной базы многих предприятий показывает, что без капиталовложений, без помощи финансовых партнеров, без притока «живых» средств в экономику не возможно достичь экономического роста.

Банковское кредитования инвестиционной деятельности — это сложный процесс, на который влияют многочисленные факторы. Существует механизм, который определяет структурированность системы банковского кредитования инвестиционной деятельности. Механизм банковского инвестиционного кредитования — это совокупность организационных действий, которые направлены на проведение и регулирование непосредственно кредитного процесса. К основным элементам механизма банковского инвестиционного кредитования можно отнести субъекты кредитования, объект кредитования и обеспечение кредита.

Для того чтобы банк мог определить «выгодного» заемщика, т.е. субъекта кредитования, ему необходимо провести оценку платежеспособности клиента, рассмотреть инвестиционный проект, бухгалтерский баланс, отчет о прибылях и убытках, технико-экономическое обоснование и расчеты к нему [1, с. 23].

Объект инвестиционного кредита должен представлять собой потребность в финансовой поддержке именно инвестиционного проекта, направленного на техническую модернизацию производства и реализации продукции.

Важнейшим звеном механизма банковского инвестиционного кредитования является обеспечение кредита. Под обеспечением понимают способ страхования банка от риска невозврата клиентами ссуд и неуплаты процентов по ним. Способами обеспечения кредита являются неустойка (штраф, пеня), залог, поручительство, банковская гарантия и другие [2, с. 135]. Однако «единственно надежным обеспечением инвестиционного кредита являются хорошо проработанный инвестиционный проект и качественный бизнес-план его реализации» [1, с. 23].

Банками РФ предлагаются долгосрочные кредиты в национальной и иностранной валюте на инвестиционные цели для реализации бизнес-проектов.

Традиционная схема финансирования инвестиционной деятельности предусматривает оплату расходов, связанных с приобретением, модернизацией, реконструкцией и строительством основных средств (земельных

Секція 2. Банківська справа

участков, зданий, сооружений и передаточных устройств, оборудования и транспортных средств, и тому подобное).

Особенностью инвестиционных кредитов является длительный срок кредитование (более пяти лет) и индивидуальный график погашения задолженности.

Важным показателем, характеризующим уровень развития инвестиционной деятельности страны, выступают инвестиции в основной капитал предприятий, объемы поступлений от различных источников в РФ в течение 2013–2014 гг. (Таблица 1).

Таблица 1

Инвестиции в основной капитал в Российской Федерации по источникам финансирования за 2013–2014 гг.

Источники финансирования капитальных инвестиций	Год				Изменение	
	2013		2014		Абсолютное, +/-	Темп роста, %
	млрд руб.	уд. вес, %	млрд руб.	уд. вес, %		
1	4	5	6	7	8	9
Инвестиции в основной капитал (ОК) — всего	10065,7	100	10376,8	100	311,1	103,09
собственные средства	4549,9	45,2	4749,2	45,77	199,3	104,38
привлеченные средства	5515,8	54,8	5627,6	54,23	111,8	102,03
из них:						
кредиты банков	1003,6	9,97	1098,3	10,58	94,7	109,44
заемные средства других организаций	626,1	6,22	658,5	6,35	32,4	105,17
инвестиции из-за рубежа	76,4	0,76	87,8	0,85	11,4	114,92
бюджетные средства	1916,3	19,04	1764,5	17	-151,8	92,08
средства внебюджетных фондов	27,9	0,28	23,9	0,23	-4	85,66
средства организаций и населения на долевое строительство	294,9	2,93	366,5	3,53	71,6	124,28
прочие	1570,6	15,6	1628,1	15,69	57,50	103,66

* Составлено по данным Федеральной службы государственной статистики РФ [3]

Исходя из таблицы 1, можно увидеть, что общий объём инвестиций в 2014 г. составил 10376,8 млрд руб., увеличившись на 311,10 млрд руб.

Исследование структуры источников финансирования капитальных инвестиций (Таблица 1) показало, что предприятия финансируют свое развитие преимущественно за счет привлечённых средств, доля которых за период 2013–2014 годов составляла 54,8–54,23%. В 2014 году банковские кредиты занимают третье место после бюджетных средств (17%) и прочих средств (15,69%).

Если проследить динамику капитальных инвестиций, осуществленных за счет банковских кредитов, то можно заметить, что их объемы за период с 2009 по 2014 год имели тенденцию к росту (Рис. 1). Таким образом, имеет место некоторое противоречие: с одной стороны, наблюдается положительная динамика относительно наращивания общих объемов кредитования субъектов хозяйствования, а с другой – большинство предприятий и в дальнейшем требует привлечения финансовых ресурсов.

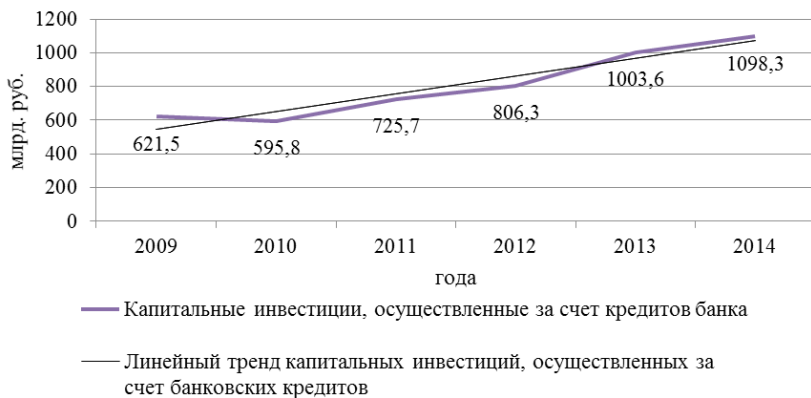

Рис. 1. Динамика капитальных инвестиций, осуществленных за счет банковских кредитов [3]

На Рис. 2 и 3 представлена структура выданных кредитов кредитными организациями РФ на период 2013–2014 г.

На представленных диаграммах (Рис. 3 и Рис. 4), видно, что в структуре выданных долгосрочных кредитов кредитными организациями РФ в период 2013–2014 гг. наибольшую долю занимают кредиты, предоставленные нефинансовым организациям (53,3% и 50,3% соответственно). Наименьшую долю занимают кредиты, выданные физическим лицам-нерезидентам. В 2013 году кредиты в этот сектор экономики не выдавались, а в 2014 году предоставлялись в размере 0,1% от общего количества выданных кредитов банками РФ.

Рис. 3. Структура выданных кредитов кредитными организациями РФ в 2013 г. [4]

Рис. 4. Структура выданных кредитов кредитными организациями РФ в 2014 г. [4]

Результаты проведенного выше комплексного исследования современного состояния банковского кредитования инвестиционной деятельности в РФ позволяют сделать вывод, что развитие данной сферы находится на достаточном уровне, т.к. банковские кредиты занимают далеко не последнее место в финансировании деятельности предприятий. Кредитные организации РФ осуществляют наибольшее инвестирование своих средств в нефинансовые организации, с целью развития именно этого сектора экономики.

Раскрытие имеющегося потенциала банков в сфере инвестиционного кредитования в условиях экономики РФ целесообразно, прежде всего, начать с создания стабильных условий развития экономики, что

предполагает устойчивую нормативно-правовую базу и режим налогообложения, поддержание финансовой устойчивости участников инвестиционных проектов, а также разработку четкого механизма снижения риска банковского инвестиционного кредитования.

На сегодняшний день банкам РФ крайне важно активно использовать опыт, который был накоплен зарубежными банковскими институтами в сфере инвестиционного кредитования предприятий, с целью долгосрочных кредитных отношений с предпринимателями относительно финансирования их инвестиционных проектов. Участниками инвестиционных процессов должны быть выработаны единые принципы и оптимальные методы, а также сформирован инструментарий рационального регулирования инвестиционной деятельности. Все это говорит о необходимости построения четкого и адекватного механизма инвестиционно-кредитного процесса, не только для банков РФ, но и для национальной экономики в целом.

Литература

1. Матвеева Ю. Ю., Толстых Т. Н. Особенности банковского инвестиционного кредитования в современных условиях // Социально-экономические явления и процессы: международный журнал. — 2014. — № 6. — С. 21–26.
2. Ольховська О. В. Забезпечення кредитів у банках: проблеми та напрями їх вирішення // Управління розвитком. — 2013. — № 1. — С. 134–136
3. Инвестиции в основной капитал в Российской Федерации [Электронный ресурс] // Федеральная служба государственной статистики. — Режим доступа. — URL: http://www.gks.ru/wps/wcm/connect/rosstat_main/rosstat/ru/statistics/enterprise/investment/nonfinancial/#
4. Банк России [Электронный ресурс]: сайт. — М., 2000–2015. — Режим доступа. — URL: <http://www.cbr.ru>.

Паляничко Катерина Олександрівна
аспірант кафедри статистики
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, Україна

НАПРЯМИ СТАБІЛІЗАЦІЇ РОБОТИ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ В УМОВАХ КРИЗОВИХ ЯВИЩ

В умовах політичної та соціальної напруженості в Україні спостерігається різке погіршення макроекономічних показників. На фоні погіршення показників соціально-економічного розвитку країни продовжується ескалація кризових явищ на фінансових ринках. Зокрема, спостерігається нестабільність на валютному ринку, про що свідчать значні девальваційні коливання національної валюти — за 2014 рік девальвація гривні відносно долара США склала 97,3%. Нестабільність на валютному ринку поряд із значними інфляційними процесами змушують населення та суб'єктів господарювання виводити кошти із банківських установ. Так, з початку 2014 року відтік депозитних ресурсів банків досяг 126 млрд грн, що складає майже 30% всіх депозитів банківських установ. Зазначені тенденції свідчать про суттєві проблеми у банківській системі та вимагають впровадження ефективних механізмів діагностики кризових явищ у банках з метою оперативного та адекватного реагування в умовах зростаючої нестабільності зовнішнього середовища.

2014 рік характеризується найбільшим в історії банківської системи України відтоком депозитів населення. Це явище обмежує можливості для функціонування економічної системи, що є важливим для України в умовах політичних та соціальних заворушень. Відтік депозитів крім економічного, має і соціальний аспект — втрату довіри населення, яке є як основним кредитором банків України, до вітчизняної банківської системи. Відтік депозитів фізичних осіб із банків завдає величезної шкоди економічній системі України. Відновлення балансу довіри і нормалізації ситуації вимагає великих зусиль комерційних банків і національного регулятора [1]. Динаміка валютних вкладів населення є основним показником недовіри вкладників до комерційних банків. Під час девальвації вкладники переважно намагаються зняти гривневі заощадження з метою конвертування їх у валюту та захисту захисту їх таким чином від знецінення національної грошової одиниці. Тому ситуація з гривневими вкладками є менш показовою. Але скорочення депозитного портфелю є не лише індикатором довіри/

недовіри вкладників до спроможності банків своєчасно виконати свої зобов'язання [2].

В умовах інтенсифікації дії деструктивних соціально-політичних факторів та на фоні ескалації макроекономічної нестабільності банки особливо гостро відчувають потребу в задоволенні власного дефіциту ліквідності. Зазначене обумовлено тим, що за таких умов функціонування економіки відбувається:

а) зростання відтоку депозитних ресурсів населення внаслідок зростання недовіри до банків, а також через виникнення девальваційних та інфляційних очікувань;

б) зростання відтоку коштів суб'єктів господарювання через зниження їх ділової активності або внаслідок банкрутства;

в) загострення конкурентної боротьби за фінансові ресурси між урядом країни та банками, оскільки в умовах макроекономічної нестабільності зростає дефіцит бюджету, на покриття якого держава випускає боргові цінні папери [3, с. 241].

З метою удосконалення депозитної політики та стабілізації роботи банків в умовах кризових явищ необхідно:

- стабілізувати та поліпшити економічну й політичну ситуацію в країні;
- ефективно використовувати можливості держави щодо рекапіталізації проблемних банків;
- підсилити стимулювання стабільного і тривалого зберігання заощаджень, а також банкам важливо брати до уваги зростання і диференціацію доходів населення;
- підвищувати якість обслуговування клієнтів і виходити на ринок з більш гнучкими депозитними продуктами;
- в умовах інфляції необхідна індексація коштів на банківських депозитах, та стабілізувати курс національної грошової одиниці України;
- запроваджувати жорсткі санкції до банків, що здійснюють неповернення депозитів і затримку платежів клієнтів;
- застосовувати нові маркетингові заходи у формуванні депозитної політики банків;
- розробляти ефективні види мотивації, збуту та цінової політики з метою активізації процесів залучення грошових коштів фізичних осіб на банківські депозити тощо.

Література

1. Відтік вкладів із банків гальмує зростання економіки України // Дані інформаційного агентства УНІАН [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://economics.unian.ua/finance/1029911-vidtik-vkladiv-iz-bankiv-galmue-zrostannya-ekonomiki-ukrajini-eksperti.html>

2. Національний банк України / Офіційне інтернет-представництво [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>

3. Ребрик Ю. С. Діагностика кризи ліквідності банків на основі оцінювання компонентного складу їх ліквідності / Ю. С. Ребрик // // Фінансовий простір. — 2015. — № 1. — С. 240–249.

4. Бартош О. М. Депозитна політика як складова системи управління діяльності банку / О. М. Бартош // Фінансовий простір. — 2014. — № 4. — С. 19–24.

Секція 3. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ, УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК І АУДИТ

Колівешко О. М.

*аспірант кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту
Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів,
Україна*

ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ЕКОЛОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Потребу вивчення історії в наш час не заперечує ніхто [1]. Це стосується й історії розвитку бухгалтерського обліку екологічної діяльності. Слід зазначити, що перші згадки про нього, як облік природних ресурсів, «неекономічної інформації [2]» з'явилися в античному світі, а саме у часи Аристотеля (384–322 р.р. до н.е.), який у свій час описав понад 500 видів відомих йому тварин та особливості їхньої поведінки (перельоти птахів, міграцію тварин, зимову сплячку деяких тварин тощо) [3]. Теофраст Ерезійський – учень Аристотеля, описує особливості росту рослин у різних умовах середовища, залежність їх форм і особливостей росту від ґрунту та клімату. В своїх роботах намічається поділ рослин за їх життєвими формами [4]. Більш пізнішим часом Карл Лінней (1707–1778 рр.) створив зручну для практичного використання класифікацію видів рослин і тварин і систематизував відомості про умови життя різних видів [5]. У 1866 р. завдяки німецькому біологу Ернсту Геккелю вперше з'являється термін екологія як науки, яка вивчає відносини організмів (особин, популяцій, біоценозів і т.п.) між собою та з навколишньою неорганічною природою, загальні закони функціонування екосистем різного ієрархічного рівня, середовище мешкання живих істот (включаючи людину) [6].

Поступове вивчення природних ресурсів, їх збереження, охорона, і т.п. приводить Людину до необхідності відображення їх в обліку, завдяки якому вона фактично дізнається та доводить інформацію про них усьому світу. Однак, слід зауважити, що поступове втручання її у природні ресурси, недбале ставлення до них не рідко призводить до «катастроф [7]», що спричиняє масштабне забруднення навколишнього природного середовища та завдає величезних втрат, у тому числі життя людей. Яскравим прикладом цьому є найбільша за історію людства екологічна

катастрофа, яка трапилась у 1986 р. на Чорнобильській АЕС, внаслідок якої в Україні постраждало майже 3,23 млн осіб, бомбардування ядерною зброєю на Хіросіму і Нагасакі наприкінці 1945 року, де одразу загинуло більше 130 тисяч людей, а протягом декількох наступних місяців ще близько півмільйона [8]. Катастрофічно впливають на стан навколишнього природного середовища військові дії, щорічні повені та інші незліченні лиха.

Враховуючи незворотні наслідки, дії Людини по відношенню до навколишнього природного середовища більшість країн світу створили відповідні нормативні-правові бази. Так, Верховна Рада УРСР 25 червня 1991 р. приймає Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» [9] яким передбачає основні принципи охорони навколишнього природного середовища, серед яких є:

а) пріоритетність вимог екологічної безпеки, обов'язковість додержання екологічних стандартів, нормативів та лімітів використання природних ресурсів при здійсненні господарської, управлінської та іншої діяльності;

б) гарантування екологічно безпечного середовища для життя і здоров'я людей;

в) запобіжний характер заходів щодо охорони навколишнього природного середовища;

г) екологізація матеріального виробництва на основі комплексності рішень у питаннях охорони навколишнього природного середовища, використання та відтворення відновлюваних природних ресурсів, широкого впровадження новітніх технологій;

д) збереження просторової та видової різноманітності і цілісності природних об'єктів і комплексів;

е) обов'язковість надання висновків державної екологічної експертизи;

є) встановлення екологічного податку, рентної плати за спеціальне використання води, рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів, рентної плати за користування надрами відповідно до Податкового кодексу України [10].

Важливим кроком на шляху становлення нормативно-правової бази природокористування суверенної України стало прийняття Верховною Радою України Земельного кодексу України (13 березня 1992 р.), Лісового кодексу України (21 січня 1994 р.), Кодексу України про надра (24 липня 1994 р.), Закону «Про природно-заповідний фонд України» (16 червня 1992 р.), а також створення Міністерства охорони навколишнього природного середовища України (Мінприроди), державних управлінь охорони навколишнього природного середовища в областях, містах Києві та Севастополі [11]. Поступовий розвиток Української нормативно-правової бази щодо природоохоронної діяльності приводить

вітчизняне підприємство до актуалізації відображення екологічної інформації в обліку — «бухгалтерському обліку екологічної діяльності». При цьому слід наголосити, що велику роль при цьому відіграють міжнародні стандарти, серед яких ISO/FDIS26000, який передбачає належну передбачливість, стійкий розвиток, екологічні принципи і фактори тощо [12], «Система еколога-економічного обліку водних ресурсів» опублікована Організацією Об'єднаних Націй у 2012 році, ціллю якої є стандартизація концептів і методів обліку водних ресурсів [13], «Орієнтовний перелік показників зеленого росту» опубліковано нею у 2013 році, до якого відносяться: екологічна і ресурсна продуктивність; екологічна якість життя та інші [14].

Перелічена міжнародна та національна нормативна база спонукає господарюючих суб'єктів та органи управління вести облік наявних природних ресурсів та їх споживання, оцінювати вплив на екологію господарської діяльності та передавав користувачам інформацію про господарські операції, пов'язані з використанням природного середовища і впливом господарської діяльності на його стан.

Список використаних джерел

1. Лень В. С. Облік і аудит. Вступ до фаху: навчальний посібник. / В. С. Лень, В. А. Нехай. — К.: Центр учбової літератури, 2009. — 256 с.
2. Лень В. С. Екологічний облік: поняття та зміст / В. С. Лень, О. М. Колівешко // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Серія «Економічні науки», 2014. — № 2(74). — с. 223–229.
3. Сухарев С. М., Чундак С. Ю., Сухарева О. Ю. / Основи екології та охорони довкілля / Навчальний посібник. — Київ, 2006. — 394 с.
4. Кучерявий В. П. Екологія. — Львів: Світ, 2001. — 500 с: іл.
5. Миркин Б. М., Наумова Л. Г., Ибатуллин У. Г. Екологія Башкортостану: Підручник для середніх професійних навчальних закладів. Вид. 2-е, додатк. — Уфа, 2005.
6. Дорогунцов С. І., Коценко К. Ф., Хвесик М. А. та ін. Підручник. — К.: КНЕУ, 2005. — 371 с.
7. Свободный словарь терминов, понятий и определений по экономике, финансам и бизнесу // [Електронний ресурс] — Режим доступу: — <http://termin.bpsd.ru/publ/12-1-0-8669>
8. ПрАТ «Телерадіокомпанія «Люкс»» / 2005–2015 / Сайт «Телеканалу новин 24». // [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://24tv.ua/special/katastrofy/>.
9. Закон України «Про охорону навколишнього природно середовища» 25.06.1991 р. № 1264-ХІІ // [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>.
10. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI // [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

11. Марія Алексієвець / Охорона навколишнього природного середовища в системі національно-державних пріоритетів незалежної України / Збірник наукових праць // Україна–Європа–Світ, 2012, с. 145–148.

12. Международный стандарт ISO/FDIS26000. Руководство по социальной ответственности. Guidance on social responsibility. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: – http://www.ksovok.com/doc/iso_fdis_26000_rus.pdf.

13. Організація Об'єднаних Націй / Система еколого-економічного обліку водних ресурсів // Нью-Йорк, 2012, 220 с.

14. Организация Объединенных Наций / Социальный Совет / Инициатива зеленого роста и центральная основа, Системы эколого-экономического учета // Женева 2013, – 19 с.

Кукина Виктория Андреевна

студентка учетно-экономического факультета УО «БГЭУ»

Макеенко Геннадий Иванович

к.э.н., доцент кафедры бухгалтерского учета, анализа и аудита в промышленности УО «БГЭУ»

*Белорусский государственный экономический университет
г. Минск, Республика Беларусь*

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ ОПЕРАЦИЙ С ТОВАРНО-МАТЕРИАЛЬНЫМИ ЦЕННОСТЯМИ В АГРОПРОМЫШЛЕННОМ КОМПЛЕКСЕ РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ

Аннотация

Статья посвящена злоупотреблениям, имеющим место на предприятиях агропромышленного комплекса (далее АПК), нарушениям действующего законодательства, направленного на сохранность собственности. Описана ситуация на предприятии АПК, повлекшая за собой убытки и их последующее списание на определенные хозяйственные операции.

В статье намечены пути повышения эффективности исследования операций с товарно-материальными ценностями, меры, способствующие предотвращению дальнейших негативных последствий для предприятий АПК.

Ключевые слова: *судебная бухгалтерская экспертиза, бухгалтерский учет, операции с товарно-материальными ценностями, убыток, списание затрат, агропромышленный комплекс.*

Abstract

The article analyzes the abuses that take place at the enterprises of agribusiness, violations of the current legislation aimed at the property safety. The situation at the enterprise of agribusiness is described that caused losses and their subsequent write-off on certain economic operations. The article suggests ways to improve the quality of the research of operations with inventory items and the measures to prevent further negative consequences for enterprises of agribusiness.

Keywords: *judicial accounting, accounting, operations with inventory items, loss, write-off of expenses, agribusiness.*

Проверки соблюдения законодательства теми или иными предприятиями АПК проводятся правоохранительными органами повсеместно. Не исключением являются и сельскохозяйственные учреждения. Так, на предприятиях АПК распространенный характер носят нарушения, подлоги, различного рода злоупотребления. Правоохранительные органы выявляют факты приписок валового надоя молока и привеса животных, сокрытия сведений о падеже крупного рогатого скота, неправильного списания товарно-материальных ценностей и денежных средств.

При исследовании операций с материальными ценностями осуществляется проверка документальной обоснованности и правильности отражения в учете поступления и расхода сырья, материалов, устанавливается размер причиненного организации материального ущерба. Объектами экспертного исследования операций с материальными ценностями являются первичные документы, отражающие движение этих ценностей, регистры аналитического и синтетического учета, формы отчетности, материалы инвентаризации и другие материалы.

При осуществлении поставок мясо-молочной продукции закупщику транспортировка осуществляется силами агропромышленного комплекса. При этом зачастую перевозятся грузы, превышающие допустимую массу транспортного средства. В то же время отсутствует должный контроль логистики.

В процессе внезапных проверок документов сотрудники транспортной инспекции выявляют следующие факты: превышение допустимой загруженности автотранспортного средства, отсутствие государственного технического осмотра и т.д. При этом водитель совершает коррупционное деяние по отношению к представителям транспортной инспекции, чтобы избежать административного взыскания.

Ввиду задержки автотранспортного средства в пути следования мясо-молочная продукция зачастую приходит в негодность. В результате чего по прибытии к закупщику поставщик получает отказ в принятии некондиционной продукции.

По итогам вышеуказанной деятельности в АПК имеют место как некондиционные продукты, так и непредвиденные денежные расходы, связанные с нарушением правил транспортировки и торговли.

В АПК имеются предприятия общественного питания, которые занимаются обслуживанием работников комплекса. Предприятие работает эффективно и бывает рентабельным только в период проведения посевных и уборочных работ. В остальные же промежутки времени предприятие общепита простаивает, несет убытки по объективным причинам.

Ввиду указанных обстоятельств сельскохозяйственные предприятия несут убытки, которые зачастую списываются на операции по закупке озимых и яровых зерновых культур, удобрений, отопления амбаров и зернохранилищ натуральным сырьем (поленьями, брикетами), и на затраты освещения служебных помещений.

В связи с этим намечены возможные пути совершенствования исследований операций с товарно-материальными ценностями в АПК:

- 1) расширение круга исследуемых документов (бухгалтерских, финансовых, статистических, оперативных и др.);
- 2) проведение встречных проверок документов как внутри организации, так и в разных организациях, связанных с агропромышленным комплексом;
- 3) выявление расхождений между данными бухгалтерской, оперативной и неофициальной отчетности, установление размера причиненного организации ущерба.

Указанное позволит более эффективно осуществлять исследование операций с товарно-материальными ценностями в агропромышленном комплексе.

Литература

1. Указ Президента Республики Беларусь от 11 декабря 2014 года № 574 «Об обязательном страховании с государственной поддержкой урожая сельскохозяйственных культур, скота и птицы в 2015 году» [Электронный ресурс]. — Мн., 2012–2015. — Режим доступа: <http://www.kodeksy-by.com/>. — Дата доступа: 28.11.2015.
2. Дубоносов Е. С. Судебно-бухгалтерская экспертиза: учебник для вузов / Е. С. Дубоносов. — М: Издательство Юрайт, 2014. — 267 с. — Серия: Магистр.
3. Генеральная прокуратура Республики Беларусь [Электронный ресурс]. — Мн., 2006–2015. — Режим доступа: <http://www.prokuratura.gov.by/>. — Дата доступа: 28.11.2015.

Лобачева І.Ф.

кандидат педагогічних наук, доцент

Живіцький С.О.

здобувач вищої освіти

Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

м. Вінниця, Україна

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОГО АНАЛІЗУ – ЗАПОРУКА УСПІШНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Фінансовий аналіз діяльності суб'єктів господарювання є надзвичайно важливою складовою процесу управління підприємством, оскільки забезпечує менеджерів актуальною та суттєвою інформацією про наявний стан підприємства, перспективи та шляхи його покращення. Але для проведення досконалого фінансового аналізу та отримання економічно достовірних показників і повної картини про підприємство важливим питанням є забезпечення інформаційної бази для проведення такого аналізу.

Дослідженням питань формування та використання інформаційної бази для проведення фінансового аналізу займалися такі вчені як Пілецька С. Т., Міронова Л. О., Максимова С. В., Солнишкова В. А., та ін.

Інформаційне забезпечення відіграє важливу роль в будь-яких управлінських процесах підприємства. Економічна ефективність діяльності підприємств ґрунтується на наявності стратегії фінансової незалежності, формуванні і управлінні фінансовими потоками, максимально повному і ефективному використанні власного і позикового капіталу і управлінні його структурою, фінансовому регулюванні зовнішньоекономічної діяльності.

Всі ці завдання і покликана вирішити система інформаційного забезпечення фінансової незалежності підприємств, що базується на своєчасному отриманні і аналізі аналітичної інформації і ухваленні адекватних управлінських рішень. Обґрунтованість ухвалених рішень багато в чому залежить від інформації, на якій вони базуються, а ціна помилок постійно росте, оскільки ситуація в якій знаходиться підприємство постійно змінюється [1, с. 290–295].

Одним з найважливіших факторів, котрі впливають на ефективність управлінських рішень, є інформаційне забезпечення. Хоча цінність інформації є загальновідомим фактом, як показує аналіз, на практиці цьому не приділяється достатньо уваги.

Про це свідчить той факт, що більшість українських підприємств, які зазнали банкрутства в минулі роки, не мали збалансованої системи інформаційного забезпечення. Отже, інформаційне забезпечення прийняття фінансових рішень — дуже актуальне питання сьогодення [2, с. 128–129].

Основу інформаційного забезпечення фінансового аналізу становить бухгалтерська звітність. Може використовуватись і додаткова інформація (статистична звітність, дані внутрішньогосподарського (управлінського) бухгалтерського обліку, вибіркові дані, експертні оцінки), однак вона має лише допоміжний характер. Фінансова інформація — це набір даних (систематизований у певний спосіб) про: — склад господарських ресурсів, зобов'язань і фінансових джерел фірми; — рівень прибутку й витрат, які дають змогу оцінити очікувані доходи та пов'язані з ними ризики; — обороти фірми та якість її активів; — обсяг та якість потоків грошових коштів. Основним інформаційним джерелом для фінансового аналізу, його інформаційним фундаментом є фінансова звітність. Фінансова звітність (Financial Statement) — це сукупність форм звітності, що відображають майновий та фінансовий стан підприємства на визначену дату, а також фінансові результати діяльності за звітний період, рух коштів підприємства та склад власного капіталу. Мета складання фінансової звітності — інформаційне забезпечення прийняття обґрунтованих рішень в рамках операційної, фінансової та інвестиційної діяльності підприємства.

Фінансова звітність підприємства є стандартизованою відповідно до вимог П(С)БО. Вимоги до фінансової звітності викладено в П(С)БО 1 яке визначає:

- мету фінансових звітів;
- склад;
- звітний період;
- якісні характеристики та принципи, якими варто керуватися під час складання фінансових звітів;
- вимоги до розкриття інформації у фінансових звітах.

Баланс, звіт про фінансові результати, звіт про власний капітал та звіт про рух грошових коштів (табл. 1) складають статті, які об'єднують у відповідні розділи. Форми, перелік статей фінансових звітів та їхній зміст установлені П(С)БО 1. Звіт, який відображає надходження і вибуття грошових коштів протягом звітного періоду в результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності

В результаті аналізу фінансової звітності визначаються найважливіші показники оцінки фінансової стійкості підприємств, які свідчать або про успіх діяльності та стійке положення компанії, або про загрозу банкрутства.

Види форм фінансової звітності [3]

Форма фінансової звітності	Характеристика	Мета складання
Баланс (звіт про фінансовий стан)	Звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну дату його активи, зобов'язання і власний капітал	Надання користувачам повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан підприємства на звітну дату
Звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід)	Звіт про доходи, витрати, фінансові результати та сукупний дохід	Надання користувачам повної, правдивої і неупередженої інформації про доходи, витрати, прибутки і збитки та сукупний дохід підприємства за звітний період
Звіт про рух грошових коштів	Звіт, який відображає надходження і вибуття грошових коштів протягом звітного періоду в результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності	Надання користувачам фінансової звітності повної, правдивої та неупередженої інформації про зміни, що відбулися у грошових коштах підприємства та їх еквівалентах за звітний період
Звіт про власний капітал	Звіт, який відображає зміни у складі власного капіталу підприємства протягом звітного періоду	Надання користувачам фінансової звітності повної, правдивої та неупередженої інформації про зміни у складі власного капіталу підприємства протягом звітного періоду

До таких показників можна віднести: коефіцієнт забезпечення власними оборотними засобами, коефіцієнт автономії, коефіцієнт фінансування, коефіцієнт маневреності власного капіталу, коефіцієнт співвідношення мобільних та іммобілізованих коштів, коефіцієнт забезпечення запасів та витрат власними джерелами, коефіцієнт майна виробничого призначення, коефіцієнт вартості основних засобів в майні, коефіцієнт вартості матеріальних оборотних коштів в майні, коефіцієнт прогнозування банкрутства та коефіцієнт відновлення платоспроможності

В той же час сучасні технології фінансового аналізу потребують суттєвого розширення інформаційної бази. Окрім стандартних форм фінансової та статистичної звітності, використовуються позаоблікові зовнішні щодо підприємства джерела інформації, що характеризують стан зовнішнього економічного середовища: ринків товарів і послуг, внутрішнього та міжнародного фінансових ринків, систем оподаткування тощо. Створюються комплексні автоматизовані інформаційні системи

комерційної інформації з регулярним оновленням даних, використовуються можливості сучасного інформаційного забезпечення, що їх надає мережа Internet.

Сучасна інформаційна технологія породжує і нові можливості, і найрізноманітніші проблеми. Найбільш загальні з них, що заслуговують уваги кожного керівника, подано в табл. 2.

Таблиця 2

**Можливості та проблеми сучасного
інформаційного забезпечення**

Можливість	Об'єкт уваги	Засіб
Забезпечення унікальності виробу або послуги	Процес вдосконалення продукції фірми або послуг, що надаються нею, з використанням мікропроцесів	Мозкова атака силами фахівців фірми (вони краще інших знають продукцію фірми)
Підвищення економічної ефективності діяльності	Впровадження нововведень, які могли б знизити витрати	Запрошення консультантів (використання знань, які можна придбати)
Проблема	Об'єкт уваги	Засіб
Як відрізнити релевантну інформацію від нерелевантної	Ключові фактори успіху бізнесу й відповідно процес обмеження потоку інформації	Комітети стратегічного планування
Як уникнути ефекту надлишку інформації, яка паралізує дії	Відсів неупорядкованої та бюрократичної інформації	Спеціальна інформаційна група

До організації інформаційного забезпечення фінансового аналізу висувається ряд вимог (табл. 3).

Крім того, однією із вимог до інформаційного забезпечення оцінки фінансової стійкості підприємства є наявність суттєвої інформації, тобто інформації, відсутність якої може вплинути на рішення користувачів фінансової звітності. Суттєвість інформації визначається законодавством, відповідними національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку або міжнародними стандартами фінансової звітності та керівництвом підприємства.

Висновки. Отже на нашу думку сьогодні для проведення фінансового аналізу діяльності підприємства є важливим використання всіх наявних інформаційних джерел на підприємстві, зокрема даних первинного обліку для перевірки достовірності сформованої інформації та визначення причин того чи іншого явища на найвищих рівнях, це дасть змогу приймати більш досконалі рішення для отримання оптимальних результатів.

Таблиця 3

Вимоги до інформаційного забезпечення аналізу [4, с. 107–115]

Вимоги до інформації	Характеристика
Ефективність	Мінімум затрат на збирання, обробку, зберігання та використання даних
Об'єктивність	Інформація повинна адекватно відповідати дійсному стану справ, бути достовірною
Повнота	Необхідно володіти інформацією за всіма об'єктами, показниками
Оперативність	Інформація для проведення аналізу в будь-який момент повинна бути готовою для використання
Єдність	Інформація може надходити з різних джерел, тому необхідно усунути відокремленість та дублювання джерел інформації
Порівнянність	Інформація повинна бути порівнянною щодо показників плану та минулих років
Перспективність	Для аналізу потрібна прогнозна інформація з урахуванням можливої перспективи регулювання господарського процесу

Повне інформаційне забезпечення фінансового аналізу це запорука успішного розвитку підприємства, оскільки тільки повна та достовірна інформація може забезпечити безпомилкове прийняття рішення.

Література

1. Пілецька С. Т. Система інформаційного забезпечення фінансової незалежності підприємств / С. Т. Пілецька // Сталий розвиток економіки. – 2010. – № 3. – С. 290–295.
2. Міронова Л. О., Максимова С. В. Обліково-інформаційне забезпечення фінансового аналізу та контролю / Л. О. Міронова, С. В. Максимова // Управління розвитком. – 2010. – № 2. – С. 128–129.
3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України № 73 від 07.02.2013.
4. Кремень В. М. Оцінювання фінансової стійкості підприємства / В. М. Кремень // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 1. – С. 107–115.

Петрашкевич Д.С., Наумовец Н.А.
*студентки Белорусского государственного
экономического университета
г. Минск, Республика Беларусь*

СИСТЕМА ВНУТРЕННЕГО КОНТРОЛЯ В ТОРГОВЛЕ

В современной рыночной экономике с ростом конкуренции между организациями торговли, переходом экономики Республики Беларусь на инновационный путь развития, а также сближением национального законодательства с международными стандартами финансовой отчетности и международными стандартами аудита, особую значимость приобретают проблемы, связанные с формированием эффективной системы учета и внутреннего контроля торговых организаций. Конкуренция между субъектами торговли связана, прежде всего, с движением товаров от производителей к конечным потребителям. При этом организации остро нуждаются в создании эффективного механизма защиты от негативного воздействия факторов внешней и внутренней среды, позволяющего предотвратить отрицательные факты хозяйственной деятельности. Одним из таких механизмов и является система внутреннего контроля.

Изучив труды ученых-экономистов, таких как Хмельницкий В.А., Лемеш В.Н., Дробышевский Н.П., Штейман М.Я., Рыкунов В.И., Валуев Б.И., Орнес А.М. и многих других, можно сделать вывод о том, что до настоящего времени вопросы организации системы внутреннего контроля в науке и практике остаются недостаточно изученными. Так, нет однозначного понимания сущности системы внутреннего контроля, а также не существует единой точки зрения по вопросам ее основополагающих элементов с учетом особенностей отраслей экономики. Следует отметить, что отсутствуют комплексные разработки, связанные с методикой осуществления внутреннего контроля в организациях торговли [1, с. 18–20].

Система внутреннего контроля — совокупность методов управления, организационных мер, методик и процедур, принятых и осуществляемых собственниками, руководством и другими работниками аудируемого лица, для обеспечения эффективности, результативности и соответствия законодательству совершаемых хозяйственных операций; сохранности активов; выявления, исправления и предотвращения искажений информации на уровне бухгалтерской (финансовой) отчетности в целом и на уровне предпосылок ее подготовки; достоверности бухгалтерской (финансовой) отчетности аудируемого лица [3].

На наш взгляд, данное определение наиболее точно отражает сущность понятия системы внутреннего контроля, так как в нем в полном объеме рассмотрены субъекты системы внутреннего контроля и ее задачи.

Что касается элементов системы внутреннего контроля, то у отечественных и зарубежных ученых-экономистов нет единого подхода к их определению. Для обоснования необходимых элементов системы контроля необходимо определить цель и функции данной системы в организациях торговли.

Целью создания системы внутреннего контроля в торговых организациях является упорядочение и эффективное ведение финансово-хозяйственной деятельности, обеспечение сохранности товарно-материальных ценностей, выявление, исправление и предотвращение ошибок и искажений информации, а также своевременная подготовка бухгалтерской (финансовой) отчетности. Исходя из этого, система внутреннего контроля должна выполнять самостоятельную функцию управления организацией, то есть не поглощать другие функции управления, такие как, планирование, учет, анализ, принятие управленческих решений и не обслуживать их как вспомогательная функция. Она должна взаимодействовать с ними и активно влиять на эффективность их реализации.

Авторы многих научных статей по теме исследования, а также учебных пособий выделяют три элемента системы внутреннего контроля: система бухгалтерского учета, контрольная среда, средства контроля. В свою очередь, международный стандарт аудита 315 «Выявление и оценка рисков существенного искажения через изучение деятельности и окружения организации» и национальные правила аудиторской деятельности Республики Беларусь «Понимание деятельности, системы внутреннего контроля аудируемого лица и оценка риска существенного искажения бухгалтерской (финансовой) отчетности» в качестве элементов выделяют контрольную среду, процесс оценки рисков организации, информационные системы, связанные с процессом подготовки бухгалтерской (финансовой) отчетности, контрольные действия, мониторинг средств контроля. На наш взгляд, элементы системы внутреннего контроля, предложенные международными стандартами, более полно отражают ее содержание, соответствуют цели и функциям. Также следует отметить, что авторы первого перечня элементов не учитывают то, что при оценке системы внутреннего контроля аудитор должен разобраться в значимых для аудита контрольных мероприятиях, т.е. тех мероприятиях, которые, по его мнению, необходимо изучить, чтобы оценить риски существенного искажения, проанализировать основные мероприятия, применяемые организацией для мониторинга внутреннего контроля за финансовой отчетностью [2].

Завершающим этапом в рассмотрении контроля как целостной системы, состоящей из взаимосвязанных элементов, является разработка оптимальных критериев оценки системы внутреннего контроля для организаций торговли. Для каждого элемента системы нами разработаны критерии и их лингвистическое значение, по которым строится общая оценка надежности системы внутреннего контроля (таблица 1).

Таблица 1

Оценка системы внутреннего контроля

Показатели	Критерии
1. ОЦЕНКА КОНТРОЛЬНОЙ СРЕДЫ	
1. Уровень профессиональной компетенции главного бухгалтера предприятия	Высокий
	Средний
	Низкий
2. Наличие утвержденной организационной структуры	Да
	Нет
3. Разделение обязанностей и полномочий	Полное
	Умеренное
	Отсутствует
4. Образование, опыт, квалификация и компетентность работников торговли	Высокий уровень
	Средний уровень
	Низкий уровень
5. Проведение проверок своих филиалов, структурных подразделений собственными силами либо при помощи аудиторских фирм	Да
	Нет
2. ОЦЕНКА РИСКОВ ОРГАНИЗАЦИИ	
7. Количество видов деятельности	Один
	Два
	Более двух
8. Наличие учетной политики	Да, с обобщенными данными
	Да, с раскрытием сведений об учете
	Нет
9. Соответствие критериев, отраженных в учетной политике, критериям, установленным законодательством, и применение положений учетной политики в учете	Соответствуют
	Не соответствуют
	Нет учетной политики

Продолжение табл. 1

10. Полнота и правильность отражения финансово- хозяйственных операций на счетах бухгалтерского учета с учетом влияния на финансовый результат и налогооблагаемую базу	Да
	Нет, без влияния на финансовый результат
	Нет, с искажением финансового результата
11. Своевременность отражения финансово-хозяйственных операций в бухгалтерском учете	Своевременно
	Не всегда
	Не своевременно
12. Соблюдение предприятием установленного порядка подготовки и сроков сдачи отчетности	Полное соблюдение
	Частичное соблюдение
	Не соблюдение
3. ОЦЕНКА ИНФОРМАЦИОННОЙ СИСТЕМЫ	
13. Использование компьютерной программы, отражающей особенности деятельности организации	Использует специальную конфигурацию (например, 1С: Торговля и Склад)
	Не использует
14. Тип используемой компьютерной программы	Использование лицензированной программы
	Программа разработана самим предприятием
	Использование нелицензированной программы
15. Степень автоматизации учета	Автоматизированы все участки учета
	Частичная автоматизация
	Неавтоматизированный учет
16. Система внутреннего документооборота	Автоматизированная
	Есть
	Нет
4. ОЦЕНКА КОНТРОЛЬНЫХ ДЕЙСТВИЙ	
17. Проведение сверок расчетов с партнерами (ежегодное, ежеквартальное)	Да
	Нет
18. Отслеживание своевременности погашения дебиторской и кредиторской задолженностей	Да
	Нет
19. Установление сроков сдачи внутренней отчетности в бухгалтерию предприятия	Да
	Нет

Продолжение табл. 1

20. Визирование первичных документов на предприятии	Да
	Не всегда
	Нет
21. Сверка внешней бухгалтерской отчетности с данными управленческого учета	Да
	Нет
22. Разделение полномочий сотрудников, отвечающих за хранение, списание и учет товарно-материальных ценностей	Полное
	Частичное
	Отсутствует
5. ОЦЕНКА МОНИТОРИНГА СРЕДСТВ КОНТРОЛЯ	
23. Наличие и функционирование службы внутреннего аудита или отдела внутреннего контроля, соответствие их целей, задач, структуры масштабам деятельности	Да
	Частично
	Нет
24. Полноценность системы внутреннего контроля	Полноценная
	Неполноценная
	Отсутствует
25. Оценка соблюдения персоналом отдела продаж правил организации, регулирующих условия договоров купли-продажи	Соблюдается
	Соблюдается частично
	Не соблюдается

Каждый анализируемый критерий имеет один из трех уровней надежности (низкий, средний, высокий), и каждому критерию соответствует значение функции принадлежности: 1 – низкий уровень надежности, 2 – средний, 3 – высокий [3]. Для определения надежности системы внутрихозяйственного контроля необходимо фактическое количество баллов для проверяемой организации разделить на максимально возможное (для нашей системы критериев оно составит 75 баллов). Система имеет высокую надежность при общей оценке 81% и выше, среднюю – 41–80% и низкую – 11–40%.

Таким образом, разработанная методика оценки надежности на стадии планирования позволяет определить уровень и значение надежности системы внутреннего контроля.

Литература

1. Гринь Т. А. Внутрихозяйственный контроль финансовых результатов организаций промышленности: состояние и направления развития: дис.: канд. экон. наук: 06.04.11 / Т. А. Гринь; Белорус. гос. экон. ун-т. – Минск, 2011. – 141 с.

2. Международный стандарт аудита 315 «Выявление и оценка рисков существенного искажения через изучение деятельности и окружения организации»

3. Об утверждении правил аудиторской деятельности «Понимание деятельности, системы внутреннего контроля аудируемого лица и оценка риска существенного искажения бухгалтерской (финансовой) отчетности»: постановление Министерства финансов Республики Беларусь от 29 декабря 2008 г. № 203 в ред. от 28 апреля 2015 г. № 23 // Консультант Плюс: Беларусь. Технология 3000 [электронный ресурс] / ООО «ЮрСпектр», Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. — Минск, 2009. — Дата доступа: 15.11.2015.

Сидорук Н. М.

*студентка 6 курсу, напряму підготовки «Облік і аудит»
Львівський національний університет імені Івана Франка
м. Львів, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ОЦІНКИ ПОТОЧНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІДПРИЄМСТВ

Процес управління фінансово-господарською діяльністю підприємства неминуче пов'язаний з оцінкою. Оцінка поточних зобов'язань є одним із важливих аспектів, що забезпечують достовірність даних про фінансові результати діяльності підприємства і надають інформацію для прийняття ефективних управлінських рішень. На сьогодні питання оцінки поточних зобов'язань є мало дослідженим. У зв'язку з фінансовою нестабільністю та зростаючою проблемою неплатежів (розрахунків між підприємствами, з оплати праці, за податками з бюджетом, зі страхування тощо) дане питання набуває актуальності.

Підхід до тлумачення оцінки як до процесу вимірювання вартості об'єктів бухгалтерського обліку і як до процесу створення якісних характеристик облікової інформації втілено у трьох принципах підготовки фінансової звітності, сформульованих у Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та в НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Це принципи безперервності діяльності, історичної (фактичної) собівартості та обачності [3, с. 314]. Згідно з принципом безперервності діяльності, зобов'язання підприємства оцінюються із врахуванням припущення, що його діяльність триватиме і надалі. Принцип історичної (фактичної) собівартості стосується формування оцінки зобов'язань, яка суттєво впливає на показники фінансової

звітності, проте він не заперечує застосування інших методів оцінки, які допускаються чинними П(С)БО. Найважливішим принципом, який необхідно застосовувати при оцінці зобов'язань, є принцип обачності. Він передбачає використання в бухгалтерському обліку методів оцінки, які запобігають заниженню сум визнаних зобов'язань.

Згідно П(С)БО 11 «Зобов'язання», яке містить методологічні засади оцінки поточних зобов'язань підприємства, балансова вартість поточних зобов'язань визначається за сумою погашення. Сума погашення — недисконтована сума грошових коштів або їх еквівалентів, яка, як очікується, буде сплачена для погашення зобов'язання в процесі звичайної діяльності підприємства [1]. Цей вид оцінки є найпростішим. Оскільки погашення поточних зобов'язань здійснюється протягом короткого терміну і величина дисконту (зміна вартості грошей в часі) незначна, вони враховуються за номінальною вартістю, тобто в сумі, що належить до виплат в майбутньому [2, с. 421]. Проте, не всі види поточних зобов'язань варто оцінювати за цією вартістю.

Проаналізуємо підходи до оцінки окремих видів поточних зобов'язань.

Короткострокові кредити банків є сумою заборгованості підприємства перед банківськими установами за отриманими позиками. Погашення короткострокової позики передбачається протягом дванадцяти місяців з дати її отримання. Н. М. Малюга пропонує оцінювати позики, отримані підприємством, одним з двох способів: з обліком процентів, належних до сплати на кінець звітного періоду за договорами позики та без обліку процентів [4, с. 145].

Проте, в сучасних умовах отримання підприємством короткострокової позики приводить до виникнення зобов'язань перед банківською установою за основною сумою боргу та за нарахованими відсотками. Нараховуючи відсотки за кредит, підприємство збільшує не тільки свої поточні зобов'язання, а й фінансові витрати [5, с. 519]. Саме тому, доцільно оцінювати зобов'язання за короткостроковими кредитами банків за теперішньою вартістю майбутніх платежів, так як оцінюються і довгострокові зобов'язання. Адже, така оцінка враховує дисконтовану суму майбутніх платежів (за мінусом суми очікуваного відшкодування), що, як очікується, буде необхідна для погашення зобов'язання в процесі звичайної діяльності підприємства. Визначення дисконтованої вартості засновано на розумінні того, що з економічної точки зору сума коштів, яка буде витрачена підприємством в майбутньому, менше суми коштів, витрачених підприємством сьогодні.

Кредиторську заборгованість за товари, роботи, послуги доцільно оцінювати за поточною вартістю придбання, оскільки вона враховує чинник інфляції і динаміку цін.

В умовах фінансової нестабільності договори між підприємствами укладаються на нетривалий період та передбачають погашення зобов'язань протягом тижня чи місяця, а фактично перерахування коштів затягується до декількох місяців. Це може негативно вплинути на відносини підприємств з кредиторами, підриває довіру партнерів. Тому, доцільніше було б при укладанні договорів в одному з пунктів передбачити коригування суми зобов'язання на індекс інфляції. При виникненні зобов'язання підприємство-боржник буде прагнути якнайшвидше його погасити, щоб уникнути зайвих витрат коштів при швидких темпах інфляції. Своєю чергою, кредитори будуть впевненіше почувати себе на ринку у зв'язку з швидким поверненням оборотних коштів, які знову можна залучити в обіг [5, с. 519].

Саме тому, прийняття такої умови є вигідним не тільки для покупців, а й для продавців товарів, робіт, послуг. Зокрема, покупець, отримуючи товар, не сплачує за нього відразу, а погашає заборгованість пізніше з коригуванням на індекс інфляції. Зі свого боку, покупець, витрати якого пов'язані зі сплатою за отримані товари, може віднести на фінансові витрати, тобто прирівняти непогашену суму боргу до позикового капіталу.

Розрахунки з учасниками передбачають, як правило, або сплату дивідендів власникам, або додаткове формування капіталу. Як альтернативу обліку даних розрахунків варто запропонувати додаткові внески до капіталу (без розширення статутного капіталу) відображати як зобов'язання підприємства перед вкладником, від чого очікується позитивний ефект як для підприємства через можливість розширювати діяльність використовуючи позику, так і для вкладника, який за надану позику отримує винагороду у вигляді відсотків [5, с. 520]. Таку позику можна відображати збільшенням коштів у касі (дебет рахунку 30 «Готівка») чи на поточному рахунку (дебет рахунку 31 «Рахунки в банках») це призведе до зростання зобов'язань підприємства перед учасником (кредит рахунку 672 «Розрахунки за іншими виплатами»), а погашення такої позики здійснюється через зменшення заборгованості перед учасником (дебет рахунку 672 «Розрахунки за іншими виплатами»). Для відображення нарахованих відсотків вкладникам можна створити аналітичний рахунок 951.1 «Відсотки за позики вкладників».

Кредиторську заборгованість за розрахунками з бюджетом доцільно оцінювати за сумою погашення. Несвоєчасна оплата коштів призначених для бюджету несе за собою понесення додаткових виплат у вигляді штрафних санкцій, накладених виконавчими органами державної влади. Таким чином штрафи сплачені підприємством обліковуватимуться у складі інших операційних витрат, а зобов'язання перед бюджетом повинні бути збільшені на суму пені.

Стійким джерелом фінансових ресурсів підприємства виступає внутрішня кредиторська заборгованість, яка постійно знаходиться в його розпорядженні. Це перш за все заборгованість із заробітної плати. Чим більший розмір внутрішньої кредиторської заборгованості, тим менший обсяг коштів підприємству необхідно залучати для фінансування своєї поточної господарської діяльності. Але з іншого боку, ці кошти не можуть покривати суми додаткового фінансування при збільшенні виробництва і реалізації продукції.

Питання оцінки поточних зобов'язань не достатньо висвітлене у національному законодавстві, тому варто у П(С)БО 11 «Зобов'язання» розробити рекомендації з обліку поточних зобов'язань, які містили б інформацію про використання оцінки та методика розрахунку вартості різних видів поточних зобов'язань з врахуванням відображення поточних зобов'язань у фінансовій звітності.

Література

1. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання», від 31.01.2000 р. № 20. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00>.
2. Мордяк І. А. Особливості оцінки поточних зобов'язань в бухгалтерському обліку та відображення їх у фінансовій звітності / І. А. Мордяк // Вісник студентського наукового товариства «ВАТРА» Вінницького торговельно-економічного інституту КНТЕУ. — Вінниця: Видавничо-редакційний відділ ВТЕІ КНТЕУ, 2015. — Вип. 22. — С. 416–424.
3. Присяжнюк С. В. Оцінка поточних зобов'язань у вітчизняній та міжнародній обліковій практиці / С. В. Присяжнюк, А. О. Коваленко // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. — Вінниця: ВНТУ, 2013. — С. 313–316.
4. Рябухін А. А. Проблеми оцінки поточних зобов'язань підприємства / А. А. Рябухін // Управління розвитком. — 2012. — № 14 (135). — С. 144–146.
5. Сафарова А. Т. Проблеми оцінки поточних зобов'язань у бухгалтерському обліку / А. Т. Сафарова // Вісн. нац. ун-ту «Львівська політехніка». — 2009. — № 647 — С. 512–520.

Сирська Ю.З.

*студентка 6 курсу, напрямку підготовки «Облік і аудит»
Львівський національний університет імені Івана Франка
м. Львів, Україна*

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ВИТРАТ НА ОПЛАТУ ПРАЦІ ТЗОВ «АГРОТУЧАПИ»

Облік праці і заробітної плати одна із найважливіших ділянок роботи, що потребують точних і оперативних даних. Крім того, цільовою функцією суб'єкта господарювання є максимізація прибутку, а витрати на оплату праці є досить вагомим та рухомим блоком у структурі фінансових показників: лише у складі виробничих витрат оплата праці складає до 40% всіх витрат і значно впливає на формування фінансових результатів діяльності підприємства. Здійснюючи удосконалення організації обліку оплати праці, підприємство має підходити до цього питання обґрунтовано, враховуючи доцільність, використовуючи результати наукових досліджень і передового досвіду.

Метою написання тез є надання конкретних і обґрунтованих рекомендацій щодо покращення організації обліку витрат на оплату праці для ТзОВ «Агротучапи».

В процесі проходження переддипломної практики було виявлено ряд недоліків в організації обліку витрат на оплату праці ТзОВ «Агротучапи», таких як: відсутність системи внутрішнього контролю, недостатня кваліфікованість облікового персоналу, відсутність забезпечення невикористаних відпусток тощо.

Основними рекомендаціями щодо покращення організації та ведення обліку витрат на оплату праці для ТзОВ «Агротучапи» будуть:

- організувати систему внутрішнього контролю на підприємстві;
- правильно класифікувати витрати на оплату праці;
- забезпечити проходження курсів підвищення кваліфікації для працівників бухгалтерської служби;
- створити посадові інструкції для працівників бухгалтерської служби;
- повністю автоматизувати бухгалтерський облік;
- встановити чіткі терміни здачі оригіналів первинних документів до бухгалтерії;
- забезпечити належні умов зберігання документів та обмежити доступ до них;
- створити забезпечення виплат відпусток.

Роль внутрішнього контролю важко переоцінити. За його допомогою забезпечується збереження власності, виявлення і мобілізація наявних резервів, формуються умови для підвищення ефективності управління підприємством. Ефективна система контролю за витратами на оплату праці поряд із застосування новітніх методів управлінського обліку допоможе більш детально здійснити розподіл накладних витрат.

Витрати на оплату праці не однорідні та, як правило, для задоволення вимог управління, групуються за декількома класифікаційними ознаками:

- за видами витрат: на основну заробітну плату; на додаткову заробітну плату; інші заохочувальні та компенсаційні витрати [2, ст. 2].
- за елементами витрат: на оплату праці при погодинній формі; на оплату праці при відрядній формі; виплати за понаднормову роботу; премії; матеріальні допомоги тощо.
- витрати залежно від складу працівників: на оплату праці штатних працівників; на оплату праці сумісників; на оплату праці підрядників.
- витрати залежно від категорій працівників: на оплату праці службовців; на оплату праці робітників [1].

Така класифікація витрат передбачена Главою 7 Кодексу законів про працю України, Законом України «Про оплату праці». Проте класифікаційні ознаки подані у надто загальному вигляді, що ускладнює процес обліку та контролю за ними.

Професор Бутинець Ф. Ф. пропонує, по-перше, з метою калькулювання виділити з фонду оплати праці ту частину заробітної плати, яка безпосередньо включається до собівартості виготовленої продукції. По-друге, у класифікації витрат окремо виділити інформацію про: витрати на оплату праці робітників, безпосередньо зайнятих на виробництві; надбавки і стимулюючі виплати працівникам (за якість роботи, за стаж роботи та вислугу років тощо); непродуктивні виплати (оплата простоїв, оплата за роботу у нічний або понадурочний час тощо); витрати на навчання; витрати з найму, відбору працівників; забезпечення умов праці та скорочення чисельності працюючих; витрати, пов'язані з процесом планування та нормування чисельності працюючих; нормуванням праці [5, с. 289–290]. Таке групування витрат на оплату праці дозволить правильно формувати собівартість продукції та правильно визначати дохід, частково контролювати та регулювати витрати.

Розвиток персоналу є важливою умовою успішної діяльності будь-якої організації. Прискорення науково-технічного прогресу веде до швидких змін і вимог до професійних знань, умінь і навиків. Навчання персоналу дозволяє вирішувати основні завдання як в інтересах організації — підвищення ефективності і якості праці, так і в інтересах

людини – підвищується рівень життя, створюється можливість для реалізації своїх здібностей.

Посадові інструкції повинні описувати прямі обов'язки фахівця, сферу його компетентності та відповідальності, критерії оцінки ефективності його роботи, управлінську структуру, що має відношення до фахівця. Якщо все це в них відображено, і, більше того, відповідає дійсності, то підприємство отримує інструмент управління персоналом, що значно полегшує вирішення таких проблем, як, наприклад, адаптація та мотивація персоналу.

Комп'ютеризація обліку на підприємстві надає ряд переваг для обліку, серед яких: оперативне ведення, обробка і формування вихідної інформації; безпосереднє забезпечення контролю інформації; збільшення швидкості обміну інформацією між управлінськими органами і керованими об'єктами; зменшення витрат часу на підготовку інформації; значне вдосконалення процесу організації обліку. Таким чином, автоматизація обліку підвищує ефективність і прискорює процес обробки даних, надає оперативну інформацію для прийняття рішень, значно підвищує рівень роботи підприємства. Тому доцільно впроваджувати автоматизований спосіб обробки інформації не з метою отримання глобального результату, а для вирішення локальних проблем [7].

Для раціонального руху документів в межах підприємства розробляють графік документообігу. Засади такої розробки містяться в Положенні про документи та документообіг у бухгалтерському обліку [4]. Графіком документообігу встановлюють оптимальну кількість підрозділів та виконавців для проходження кожного первинного документа і мінімальний термін його знаходження в підрозділі. Цей графік визначає раціональний шлях документації через підрозділи підприємства, сприяє покращенню облікової роботи, підвищенню рівня автоматизації бухгалтерського обліку [8].

Підприємство зобов'язане дотримуватися правил зберігання бухгалтерської документації, адже їх порушення є прямим порушенням законодавства, що тягне за собою відповідні санкції. Відповідно до Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, первинні документи та облікові реєстри, що пройшли обробку, бухгалтерські звіти і баланси до передачі їх до архіву підприємства, повинні зберігатися в бухгалтерії у спеціальних приміщеннях або зачинених шафах під відповідальністю осіб, уповноважених головним бухгалтером. Бланки суворої звітності повинні зберігатися в сейфах, металевих шафах або спеціальних приміщеннях, що забезпечують їх схоронність [3, п.п. 6.2–6.4]. Обмеження переліку осіб, які мають доступ до документів, допоможе уникнути можливих зловживань.

Кожен працівник має право на щорічну оплачувану відпустку, яка має тривати не менше двадцяти чотирьох календарних днів. Більшість

витрат на оплату відпусток припадає на літній період. Також у працівника є право вимагати компенсацію за невикористані відпустки за всі попередні роки, коли він не відпочивав. Витрати на такі компенсації для підприємства можуть бути дуже істотними.

Забезпечення виплат відпусток створюється з метою рівномірного розподілу витрат на оплату відпустки протягом звітної періоду. Кошти, що відраховуються на виплату відпускних, мають суворо цільове призначення. Підприємство самостійно визначає порядок створення забезпечення виплат відпусток і використання залишків коштів (передбачається у наказі про облікову політику підприємства). Сума забезпечення, що створюється, може не збігатися з витратами, понесеними підприємством на виплату зобов'язань, але вона має бути максимально наближена до реальних витрат. Забезпечення виплат відпусток створюється тільки для щорічних (основних та додаткових) відпусток, а також для додаткових відпусток для працівників із дітьми. Для всіх інших відпусток забезпечення не створюється [6].

Отже, запровадження запропонованих рекомендацій сприятиме підвищенню ефективності роботи підприємства, знизить ризик шахрайства і зловживань з боку працівників, допоможе уникнути штрафних санкцій та інших ризиків, пов'язаних з незапланованими витратами на оплату праці.

Література

1. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 № 322-VIII. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу до ресурсу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/322-08/page4>.
2. Закон України «Про оплату праці» від 24.03.1995 № 108/95-ВР. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу до ресурсу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80/paran15#n15>.
3. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 24.05.1995 № 88. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу до ресурсу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95>.
4. Положення про документи та документообіг у бухгалтерському обліку, затверджене наказом Міністерства фінансів СРСР від 29.07.1983 № 105. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу до ресурсу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0105400-83>.
5. Бутинець Ф. Ф., Давидюк Т. В., Канурна З. Ф., Малюга Н. М., Чижевська Л. В. Бухгалтерський управлінський облік [Текст]: підручник / За заг. ред. проф. Ф. Ф. Бутинця. — Житомир: ЖІТІ, 2005. — 480 с.
6. Мойсеєнко Т. Резерв оплати відпусток, що нараховується підприємством [Електронний ресурс] / Т. Мойсеєнко // Дебет-Кредит. — 2005. — № 19. — Режим доступу до ресурсу: <http://dtkt.com.ua/show/1cid0535.html>.

7. Павлюк Т.І. Переваги та проблеми організації автоматизованого обліку [Електронний ресурс] / Т.І. Павлюк. — Режим доступу до ресурсу: http://www.rusnauka.com/16_ADEN_2010/Tecnic/68349.doc.htm.

8. Попівняк Ю.М. Документообіг, його призначення [Електронний ресурс] / Ю.М. Попівняк. — Режим доступу до ресурсу: http://www.vobu.com.ua/ukr/crib_categories/question/25.

Слесар Т.М.

*доцент кафедри бухгалтерського облік і аудиту
Національний університет біоресурсів і природокористування
м. Київ, Україна*

КРЕАТИВНИЙ УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК

Розвиток суспільства, а паралельно з ним і обліку визначив його роль і значення для їх спільної еволюції. Виокремлення управлінського обліку в середині XIX ст. було обґрунтованим і необхідним, що підтверджується історією його розвитку нерозривно пов'язаного з суспільним розвитком та його метою і функціями на сучасному етапі.

Переорієнтація управлінського обліку від управління виробничими процесами до управління сучасними функціями бізнесу, завдяки застосуванню ABC (activity based costing) — методу, пов'язана із використанням причинно-наслідкових зв'язків. Безспірним є те, що управлінський облік значно ширший від обліку. Тому роль управлінського обліку як інформаційної бази, яка використовується не лише для розв'язання завдань виробництва, а й для прийняття стратегічних рішень в галузі маркетингу, якості продукції, управління науковими дослідженнями, поступово урізноманітнюється. Виходячи з цього можна стверджувати, що управлінський облік — творчий процес, який полягає у пошуку релевантної інформації для прийняття певних управлінських рішень. Крім того управлінський облік не має жодних обмежень, що свідчить про його креативність.

Але поняття «креативний облік» (creative accounting) відоме також ще з XIX ст.. Термін creative (англ. творчий) в бухгалтерському обліку має досить широке застосування як позитивне, так і негативне.

Позитивним у креативному обліку є пошук і використання певних наукових методів, що не відповідають діючим стандартам і принципам,

а також загальноприйнятій практиці, але не застосовуються для порушення законодавства при відображенні основних тенденцій і достовірності інформації.

Викориненню негативних проявів при застосуванні креативного обліку сприятимуть положення професійної етики.

Тому використання креативності в управлінському обліку доцільне і необхідне, якщо не існує інших методів відображення певних операцій в обліку.

Дослідженням управлінського і креативного обліку присвячені праці таких науковців як: А. Апчерч, О. Амаг, Г. Бретон, Ф. Бутинець, В. Добровський, К. Ванг, М. Врублевський, Х. Габріелз, С. Голов, К. Друрі, П. Житний, О. Заббарова, Є. Коміські, Ч. Малфорд, С. Міщенко, М. Метьюс, М. Пушкар, М. Перера, Райан Боб, Е. Райс, Я. Соколов, Х. Столови, Ю. Чацкіс, Л. Чижевська та ін.

Поняття, методи та основні напрями застосування управлінського і креативного обліку викликають значні дискусії.

Незважаючи на тривалий період існування поняття «креативний облік», маючого певний інструментарій і еволюційний розвиток, існує різноманіття в основних положеннях його «існування» [1–4]. Деякі дослідники вбачають необхідність в автономному існуванні креативного обліку, приводячи зважені аргументи на користь останнього. Але такі твердження піддаються гострим дискусіям, що сформувало дві протилежні точки зору як в Україні, так і за її межами.

Беручи до уваги лише позитивний бік креативного обліку, можна стверджувати, що поєднання функцій управлінського і креативного обліку дозволить отримувати інформацію, потребу в якій матимуть не лише внутрішні, а й зовнішні користувачі.

Керівники сучасних підприємств вимагають від бухгалтерської служби, яка в більшості випадків виконує функції і фінансово-економічної, аналітичних розрахунків не лише про стан виробництва і фінансові результати, а й розрахунків про перспективи розвитку підприємств. Тому сучасний бухгалтер має бездоганно володіти крім питань організації і ведення обліку, ще й питаннями класифікації і поведінки витрат: принципами та напрямками класифікації витрат. З огляду на креативність управлінського обліку класифікація витрат з метою прийняття управлінських рішень передбачає дослідження таких видів витрат як релевантні і не релевантні, альтернативні, середні, маржинальні. Зміни в діяльності підприємств визначають певну поведінку витрат, що потребує дослідження наступних категорій: постійні витрати, змінні витрати, умовно-змінні витрати, умовно-постійні витрати, сукупні постійні витрати. На основі даних категорій визначається поведінка загальних постійних витрат з розрахунком постійних витрат на одиницю продукції та поведінка загальних

змінних витрат з розрахунком змінних витрат на одиницю продукції. Похідними від перерахованих моделей поведінки витрат є: поведінка умовно-змінних витрат, поведінка умовно-постійних витрат, ступінчата поведінка умовно-змінних витрат, поведінка корисних та безкорисних витрат. Побудова функцій витрат передбачає наступні методи їх визначення:

- метод інженерингового аналізу;
- метод аналізу рахунків;
- графічний метод;
- метод аналізу діапазону обсягів діяльності.

Креативна робота здійснюється при формуванні систем обліку і калькулювання за повними (система АВС) та змінними (директ-костинг), а також нормативними (стандарт-костинг) витратами.

Викликає інтерес аналіз взаємозв'язку витрат, обсягу діяльності та прибутку, а також аналіз релевантної інформації для прийняття управлінських рішень яким беззаперечно властива неабияка креативність.

Посилаючись на досліджувані системи, методи і моделі, застосовувані в управлінському обліку можна з впевненістю констатувати наявність в них неабиякої креативності. Управлінський облік набув такого розвитку лише завдяки використанню креативних підходів.

На основі інформації управлінського та креативного обліку апробуються методи оцінювання конкурентоспроможності підприємств, аналіз конкурентних позицій підприємств на ринку та перспектив його розвитку, а також аналіз життєвого циклу бізнесу, що підтверджує доцільність такого поєднання.

Література

1. Бутинець Ф.Ф. Альфа і омега бухгалтерського обліку або моя болісна несповідь / За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. / Ф.Ф. Бутинець. — Житомир: ПП «РУТА», 2007. — 328 с.
2. Добровський В.М. Управлінський облік: Навч. посіб. / Добровський В.М., Гнилицька Л.В., Коршикова Р.С. / За ред. В.М. Добровського. — К.: КНЕУ, 2005. — 278 с.
3. Легенчук С.Ф. Креативний облік в національній системі бухгалтерського обліку // Міжнародний збірник наукових праць. 2009. — № 2 (14), с. 88–101.
4. Пушкар М.С. Креативний облік (створення інформації для менеджерів): Монографія. / М.С. Пушкар. — Тернопіль, Карт-Бланш, 2006. — 334 с.
5. Чацкіс Ю.Д. Креативний облік і його вплив на психологічні аспекти кодексу етики керівника / Ю.Д. Чацкіс // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Культура и экономика». 20–21 марта 2008. Доцек. — С. 351–354.

Черненко К.В.

*к.е.н., ст. викладач кафедри
бухгалтерського обліку*

*Полтавська державна аграрна академія
м. Полтава, Україна*

АКТУАЛЬНІСТЬ АВТОМАТИЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ЗАПАСІВ З ПРОГРАМОЮ 1С: БУХГАЛТЕРІЯ 8.2

Інтенсивний розвиток ринкових відносин, впровадження різноманітних форм власності, реформування економічних відносин в Україні висувають нові вимоги до бухгалтерського обліку як до способу контролю за веденням господарської діяльності підприємств. Важливим фактором розвитку виробництва є стабільна забезпеченість підприємства матеріальними ресурсами та їх ефективне використання. Враховуючи те, що витрати сировини, матеріалів, палива, напівфабрикатів у більшості підприємств займають 80–90% серед всіх витрат на виробництво нової продукції, то головним завданням є визначення забезпеченості підприємства різними видами матеріальних ресурсів та пошук резервів раціонального їх використання [4, с. 87].

Сьогодні основою напряму удосконалення організації обліку виробничими запасами є:

- узагальнення теоретико-методичних основ обліку, аналізу і контролю виробничих запасів, визначення їх суті та класифікації;
- удосконалення методико-організаційних основ фінансового та управлінського обліку виробничих запасів, а також їх контролю;
- проектування системи економічного аналізу та контролю ефективності використання виробничих запасів;
- розробка системи автоматизації обліково-аналітичних робіт в управлінні виробничими запасами.

Дані методи ґрунтуються на діалектичному методі наукового пізнання, який охоплює загальнонаукові та методичні прийоми дослідження економічних процесів, а також емпіричні прийоми обліку та контролю виробничих запасів.

У наш час існує необхідність й одночасно можливість нових організаційних і методичних підходів у вирішенні проблем обліку запасів, пов'язаних, з одного боку, з переходом на ринкові відносини й міжнародні стандарти, з іншого — з широким впровадженням комп'ютерних технологій [1, с. 321]. Поліпшенню ресурсопостачання сприяє впорядкування

первинної документації, широке впровадження типових уніфікованих форм, підвищення рівня автоматизації обліково-обчислювальних робіт, забезпечення строгого порядку приймання, зберігання й витрат сировини, матеріалів, комплектуючих виробів і т.д.

Для забезпечення зберігання виробничих запасів, правильного приймання, зберігання й відпущення цінностей важливе значення має наявність на підприємстві в достатній кількості складських приміщень, оснащених ваговими і вимірювальними приладами, мірною тарою й іншими пристосуваннями. Необхідно також впроваджувати ефективні форми попереднього й поточного контролю за дотриманням норм запасів і витрати матеріальних ресурсів, приділяти більше уваги підвищенню вірогідності оперативного обліку руху напівфабрикатів, комплектуючих виробів, деталей і вузлів у виробництві [3, с. 11].

Дані бухгалтерського обліку повинні містити інформацію для знаходження резервів зниження собівартості продукції в частині раціонального використання матеріалів, зниження норм витрат, забезпечення належного зберігання. Важливим напрямом удосконалення організації оперативного й складського обліку запасів є раціоналізація форм документів, документо-обігу й всієї системи оформлення, реєстрації й обробки документів. Розмаїтість форм облікових документів, у тому числі лімітно-забірних карток, істотно ускладнює роботу з обліку матеріальних ресурсів на заводських складах виробничих підрозділів, у групах відділів матеріально-технічного постачання. Лімітно-забірні картки, як правило, оформляються на підприємствах нерегулярно і надходять у відділи матеріально-технічного постачання і у бухгалтерію у великій кількості й в основному під кінець місяця.

Відповідно до правил систематичного споживання ресурсів відпущення матеріалів систематичного споживання у виробництві оформляється лімітно-забірними картками, а у всіх інших випадках матеріальними вимогами. Подібні надходження облікових документів на обробку й характерну тенденцію збільшення їхньої кількості до кінця місяця значно ускладнюють роботу заводських складів і у групах матеріально-технічного постачання. Виходячи з даних аналізу, обсяг облікових робіт на кінець місяця зростає на 18–20%, що істотно впливає на якість роботи, ця проблема певною мірою може бути вирішена автоматизацією обліку [2, с. 211].

Для автоматизації обліку в Україні найбільше розповсюдження отримала програма 1С: Підприємство а саме її версія 8.2. забезпечує рішення всіх задач, що стоять перед бухгалтерською службою підприємства, якщо до її повноважень повністю входить облік на підприємстві, включно з випискою первинних документів, обліком продажів і т.д.

Крім того, інформацію про окремі види діяльності, торгівлі і виробничі операції, можуть вводити співробітники суміжних служб підприємства,

що не є бухгалтерами. У останньому випадку за бухгалтерською службою залишається методичне керівництво і контроль за настройками інформаційної бази, що забезпечують автоматичне віддзеркалення документів в бухгалтерському і податковому обліку. Дане прикладне рішення також можна використовувати тільки для ведення бухгалтерського і податкового обліку, а завдання автоматизації інших служб, наприклад, відділу продажів, вирішувати спеціалізованими конфігураціями або іншими системами.

1С: Бухгалтерія 8.2 є сукупністю платформи 1С: Підприємство 8 і конфігурації «Бухгалтерія підприємства для України». У 1С: Бухгалтерії 8.2 закладена можливість сумісного використання з прикладними рішеннями «Управління торгівлею» і «Зарплата і Управління Персоналом», також створеними на платформі «1С: Підприємство 8.0». 1С: Бухгалтерія 8.2 містить засоби для перенесення даних з «1С: Бухгалтерії 7.7», а також з конфігурації «Спрощена система оподаткування» системи програм «1С: Підприємство 8.2». Порівняно з «1С: Бухгалтерією 7.7» «вісімка» має ряд переваг. — Реалізована можливість ведення обліку декількох організацій в єдиній інформаційній базі. Організації можуть використовувати загальні списки товарів, статей витрат, контрагентів і т.д. — Поява в «1С: Бухгалтерії 8.2» партійного обліку розширює область застосування типового рішення. Крім способу оцінки матеріально-виробничих запасів за середньою собівартістю, стає можливим застосування і таких способів, як ФІФО і ЛІФО, незалежно для бухгалтерського і податкового обліку і для кожної організації. — Реалізований опціональний аналітичний облік по місяцях зберігання: кількісний і кількісно-сумовий. — Реалізована можливість обліку товарів в роздрібній торгівлі за продажними цінами. — У 1С: Бухгалтерії 8.2 підтримується облік діяльності індивідуальних підприємств, що застосовують спрощену систему оподаткування.

У новій версії 1С: Бухгалтерії 8.2 розширені можливості настройки типових операцій — засоби групового введення часто використовуваних бухгалтерських проводок. — Сучасний ергономічний інтерфейс 1С: бухгалтерії 8.2 робить доступними сервісні можливості 1С: Підприємства 8 навіть для невеликих організацій. В програмі 1С: бухгалтерії 8 підтримуються наступні способи оцінки матеріально-виробничих запасів при їх вибутті: за середньою собівартістю; за собівартістю перших за часом придбання матеріально-виробничих запасів (спосіб ФІФО); за собівартістю останніх за часом придбання матеріально-виробничих запасів (спосіб ЛІФО). По складах може вестися кількісно-сумовий облік і облік по партіях. Складський облік може бути відключений, якщо в ньому немає необхідності. Автоматизований облік операцій надходження і реалізації товарів і послуг. Для роздрібною торгівлі підтримуються технології роботи як з автоматизованими, так і неавтоматизованими торговими

точками. Автоматизований облік комісійної торгівлі як відносно товарів, узятих на комісію, так і переданих для подальшої реалізації. Враховуючи динаміку розвитку восьмого покоління системи програм 1С: Підприємство та їх можливостей в обліку запасів можна зробити висновок, що під час автоматизації обліку запасів програма 1С: Бухгалтерія 8.2 повинна стати стандартом автоматизації, що забезпечує потреби підприємств різних розмірів.

Література

1. Зінь Е. А., Турченко М. О. Планування діяльності підприємства: Підручн. / Е. А. Зінь, М. О. Турченко. — К: ВД «Професіонал», 2009.
2. Інформаційні системи і технології в обліку. В. Д. Шквір, А. Г. Загородній. Навч. посібн. — Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2008.
3. Лень В. С. Бухгалтерський облік в Україні: основи та практика: Навч. посібн. / В. С. Лень, В. В. Гливенко. — К.: Центр навчальної літератури, 2012.
4. Поплюйко А. М. Облік і аналіз використання виробничих запасів (на прикладі підприємств машинобудування Полтавської області): автореф. дис. канд. екон. наук: 08.06.04 / А. М. Поплюйко; Київ. нац. екон. ун-т. — К., 2014.

Секція 4. ЕКОНОМІКА, ОРГАНІЗАЦІЯ І УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Жадько К.С.

*д. е. н., професор,
завідувач кафедри економіки підприємств
Університету митної справи та фінансів*

Фещенко О.М.

*доцент кафедри економіки підприємств
Університету митної справи та фінансів*

Котенко В.С.

*магістр кафедри економіки підприємств
Університет митної справи та фінансів
м. Дніпропетровськ, Україна*

РОЗВИТОК ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Сучасні реалії свідчать про те, що формування механізму розвитку економічного потенціалу промислового підприємства полягає в пошуку найбільш раціональних шляхів і способів його створення за допомогою використання досвіду, що вже мається і подолання виявлених недоліків, а також визначення необхідних заходів і функціональних розподілів працівників промислового підприємства у рамках сформованого організаційно-економічного механізму розвитку економічного потенціалу промислового підприємства [2, с. 135].

Складність виявлення вже існуючих елементів організаційно-економічного механізму розвитку економічного потенціалу промислового підприємства як цілісної системи частково обумовлена тим, що окремі його підсистеми, їх компоненти і зв'язки один з одним і з середовищем носять недостатньо певний, імовірнісний характер. Безперервний розвиток промислового підприємства, його структури, характеру взаємин між підрозділами, супроводжуване постійною трансформацією стосунків із зовнішнім середовищем не піддаються точному, детальному аналізу і плануванню [4, с. 57].

Таким чином, аналіз елементів механізму розвитку економічного потенціалу промислового підприємства повинен базуватися на теоретико-аналітичному матеріалі, оцінці зовнішніх і внутрішніх мотивах його функціонування.

У таблиці 1 [5, с. 178], представлені основні показники економічного розвитку України. На основі представлених даних можна зробити висновки про вплив використання потенціалу держави на збільшення випуску.

Таблиця 1

Характеристика виробничої функції

Елементи агрегованої виробничої функції	Періоди		
	2012	2013	2014
1. Темп приросту національного доходу ($\Delta Y / Y$)	0,76	0,575	0,116
2. Темп приросту трудових ресурсів ($\Delta N / N$)	-0,154	0,191	0,006
3. Темп приросту сукупного капіталу (основного і оборотного, $\Delta K / K$)	0,04	0,178	0,152
4. Темп використання загального потенціалу економіки ($\Delta T / T$)	0,79	0,39	0,022

Так, результати таблиці 1 [5, с. 56], (рисунка 1) [8, с. 278] свідчать про те, що загальне економічне зростання в періоди з 2012 по 2014 роки не могло компенсуватися тільки приростом праці і сукупного капіталу. На жаль, подібна тенденція триває і по теперішній час. Таким чином, спостережуваний ріст міг бути викликаний тільки використанням потенціалу держави. І хоча у функції Солоу [8, с. 153] йдеться про збільшення (приросту) усіх основних складових, в даному випадку, і особливо після кризи 2008 року, позитивне економічне зростання могло бути забезпечене тільки використанням потенціалу з причини негативного приросту зайнятих в економіці і незначного приросту сукупного капіталу промисловості.

Отже, в теорію економічного зростання і його динаміки слід внести цілком певні корективи. Розглядаючи збільшення виробничої потужності держави не лише як результат використання праці і капіталу (його приросту), але і єдиного потенціалу економіки. Тобто залежно від зовнішньоекономічної обстановки, вибраною державною стратегією розвитку, комплексом чинників попиту і пропозиції, роль держави може полягати у визначенні пріоритетності нарощування або використання наявного потенціалу.

Згідно концепції Солоу, необхідною умовою динамічної рівноваги є ясно достатній рівень капіталоозброєності. Для її забезпечення на певному рівні необхідно, щоб питомі заощадження в кожен момент часу були повністю розподілені між чистими інвестиціями (що йдуть на приріст капіталу) і питомими реноваційними інвестиціями на оновлення капіталу [3, с. 94].

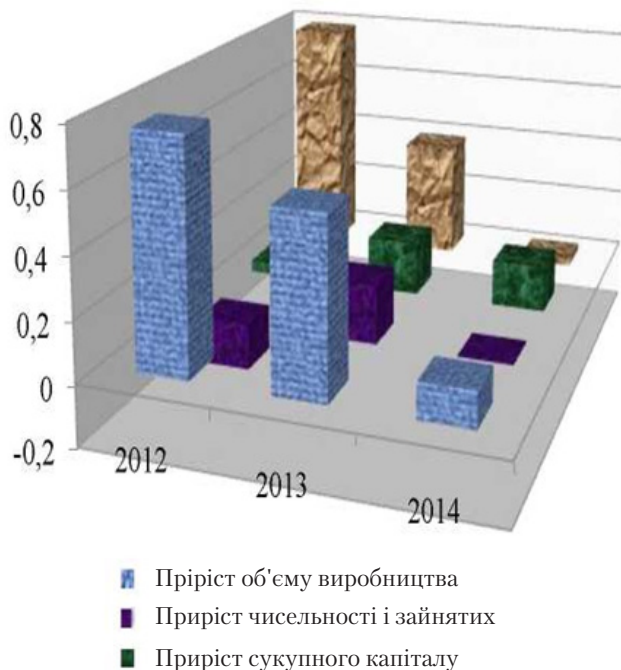

Рисунок 1. Діаграма співвідношення основних елементів виробничої функції

У інституціональній теорії (Т. Веблен, Д. Коммонс, У. Мітчел) функціонування найбільша увага приділяється громадським мотивам розвитку і поведінки суб'єктів економічних стосунків, а також державному регулюванню економіки. Взаємодіючи з суб'єктами зовнішнього середовища, промислове підприємство реалізує контактну-обмінну функцію за допомогою укладення договорів і контрактів. Причому подібна взаємодія торкається не лише зовнішніх, але і внутрішніх контрактів.

Аналізуючи проблематику розвитку і виміру економічного потенціалу неможливо абстрагуватися від загальних тенденцій в економіці держави і конкретної галузі.

Розроблений методичний підхід, заснований на переосмисленні теоретичних розробок і пропозиції системи оцінки можливості формування механізму розвитку економічного потенціалу промислового підприємства припускає виділення наступних складових [6, с. 45]:

- статистичних аналіз даних по загальноекономічному розвитку;
- прогностичний аналіз можливості формування механізму розвитку промислового підприємства відповідно до оцінки потенціалу зовнішнього оточення;

- загальний аналіз напряму розвитку на основі функціональної за-
требуваності промислового підприємства;
- деталізований аналіз функціонуючих елементів механізму розвит-
ку на промисловому підприємстві.

Аналіз показав, що економіка в змозі забезпечити приріст капіталу як основного елементу економічного потенціалу в поточному періоді тільки за рахунок отриманих раніше інвестицій, проте в період з 2010 і 2013 рік спостерігався негативний приріст основного капіталу. І тільки з 2014 року приріст основного капіталу став порівнянний з вкладеними інвестиціями [7, с. 169]. А до 2016 року з'явиться незначна динаміка приросту основ-ного капіталу, проте явно недостатня. Особливістю авторського [6, с. 46] методичного підходу, є обґрунтування взаємозв'язку і взаємозалежності економічних процесів, що протікають на макро- мезо- і мікрорівні. Звідси і найбільша ефективність механізму розвитку економічного потенціалу промислового підприємства може бути досягнута тільки за умови єдності взаємодії програмам розвитку. Роль держави може полягати у визначенні пріоритетності нарощування або використання наявного потенціалу.

Література

1. Воронков Д. К., Погорелов Ю. С. Розвиток підприємства: управління змі-
нами та інновацій [моногр.] / ДК. Воронков, Ю. С. Погорелов — Харків: АдВА. —
2010. — 436 с.
2. Захарченко В. И., Роль высокотехнологического комплекса в инновацион-
ном процессе / В. И. Захарченко, Н. Н. Меркулов // Ринкова економіка: сучасна
теорія і практика управління: зб. наук. праць. — Т. 11. Вип. 19 «Високотехноло-
гічне виробництво: аспекти розвитку у трансформаційній економіці». — Одеса:
ОНУ ім. І. І. Мечникова, 2011. — С. 8–18.
3. Ігнат'єва І. А. Проблеми моделювання стратегічного потенціалу промис-
лових підприємств / Ігнат'єва І. А, В. В. Микитенко // Економічна кібернетика.
Міжнародний науковий журнал — Донецьк.: ДонНУ, 2010. — № 3–4 (33–34). —
С. 94–99.
4. Костусев О. О. Конкурентна політика в Україні: [монографія] / О. О. Ко-
стусев . — К.: КНЕУ, 2009. — 310 с.
5. Наливайко А. П. Теорія стратегії підприємства. Сучасний стан та напрям-
ки розвитку: Монографія. — К.: КНЕУ, 2011. — 227 с.
6. Сутиріна С. Визначення місця стратегічного потенціалу в управлінні під-
приємством / С. Сутиріна // Економіст. — 2012. — № 2. — С. 45–48.
7. Чимшит С. І. Методологічні основи аналізу потенціалу підприємства /
С. І. Чимшит, Л. Д. Чалапко, І. Л. Окуневич // Вісник економічної науки Украї-
ни. — 2012. — № 1. — С. 169–175.
8. Ястремська О. М. Інвестиційна діяльність промислових підприємств: ме-
тодологічні та методичні засади. Наук. видання. — Харків: Вид. ХДЕУ, 2010. —
472 с.

Кравчук І.В.

викладач економічних дисциплін

Костопільського будівельно-технологічного коледжу НУВГП

м. Костопіль, Україна

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах розвитку ринкових відносин, становлення економіки та функціонування підприємств, велика увага повинна приділятися формуванню цілісної, науково обґрунтованої системи управління підприємством. Це допоможе створенню та функціонуванню таких підприємств, які б найбільш задовольняли попит та потреби споживачів, могли гнучко та адекватно реагувати на зміни у зовнішньому та внутрішньому ринковому середовищі, підвищували прибутковість виробництва та діяльності підприємства в цілому, тощо.

Щоб виконати поставлене завдання підприємство повинно збудувати таку ефективну систему управління, що здатне забезпечити швидку адаптацію до змін бізнес-середовища. Це можливо досягнути завдяки впровадженні нововведень та інноваційних підходів до управління діяльності підприємства.

Управління підприємством направлене на оптимальне використання наявного потенціалу та отримання найбільшого прибутку з урахуванням задоволення потреб споживачів. Аналіз можливостей підприємства дає змогу отримати достовірну інформацію щодо стану активів і пасивів виробництва, здійснювати аналіз зовнішнього середовища.

Системний підхід до вдосконалення організації управління є необхідною умовою для успішної діяльності підприємства на ринку. Методи управління та шляхи вдосконалення управлінської діяльності сформовано в таблиці № 1.

Таблиця № 1

Шляхи вдосконалення управлінської діяльності

Метод управління	Шляхи удосконалення
Управління персоналом	Мотиваційний підхід
Удосконалення організаційної структури	Встановлення оптимальної чисельності: – управлінського персоналу; – працівників виробничих підрозділів.
Створення стратегічного планування	– фінансовий потенціал; – сировинний ресурс; – людський ресурс.

Продовження табл. 1

Створення поточних планів виробництва	<ul style="list-style-type: none"> – предметів праці; – засобів праці; – готового продукту.
Управління витратами	<ul style="list-style-type: none"> – виявляти проблеми; – координація дій; – подолання проблеми; – створення механізму зниження витрат; – контроль.
Управління виробничими ресурсами і запасами	<ul style="list-style-type: none"> – застосування енергозберігаючих технологій; – раціональне використання; – застосування прогресивних норм.
Управління логістикою	<p>Об'єднання логістичних операцій:</p> <ul style="list-style-type: none"> – закупівля; – виробництво; – збут.
Контроль за основними показниками діяльності підприємства	<ul style="list-style-type: none"> – ефективна система контролю; – впровадження обчислювальної техніки; – розвиток комп'ютерної мережі зв'язку; – застосування сучасних програмних засобів: А) інформаційних технологій; Б) технічного управління.

У сучасному світі для підприємства важливо застосовувати логістику. Особливе значення для організації має логістика. Це процес планування, реалізації та контролю за економічно-ефективними потоками і зберігання сировини, готової продукції з пункту відправлення до пункту призначення з метою виконання вимог споживача, а також передача, зберігання і обробка відповідної інформації [4]. Системи організації логістичного управління на підприємствах сформовані в таблиці № 2.

Таблиця № 2

Системи організації логістичного управління на підприємстві [2]

Види систем	Зміст завдань
Система постачання	Спрямована на удосконалення ефективності роботи шляхом вибору компетентних постачальників, оптимізації процесу закупівлі, розробки процесу управління закупівлями, використання стандартних робочих методик, дослідження ринку закупівлі, формування стратегії та тактики закупівлі
Складська система	Передбачає удосконалення процесів складування за допомогою впровадження складських технологій, підвищення якості складських послуг, їхньої стандартизації та раціонального розміщення

Продовження табл. 2

Транспортна система	Забезпечує розробку раціональних схем поставок, маршрутизацію перевезень, оптимальне завантаження транспорту, забезпечення єдності процесу транспортування з виробничим та складським процесами, забезпечення обліку на транспорті
Виробнича система	Здійснює впровадження методів управління запасами, планування виробництва, забезпечення виробництва, облік матеріального потоку, дотримання виробничого циклу, підвищення якості продукції
Збутова система	Спрямована на системне дослідження ринку, підвищення швидкості оформлення та обробки замовлень, підвищення рівня логістичного сервісу, зменшення кількості рекламацій, штрафів тощо

Висновки

1. Управління діяльністю підприємства сприяє процесу аналізу, розробки та втілення в життя заходів, спрямованих на встановлення, укріплення та підтримку взаємовигідних відносин з покупцями; забезпечує можливість організації діяльності підприємства на принципах оптимального використання наявного потенціалу та отримання найбільшого прибутку з урахуванням задоволення потреб споживачів.

2. Впровадження комплексної системи управління підприємствами дозволить забезпечити орієнтацію управлінської діяльності незалежно від величини і потужності підприємств, сприяє підвищенню внутрішньої і зовнішньої ефективності підприємств, що нарівні з використанням стратегічного підходу до управління забезпечить зміцнення їх ринкових позицій і отримання довготривалих конкурентних переваг.

Література

1. Бойко Є. О. Логістичне управління підприємством – запорука його конкурентоспроможності / Є. О. Бойко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rtp.com.ua/news/2014/02/19/5/3089.html>.

2. Пальчик І. М. Логістичне управління підприємством – теоретико-методичний аспект [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3442>

3. Маркетинговий менеджмент: навчальний посібник / [за ред. д. е. н. І. М. Комарницького]. – Львів: Апіорі, 2007. – 1032 с.

4. Canadian Association of Logistics Management [Electronic resource]. – Mode

5. М. В. Талан // Вісник Національного університету «Львівська політехніка» «Логістика». – № 633. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2008. – с. 696–701.

Педько І.А.

*к.е.н., доцент кафедри Економіки підприємства
Одеська державна академія будівництва та архітектури
м. Одеса, Україна*

ТИПОЛОГІЗАЦІЯ МЕТОДІВ ПРОГНОЗУВАННЯ ОБСЯГІВ ЗБУТУ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ ЗА СТУПЕНЕМ ФОРМАЛІЗАЦІЇ

Під методом прогнозування розуміють прийоми і способи, за допомогою яких на основі аналізу ретроспективних даних (даного періоду передісторії), екзогенних (внутрішніх) і ендогенних (зовнішніх) зв'язків прогнозованого об'єкта можна одержати інформацію про можливий його стан у майбутньому. У цей час налічується більше 150 методів, які відрізняються складністю, ступенем формалізації, інструментарієм, часом попередження.

За ступенем формалізації методи прогнозування можна розділити на дві групи [1, 2]:

- 1) інтуїтивні або методи експертних оцінок;
- 2) формалізовані методи.

Інтуїтивні методи дозволяють одержати прогнозну оцінку в майбутньому незалежно від інформаційного забезпечення. Їх застосовують тоді, коли формалізація не потрібна внаслідок простоти або нездійсненна внаслідок складності об'єкта, або якщо період попередження прогнозу перевищує період передісторії. При розробці прогнозу домінують інтуїція, накопичений досвід, творчість і уява. До цієї групи відносяться методи соціологічних досліджень та експертні оцінки.

Основою формалізованих методів є математико-статистичні моделі, які дозволяють у стислому вигляді описати закономірності зміни економічних даних, які спостерігаються у періоді передісторії, підвищують вірогідність, точність прогнозів, дозволяють покращити обробку інформації і результати прогнозу, значно скорочують період його розробки. Розгляд саме цих методів є метою даної дисертаційної роботи.

У складі формалізованих методів прогнозування можна виділити дві групи: методи екстраполяції і методи математичного моделювання.

Екстраполяція полягає у вивченні стійких тенденцій минулого і сьогодення економічного розвитку і перенесення їх на майбутнє.

Моделювання — побудова пошукових і нормативних моделей з врахуванням імовірної або бажаної зміни прогнозованого явища на період попередження прогнозу за наявними прямими або непрямыми даними про масштаби і напрямки змін.

Розподіл способів прогнозування умовний, на практиці ці способи взаємно перехрещуються і доповнюють один одного. Прогнозна оцінка обов'язково містить у собі елементи екстраполяції і моделювання. Процес екстраполяції неможливий без елементів оцінки і моделювання. Моделювання має на увазі попередню оцінку та екстраполяцію.

На сьогоднішній день існує багато формалізованих методів прогнозування: моделі міжгалузевого балансу виробництва і розподілу продукції; задачі лінійного програмування; моделі сіткового планування і керування; імітаційне моделювання; методи оптимізації і дослідження операцій; статистичні методи прогнозування.

Оскільки прогнозування носить імовірнісний характер, воно в основному здійснюється за допомогою статистичних моделей.

На думку російського економіста Четиркіна Є.М.: «Прогнозирование на основе статистических методов тесно связано с инерционностью процессов экономического развития. Инерционность в социально — экономических явлениях проявляется двояким образом: во-первых, как инерционность взаимосвязей, т.е. как сохранение в основных чертах механизма формирования явления (иначе говоря, сохранение зависимости, корреляции прогнозируемой переменной от совокупности переменных аргументов); во-вторых, как инерционность в развитии отдельных сторон процессов, т.е. как некоторая степень сохранения их характера — темпов, направления, колеблемости основных количественных показателей на протяжении сравнительно длинных отрезков» [3, с. 67].

Інерційність розвитку економіки пов'язана з довгостроково впливаючими факторами, наприклад, такими, як структура основного виробничого капіталу, його вік і ефективність використання, розміри інвестицій минулих років, ступінь стійкості технологічних взаємозв'язків галузей виробництва, історично сформована структура споживання і т.д.

Інерційність залежить також і від такого фактора, як розмір або масштаб досліджуваної системи або процесу. Якщо розглядати виробничу систему, то чим нижчий її рівень, тим менше інерційними виявляються відповідні характеристики.

При значній інерційності розглянутих економічних процесів і взаємозв'язків, збереженні в майбутньому важливих зовнішніх причин і умов їхнього розвитку, правомірно з достатнім ступенем імовірності очікувати прояву рис і характеру явищ, які уже виявилися.

Статистичний опис руху в часі економічних явищ здійснюється за допомогою динамічних (часових) рядів. Рівні таких рядів формуються під сукупним впливом багатьох довгостроково і короткочасно діючих факторів і у тому числі різного роду випадків. Дуже рідко в економіці зустрічаються чисто стаціонарні ряди, тобто ряди, динаміка рівнів яких така, що середні характеристики не змінюються в часі. У таких випадках варіацію можна

приписати дії тільки випадкових причин і вивчати її за допомогою теорії стаціонарних випадкових процесів. В основному часові ряди, з якими мають справу в економіці, не є стаціонарними. До теперішнього часу статистика має у своєму розпорядженні різноманітні методи аналізу часових рядів.

Всі ці методи покликані охарактеризувати розвиток досліджуваного явища в часі. Можна виділити три основних завдання дослідження часових рядів. Перше з них полягає в описі зміни відповідного показника в часі і виявлення тих або інших властивостей досліджуваного ряду. Для цього вдаються до різноманітних способів:

- розрахунку узагальнюючого показника зміни рівнів у часі — середнього темпу росту;
- застосування різних згладжуючих фільтрів, зменшуючих коливання рівнів у часі і дозволяючих чіткіше уявити тенденції розвитку;
- підбору кривих, характеризуючих цю тенденцію; виділенню сезонних та інших періодичних і випадкових коливань;
- виміру залежності між членами ряду (автокореляція).

Другим важливим завданням аналізу є пояснення механізму зміни рівнів ряду. Для його рішення звичайно прибігають до регресійного аналізу.

Нарешті, опис зміни часового ряду і пояснення механізму його формування часто використовуються для статистичного прогнозування, яке у більшості випадків зводиться до екстраполяції виявлених тенденцій розвитку.

Прогнозування, яке базується на інерційності другого роду, можна звести до підбору аналітичних виразів (моделей трендів) типу $y = f(t)$ за даними періоду передісторії та екстраполяції отриманих трендів.

Що стосується інерційності у взаємозв'язках, то для прогнозування вона може бути використана, якщо відповідний взаємозв'язок вдається подати у вигляді аналітичного виразу (наприклад, регресійного рівняння), яке зв'яже зміну одного економічного показника (залежна змінна) із впливом ряду факторів-аргументів (незалежних змінних), тобто до даних спостереження підбирається рівняння типу $y = f(x_1, x_2, \dots, x_n)$.

Прогноз одержують шляхом підстановки в регресійне рівняння із чисельними оціненими параметрами значень незалежних змінних. Результат являє собою оцінку середнього значення залежної змінної при даних рівнях факторів-аргументів. Для рівняння регресії звичайно визначають довірчі інтервали, які також можна використати в прогнозуванні.

Література

1. Льюис К. Д. Методы прогнозирования экономических показателей. — М.: Финансы и статистика, 1986. — 131 с.
2. Рабочая книга по прогнозированию / Редкол.: И. В. Бестужев-Лада (отв. ред.). — М.: Мысль, 1982. — 430 с.
3. Четыркин Е. М. Статистические методы прогнозирования. Изд. 2-е, перераб. и доп. — М., «Статистика», 1977. — 200 с.

Рабійчук О.О.

*студентка спеціальності менеджмент
зовнішньоекономічної діяльності
НУ «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ РЕФОРМУВАННЯ МИТНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Україна обрала шлях інтеграції з ЄС, сталого розвитку та покращення добробуту населення. У нашої держави є великий потенціал стати високорозвинутою країною, конкурентоспроможною на ринку товарів та послуг, бути прикладом для інших. Прагнення України вступити до єдиного економічного простору ЄС неодмінно призведе до реорганізації державних митних органів. В зв'язку з цим існує нагальна необхідність впровадження досвіду митних органів країн-членів ЄС в систему органів влади України. Для цього нам потрібно докласти ще багато зусиль, зруйнувати застарілі підходи, методи та систему управління, що так узвичаїлися в секторі державного управління.

Актуальною і надалі залишається необхідність реформування митної системи з метою забезпечення її ефективної роботи, створення привабливого інвестиційного клімату в Україні, активізації зовнішньої торгівлі. У зв'язку з цим, необхідно розробити етапи реформування митних органів, побудувати сучасні високотехнічні міжнародні пункти пропуску та розвинути їх інфраструктуру, реалізувати план спрощення процедур митного оформлення товарів та комерційних транспортних засобів, удосконалити систему «автоматизованої митниці», тобто звести до мінімуму безпосереднє спілкування представників бізнесу з працівниками митних органів. Необхідно забезпечити перехід на 100% електронне декларування, запровадити та популяризувати безконтактні способи комунікації з митницею, застосовувати інноваційні методи роботи митних органів.

В процесі реорганізування митних органів варто запозичити іноземний досвід, проводити консультації з закордонними фахівцями та впроваджувати ефективні реформи в напрямку оптимізування організаційної структури, обґрунтованої чисельності працівників, прозорості та відкритої діяльності, електронної комунікації з суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності, спрощення їх обслуговування та ліквідації значної кількості бюрократичних бар'єрів. В цьому контексті корисним буде запозичити досвід Польщі, яка реалізовує концепцію 3i «Internet, intelligence,

innovation». «Митна адміністрація, — справедливо відзначає польський економіст Г. Мосей, — є важливим елементом інституційного оточення підприємства, що функціонує в умовах ринкової економіки і глобальної торгівлі [3]».

Для якісних змін у митній сфері також необхідні рішучі зміни законодавства. Зокрема, треба прописати конкретні дії митних органів в тих чи інших ситуаціях, скоротити тривалість оформлення митних документів, дозволів, за прикладом Грузії скасувати альтернативні варіанти можливих дій для працівника митниці в одній і тій же ситуації, але для різних суб'єктів. В сучасних умовах важливим є скоротити до мінімуму можливість суб'єктивного прийняття рішення, необхідно виробити чіткий алгоритм дій.

Істотним елементом в системі реформування має стати збільшення суми находжень до бюджету, але шляхом розкриття «тіньових» схем, боротьби з корупцією та легалізації окремих видів діяльності, а не збільшенням кількості та обсягу митних зборів та платежів. Існує закордонна практика створення пілотних проектів на деяких митних пропусках країни щодо передачі їх у «приватні руки», зокрема під зовнішнє іноземне управління, що могло б спричинити деякі позитивні наслідки.

Фінансово-правовий аспект діяльності митних органів країн ЄС відображається також у тому, що їх фінансування здійснюється за рахунок державного бюджету відповідної країни. На відміну від України (митні органи перебувають на повному державному фінансуванні, законодавство не передбачає інших методів отримання фінансових ресурсів), у Польщі Закон «Про публічні фінанси» передбачає, що бюджетні одиниці (до яких відносяться також митні органи) можуть створювати власні кошти шляхом збору плат за організацію і проведення курсів, видачу кваліфікованих свідоцтв, отримання коштів за договорами дарування, спадщини, процентів за вкладками власних коштів тощо [4].

Важливим аспектом становлення України як європейської держави є створення стійкого позитивного іміджу митних органів та кожного окремого її працівника, як чесного, порядного та професійного виконавця своїх функцій.

Таким чином, використовуючи позитивний досвід реформування митної служби за кордоном, врахувавши особливості розвитку та становлення митних органів в Україні, адаптувавши набуті знання до умов сьогодення, можна сформуванати належне підґрунтя для якісного та ефективного реалізування євроінтеграційних процесів України та зміцнення її економіки.

Література

1. Бережнюк І. Г. Митне регулювання України: національні та міжнародні аспекти [Текст]: монографія / І. Г. Бережнюк. — Дніпропетровськ: Академія митної служби України, 2009. — 543 с.
2. Концепція реформування діяльності митної служби України «Обличчям до людей»: затверджена рішенням колегії Держмитслужби України від 29 жовтня 2010 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.customs.gov.ua.
3. Мосей Г. Про реформування митної служби / Г. Мосей // Проблеми теорії і практики управління. — 2000. — № 5. — С. 23–24.
4. Сакалош О. В. Финансово-правовой статус таможенных органов Украины и Польши / О. В. Сакалош // Налоговое администрирование: Ежегодник 2007 / Под общ. Ред. С. В. Запольского, Д. М. Щекина; Международная ассоциация финансового права. — М.: Статут, 2008. — С. 232.
5. Федотов О. П. Митниця в організаційній системі та структурі митних органів України / О. П. Федотов, О. О. Зотенко // Митна справа. — 2012. — № 2. — С. 39–44.

Жадько К. С.

д. е. н., професор,

завідувач кафедри економіки підприємств

Фещенко О. М.

доцент кафедри економіки підприємств

Ратушна М. П.

студентка кафедри економіки підприємств

Університет митної справи та фінансів

м. Дніпропетровськ, Україна

АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ВИРОБНИЧОЇ ПОТУЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Розвиток ринкових відносин в Україні зумовлює необхідність ефективної діяльності підприємств. Тому підприємствам для того, щоб вижити, необхідно правильно організувати діяльність та формування виробничої потужності.

Аналізу формування та використання виробничої потужності підприємств присвячено чимало праць як зарубіжних, так і вітчизняних вчених. Значний внесок у дослідження цих питань зробили такі вчені:

Андреюк Н. В., Бланк І. О., Бойчик І. М., Лігоненко Л. О., Ушакова Н. М., Поддєрьогін А. М., Ізмайлова К. В., Лахтіонова Л. А., Шеремет А. Д.

Виробнича потужність підприємства характеризує максимально можливий річний обсяг випуску продукції (послуг, робіт) відповідно до встановленої номенклатурою та їх якістю в умовах найбільш повного використання обладнання і виробничих площ, застосування прогресивної технології та організації виробництва. Виробнича потужність вимірюється в тих одиницях, в яких вона планується і враховується. У більшості випадків це натуральні, умовно-натуральні і вартісні вимірники за видами продукції, що виготовляється [3, с. 19].

Запланована виробнича програма підприємства повинна пройти ресурсне обґрунтування, тобто визначення її забезпеченості виробничими потужностями, трудовими, матеріальними та інвестиційними ресурсами. Класифікація факторів, що впливають на величину формування виробничої потужності, побудована за ознакою їхньої деталізації (рис. 1).

Організація інтенсивного використання наявних виробничих потужностей є важливим фактором економічного зростання, при якому не тільки підвищується ефективність застосовуваних потужностних ресурсів, але і зростає її значення у прирості продукції, тобто коли головним джерелом збільшення випуску продукції стає економія цих ресурсів.

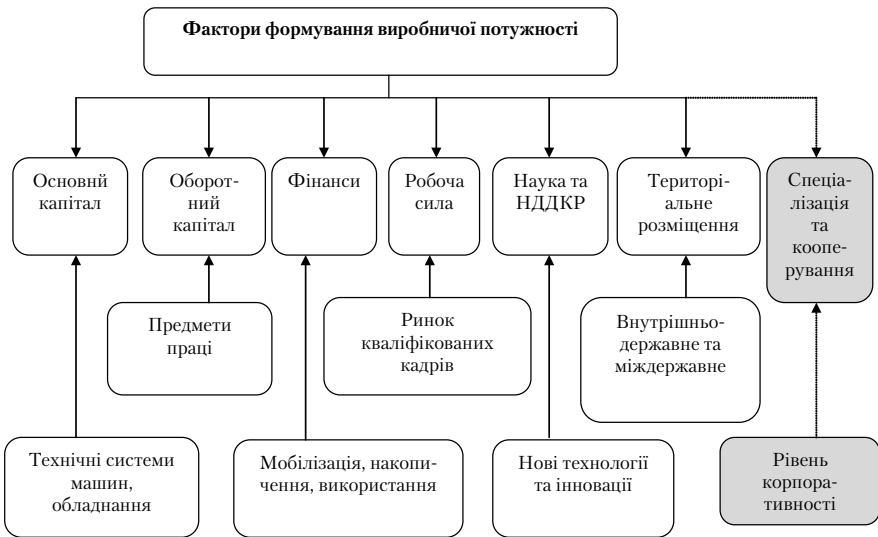

Рисунок 1. Класифікація факторів формування виробничої потужності [2, с. 149]

Основними факторами, що впливають на рівень використання обладнання, є вдосконалення організації обслуговування виробництва, підвищення якості та організації планування виробництва, технічного розвитку підприємств і технологічного планування завантаження обладнання, більш широке впровадження в практику виробництва сучасних прогресивних форм організації праці, вдосконалення матеріального стимулювання поліпшення використання обладнання, вдосконалення структури парку обладнання шляхом раціонального розподілу виділеного підприємству і перерозподіл недовантаженою, підвищення коефіцієнта змінності роботи устаткування, скорочення часу простоїв обладнання в ремонтах. В узагальненому вигляді класифікація обох видів представлена в табл. 1.

Таблиця 1

Класифікація факторів, що впливають на виробничу потужність та її використання [3, с. 20]

Фактори, що впливають на величину виробничої потужності	Фактори, що впливають на використання виробничої потужності
1. Кількість машин (робочих місць) та їх технічний рівень 2. Розмір виробничих площ 3. Рівень пропорційності в пропускній спроможності між групами машин 4. Прогресивна технологія 5. Механізація і автоматизація 6. Якість матеріалів, досконалість конструкцій виробів, підвищення ступеня уніфікації і та стандартизації 7. Ступінь освоєння техніки робітниками	1. Народногосподарська потреба в продукції 2. Матеріально-технічне постачання підприємств 3. Забезпечення робітниками підприємства 4. Комплексний введення в дію нових потужностей 5. Забезпечення енергетичними ресурсами 6. Структура парку устаткування 7. Наднормативні простої обладнання в ремонті 8. Підвищення змінності роботи устаткування 9. Організація обслуговування виробництва 10. Ступінь вдосконалення планування виробництва і завантаження обладнання 11. Організація праці і його стимулювання 12. Організація кооперування використання потужностей

Класифікація обох видів факторів являє собою теоретичний аналіз кількісних і якісних факторів підвищення ефективності використання виробничих потужностей. Результативність аналітичної оцінки багато в чому залежить від обґрунтування системи показників, за допомогою яких можна визначити рівень інтенсивності використання виробничих потужностей.

Діюча потужність підприємства відбиває його потенційну здатність виробити протягом календарного періоду максимально можливу кількість продукції, передбаченої планом. Вона має динамічний характер і змінюється відповідно до організаційно-технічного розвитку виробництва.

Виявлення виробничих потужностей, які будуть функціонувати в плановому періоді – є найважливішим моментом техніко-економічного обґрунтування плану випуску продукції.

Найоб'єктивнішу аналітичну інформацію про рівень використання виробничих потужностей дає система показників, яка розділяється на три групи:

- показники, які характеризують рівень освоєння проектної та використання середньорічної виробничої потужності підприємства;
- показники, які характеризують використання устаткування в часі та в потужності (коефіцієнти екстенсивної та інтенсивної завантаженості);
- показники використання устаткування та площ у вартісних і натуральних вимірниках [4, с. 47].

Аналіз наведених показників дає змогу отримати інформацію про рівень використання й наявність резервів виробничих потужностей підприємства, його підрозділів і розробити заходи щодо поліпшення їх використання.

Основними способами підвищення ефективності використання виробничих потужностей є:

- технічне вдосконалення устаткування й механізмів;
- використання прогресивних технологічних процесів;
- збільшення часу роботи устаткування (підвищення коефіцієнта змінності, скорочення простоювання);
- застосування прогресивних форм організації виробництва тощо.

Отже, аналіз формування та використання виробничої потужності підприємства характеризується максимальною кількістю продукції відповідної якості та асортименту, що може бути зроблено їм в одиницю часу при повному використанні основних виробничих фондів в оптимальних умовах їх експлуатації. Розвиток нашої економіки на сучасному етапі і в найближчій перспективі обумовлює необхідність вдосконалення організації інтенсивного використання виробничих потужностей.

Література

1. Планування діяльності підприємства: Опорний конспект лекцій / Н. Г. Грядунова, О. В. Пахлова, І. В. Тісагдію, А. В. Семенькова – Дніпропетровськ: НМетАУ, 2013. – 56 с.
2. Планування діяльності підприємства: Конспект лекцій / Укладач О. Ю. Древаль. – Суми: Вид-во СумДУ, 2012. – 146 с.
3. Полозова Т. В. Економічне обґрунтування ефективного використання виробничої потужності підприємства // Т. В. Полозова / Науковий вісник. – 2009. – № 17. – С. 17–23.
4. Романенко М. А. Ефективність використання основних виробничих фондів та розробка пропозицій щодо її поліпшення // Держава і регіони. – 2010. – № 3. – С. 318–321.

Секція 5. ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА

Островський І.В.

*аспірант Державної установи «Інститут економіки
природокористування та сталого розвитку» НАН України
м. Київ, Україна*

ПОТЕНЦІЙНО НЕБЕЗПЕЧНІ ВИРОБНИЦТВА ЯК ФАКТОР ТЕХНОГЕННОЇ НЕБЕЗПЕКИ

Проблеми екологічної та природно-техногенної безпеки набули в Україні на сучасному етапі економічного розвитку надзвичайної гостроти. Для вирішення цих проблем необхідна розробка наукових засад екологічної безпеки та екологічної модернізації потенційно небезпечних виробництв України, методологія її практичної реалізації системою забезпечення екологічної та природно-техногенної безпеки, державно-управлінські механізми її реалізації. Здійснення державної політики у сфері забезпечення екологічної безпеки насамперед повинно передбачати визначення пріоритетів цілей та елементів державної влади щодо їх досягнення. [2, с. 214–217]

Закони України серед пріоритетів національних інтересів окреслюють екологічний аспект як забезпечення екологічно та техногенно-безпечних умов життєдіяльності громадян і суспільства, збереження навколишнього середовища та раціональне використання природних ресурсів. Розробка державної політики забезпечення екологічної модернізації — це шлях до вирішення та попередження екологічних та техногенних проблем. [1, с. 78]

Україна належить до держав з високим рівнем негативних екологічних та природно-техногенних наслідків виробничої діяльності. У структурі промислового потенціалу України потенційно небезпечні виробництва мають значну питому вагу. В цілому по країні на них припадає близько 43% вартості промислово-виробничих основних фондів, близько третини обсягів виробництва.

Криза в економіці, яка супроводжується збільшенням частки застарілих технологій і обладнання, зниженням рівня модернізації, оновлення виробництва підвищує ризик техногенних катастроф та збільшення кількості потенційно небезпечних виробництв. Входження України до ринкової економіки, нове реформування промислового комплексу

переміщують акценти у системі передумов і факторів, які впливають на розвиток і розміщення її продуктивних сил. Їх територіальна організація є такою ж важливою, як і технологічне або соціальне.

Для сталого розвитку національної економіки важливою стає зміна екологічної стратегії — перехід від виявлення екологічної небезпеки до оцінки екологічної модернізації екологічно небезпечних об'єктів. Неможливо зробити виробництво абсолютно безвідхідним і звести забруднення до нуля, але можна оцінити техногенний ризик і зробити його прийнятним, здійснивши моніторинг і розробивши систему екологічної модернізації. Першим кроком має стати зміна функціонального характеру науково-технічних розробок, оскільки усі системи продуктивних сил повинні розвиватися, не вступаючи у руйнівні конфлікти з навколишнім природним середовищем. [3, с. 141–143]

Україна — це держава, на території якої розміщена значна кількість ядерних реакторів, великих хімічних і пожежонебезпечних підприємств, складних інженерних споруд. Ці об'єкти можуть стати «мішенями» для диверсій і терористичних актів, актів саботажу і викрадень ядерного палива, інших злочинних дій. Це може спричинити надзвичайні ситуації, що мають небезпечні соціальні й економічні наслідки для держави, її національної безпеки. Враховуючи, що нині відсутній надійний фізичний захист на більшій частині потенційно небезпечних об'єктів, даний аспект заходів і механізмів забезпечення екологічної безпеки (13,1%) є одним з пріоритетних. [1, с. 124]

Серед першочергових державно-управлінських завдань забезпечення екологічної безпеки України науково-технологічної сфери виділяються такі: створення реальних наукових основ забезпечення промислової безпеки, безпеки складних технічних систем, людей і довкілля; розробка методів оцінки небезпеки промислових об'єктів; розробка наукових засад концепції прийнятного ризику стосовно умов функціонування української промисловості; створення банку даних та системи моніторингу техногенної безпеки; розробка прогнозних оцінок і сценаріїв розвитку природних екосистемних змін в Україні та адекватних заходів реагування; розробка соціально-економічних, нормативно-правових та організаційних заходів для стійкого розвитку України в умовах переходу до ринкових відносин з урахуванням загроз, що мають техногенне, стихійне або техногенно-стихійне походження; розробка математичних моделей зниження потенційних загроз промислових об'єктів для розв'язання широкого кола оптимізаційних задач, пов'язаних зі зниженням загроз для населення.

Сучасних технологій потребують базові галузі промисловості, сільськогосподарський сектор, високотехнологічні виробництва. Йдеться, передусім, про ресурсо- та енергозберігаючі технології і матеріали, яким

притаманна не стільки безпосередня економія невідновлюваних ресурсів, оскільки принципово інші, раціональніші процеси їх переробки — так звані екологічні технології 2-го порядку. Необхідне наближення до загальносвітового нормативного ступеню чистоти усіх виробництв.

Екологічна компонента висувається в число першочергових у системі забезпечення національної безпеки України. Перелік нових потенційних загроз, який тут наведено, є далеко не повним і свідчить про багатогранність та складність цієї проблеми за сучасних умов. [4, с. 70–76]

Отже, створення і впровадження прогресивних, екологічно безпечних технологій і технічних пристроїв, формування відповідних економічних передумов повинно бути домінантою розвитку українського суспільства у найближчій перспективі.

Сьогодні виробництво й умови життя населення настільки зблизилися, що треба постійно враховувати потенціал навколишнього середовища і окремих регіонів з точки зору можливостей його використання. Антропогенний вплив набув небувалих масштабів інтенсивності. Серед видів людської діяльності, яка викликає зміни в навколишньому середовищі, за інтенсивністю на перше місце слід поставити розвиток та розширення міст, потім — видобувну промисловість, будівництво шляхів, розвиток водного господарства.

Особливої уваги потребує обґрунтування розміщення потенційно-небезпечних виробництв, що спирається на такі принципи:

- підприємства використовують тільки поверхневі води;
- потенційно-небезпечні об'єкти не можуть розміщуватися на територіях, які входять до охоронних природних зон;
- питання розміщення потенційно-небезпечного об'єкта має вирішуватися за участю багатьох спеціалістів після комплексного вивчення ареалів, які підпадають під забруднення, проведення екологічної техногенної експертизи;
- до вартості споруд та експлуатаційних витрат об'єкта мають включатися витрати на охорону і відновлення зруйнованого природного середовища;
- при вирішенні питання про розміщення потенційно-небезпечного об'єкта має проводитися експертиза про вплив його технології на здоров'я населення, що мешкатиме навколо нього. [5, с. 203]

Поєднання вимог техногенно-екологічної безпеки з досягненням достатнього обсягу виробництва можливе за двох умов: нове виробництво має використовувати найкращі з існуючих технологій і дотримуватися стандартів якості навколишнього природного середовища.

Шлях підвищення екологічної безпеки полягає в єдності оцінок ступеня вразливості навколишнього природного середовища і можливих наслідків надзвичайних подій. Складність вирішення цих проблем

в умовах інтенсивної урбанізації посилюється тим, що багато чинників впливу середовища на людину поєднується з багатоваріантністю і взаємозалежністю самих чинників. Виходячи зі складної екологічної обстановки, потрібно по-новому підходити до вирішення питань розміщення нових підприємств і розширення діючих. Новий підхід визначає пріоритет екологічної безпеки населення і враховує просторову диференційованість природного середовища України.

Література

1. Безпека регіонів України і стратегія її гарантування у 2-х т.: [Б. М. Данилишин, А. В. Степаненко, О. М. Ральчук та ін.]. — К.: Науково-виробниче підприємство «Видавництво «Наукова Думка» НАН України», 2008. Т. 1. — Природно-техногенна (екологічна) безпека — 2008. — 392 с.
2. Бужимська К. О. Модернізація економіки: технологічно-структурний аспект / К. О. Бужимська // Вісник ЖДТУ. — 2009. — № 3(49). — С. 214–217.
3. Данилишин Б. М. Наукові основи прогнозування природно-техногенної (екологічної) безпеки / Б. М. Данилишин, В. В. Ковтун, А. В. Степаненко — К.: Лекс Дім, 2004. — 552 с.
4. Дорогунцов С. Державне регулювання техногенно-екологічної безпеки в регіонах України / С. Дорогунцов, А. Федорищева // Економіка України. — 2002. — № 4. — С. 70–76.
5. Хлобистов Є. В. Екологічна безпека трансформаційної економіки / НАН України; Рада по вивченню продуктивних сил України / [відп. ред. С. І. Дорогунцов]. — К.: Агентство «Чорнобильінтерінформ», 2004. — 334 с.

Секція 6. ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ

Кухар О.В.

*Доцент кафедри економічної теорії
Національний університет водного господарства
та природокористування
м. Рівне, Україна*

ПЕРСПЕКТИВИ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Глибокі зміни у зовнішньоекономічній політиці України, перехід (принаймні, формальний) до системи вільно плаваючого валютного курсу, залучення іноземних фахівців до органів центральної та місцевої влади виразно демонструють намагання політичного керівництва країни активізувати інтеграцію національної економіки до світового, передовсім європейського економічного простору, а також використати позитивний досвід реформ постсоціалістичних країн кінця ХХ — початку ХХІ ст. З огляду на це в Україні варто чекати на новий етап інтернаціоналізації бізнесу, що має беззаперечні вигоди і, водночас, створює нові загрози для вітчизняних підприємств та національної економіки в цілому.

Найбільшою мірою процес інтернаціоналізації зазвичай зачіпає великі корпорації і холдинги країни, тому метою даного дослідження визначено оцінку перспектив інтернаціоналізації великого бізнесу — лідерів ключових галузей (ринків) в Україні.

Енергетика. Найбільшим господарюючим суб'єктом даної галузі є Державне підприємство НАЕК «Енергоатом» — оператор атомних електростанцій України. Перспективи інтернаціоналізації «Енергоатому» у близькій перспективі виглядають сумнівними через законодавчу заборону на приватизацію 1478 державних підприємств [1]. Законопроект «Про перелік об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації» (№ 4541а від 22.08.2014 р.), що передбачає суттєве зменшення кількості «недоторканих» держпідприємств, був відкликаний 27.11.2014 р.

Компанія «ДТЕК» — один з ключових гравців на ринку електроенергії та енергетичної галузі України в цілому. Вона є складовою української ТНК «СКМ», що належить Р. Ахметову, відтак має доступ до міжнародного капіталу. Перспективи подальшого розвитку ДТЕК в Україні після втрати контролю над частиною території Донбасу та в Криму стають

дедалі більш невизначеними, хоча компанія не має реальних конкурентів всередині країни, ставши приватним монополістом на ринку енергетичного вугілля та електроенергії.

Металургія. Лідер галузі — «Метінвест» — міжнародна вертикально інтегрована група компаній, що управляє активами підприємств у всіх ланках виробничого ланцюжка від видобутку залізорудної сировини і вугілля до виробництва напівфабрикатів і готової металопродукції. Метінвест є найбільшою компанією України за версією журналу Forbes і займає 4-е місце в рейтингу найбільших компаній Центральної та Східної Європи (Deloitte TOP-500) за підсумками 2013 року. Компанія «Метінвест» належить спільно транснаціональним корпораціям «СКМ» (71,25%) і «Смарт-холдинг» (23,75%), що відкриває широкі можливості до залучення інвестиційного іноземного капіталу, а відтак зростання ступеня інтернаціоналізації. Проте це не вберегло від стану дефолту, в якому опинився «Метінвест» у 2015 р.

Гірничо-металургійний комбінат «АрселорМіттал Кривий Ріг» — одне з найбільших підприємств гірничо-металургійного комплексу України. Підприємство належить до іноземної ТНК «АрселорМіттал», що є світовим лідером з виробництва сталі, зареєстрована в Люксембурзі та має представництва в 60 країнах світу. АрселорМіттал займає провідні позиції на основних світових ринках збуту металу, включаючи такі галузі як автомобілебудування, будівництво, виробництво побутової техніки та упаковки.

Нафтогаз. Ключову роль в галузі відіграє НАК «Нафтогаз України» — найбільша державна вертикально-інтегрована нафтогазова компанія, що здійснює повний цикл операцій з розвідки та розробки родовищ, експлуатаційного та розвідувального буріння, транспортування та зберігання нафти і газу, постачання природного і скрапленого газу споживачам. У 2014 р. НАК «Нафтогаз України» отримав збиток у розмірі 85 млрд грн і опинився на межі банкрутства. Проте уряд через випуск облігацій докапіталізував підприємство у 2014 р. на 96 млрд грн та на 104 млрд грн. вже у 2015 р.

ПАТ Транснаціональна фінансово-промислова нафтова компанія «Укртатнафта» — лідер нафтопереробної промисловості України. Основне виробництво зосереджене на найбільшому в Україні Кременчуцькому НПЗ, що використовує вітчизняну та імпорту нафту. Основним власником виступає держава в особі НАК «Нафтогаз України» (43%), проте управління з 2007 р. практично зосереджене в руках групи «Приват», котра отримала в довіре управління акції «Укртатнафти», що належать уряду Татарстану, та встановила контроль над офшорними компаніями-співвласниками «Укртатнафти».

Транспорт. Лідером галузі є «Укрзалізниця» — природна монополія, що перебуває у власності держави та є стратегічним підприємством. Вона

об'єднує 6 залізниць України та близько 130 підприємств, що обслуговують залізничну інфраструктуру. В 2015 році уряд розпочав процес корпоратизації Укрзалізниці (перетворено на акціонерне товариство), обіцяючи підвищення якості транспортних послуг для споживачів та створення комфортніших умов праці для працівників. Проте залучення інвестицій без приватизації, що заборонена законом, виглядає доволі сумнівним. Найімовірніше кошти вдасться залучити лише у формі кредитів, або за рахунок підвищення тарифів, що суттєво звужує перспективи інтернаціоналізації підприємства.

Торгівля. Мережа магазинів «АТБ» є найбільшою роздрібною мережею в Україні і налічує понад 670 магазинів, що розташовані більше, ніж в 185 населених пунктах 16 областей України. «АТБ-маркет» пропонує своїм покупцям також товари власних торгових марок, що представлені в більшості товарних категорій і налічують більше 800 одиниць товарів. Власники мережі — Г. Буткевич, Є. Єрмаков та В. Карачун — очолюють рейтинг найбагатших жителів Дніпропетровська за версією журналу Forbes. Їм закидають зв'язок з російським олігархом К. Малафєєвим, котрий фінансує «ДНР» та «ЛНР», а проти Г. Буткевича ГПУ порушила кримінальну справу. Відтак, цілком можливо очікувати змін у складі власників на користь іноземних інвесторів. Ідея націоналізації торговельної мережі, ініційована в українському парламенті, наразі виглядає утопічною.

Група компаній «FOZZY GROUP» — одна з найбільших торгово-промислових груп України, лідер серед українських рітейлерів з понад 600 торговельними точками на всій території країни. Крім торговельних мереж, бізнес-інтереси групи компаній охоплюють виробництво продуктів харчування, банківський та ресторанный бізнес. Основним власником бізнесу є В. Костельман — молодий дніпропетровський олігарх. В новинах компанії не йдеться про наміри виходу на ринки інших країн чи залучення нових інвесторів, натомість щороку відкриваються нові торгові точки та напрямки бізнесу (зокрема, у 2015 р. — туристичний).

Мережа будівельно-господарських гіпермаркетів «Епіцентр К» — налічує 59 гіпермаркетів, загальною площею понад 1 млн кв. м. Після придбання (поглинання) мережі «Нова лінія» «Епіцентр» став фактично монополістом серед будівельних супермаркетів України та чи не найбільшою у Східній Європі торговельною мережею DIY-формату. Власники бізнесу (подружжя Герєги) планують з одного боку, вихід на ринок Росії, а з іншого, — вихід на міжнародний ринок капіталу через IPO. Таким чином, «Епіцентр» має всі шанси перетворитися на ТНК.

АПК. Лідером галузі є ПАТ «Укрлендфармінг» — українська вертикально інтегрована агропромислова компанія, що спеціалізується на вирощуванні сільськогосподарських культур та виробництві цукру із

цукрового буряка, а також вирощує велику рогату худобу, в першу чергу для виробництва яловичини і молока, виробляє насіння, шкіру і займається дистрибуцією різноманітної сільськогосподарської сировини третім сторонам та своїм підрозділам. Станом на 1 вересня 2014 року, «Укрлендфармінг» мав найбільший земельний банк в Україні на 654 тис. га орних земель. Власник корпорації О. Бахматюк останніми роками розвинув активну експансію за кордон і придбав низку сільськогосподарських компаній по всьому світу, що засвідчує про активну інтернаціоналізацію бізнесу.

Таким чином, в Україні є чималий потенціал щодо залучення іноземних інвесторів та інтернаціоналізації виробництва в ключових галузях економіки. Одним з ключових стримуючих факторів виступає заборона на приватизацію стратегічних державних підприємств, яка може бути реально знята у переддефолтному стані. Тому, ймовірно, вкотре велика приватизація в Україні відбуватиметься не тоді, коли вона може підвищити ефективність функціонування підприємств і дати відчутні надходження до державного бюджету, а тоді, коли кредитори відмовляться надавати українській владі нові кредити та реструктуризувати старі.

Література

1. Закон України «Про перелік об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації» // Відомості Верховної Ради України. — 1999, № 37 (із наступними змінами та доповненнями).

Секція 7. ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Шатило Н.В.

викладач вищої категорії, старший викладач

Іванова Т.Г.

викладач вищої категорії, викладач-методист

циклова комісія економіки, бухгалтерського обліку та фінансів

Житомирський технологічний коледж КНУБА

м. Житомир, Україна

СТРАТЕГІЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ НА ЖИТОМИРЩИНІ

У сучасному світі, на етапі активного розвитку технологій, науково-технічного та інноваційного прогресу, гострою проблемою є ефективне вкладення капіталу з метою його збільшення, тобто інвестування. Нинішній механізм регулювання інвестиційної діяльності поки що не в повній мірі відповідає сучасним вимогам і не має необхідної комплексної методологічної основи [2, с. 7].

Забезпечення стійкого зростання економіки Житомирщини є одним з пріоритетних завдань сьогодення. Його вирішення можливе за умови формування конкурентоспроможних підприємницьких структур, здатних зайняти місце у глобалізованому, складному, динамічному і взаємопов'язаному економічному просторі. Інвестиційна діяльність на рівні національних суб'єктів господарювання порівняно з розвинутими європейськими країнами характеризується значною відсталістю, нестабільними темпами розвитку та нерівномірністю розподілу серед галузей, в яких функціонують об'єкти інвестиційної діяльності.

Світовий досвід свідчить, що країни з перехідними економіками не в змозі вийти з економічної кризи без залучення і ефективного використання іноземних інвестицій [1, с. 8].

Аналіз інвестиційних проектів є складовою процесу управління інвестиціями. Він дає інформаційну базу, у вигляді проекту як спеціально оформленого інвестиційного плану або результатів проведеної експертизи проекту, для ухвалення рішення щодо початку його інвестування. Інвестиційні проекти аналізують з урахуванням сукупності важливих

моментів, що формують розмаїття і типову послідовність операцій розробки й оцінки проекту.

Оснoву інвестиційної діяльності підприємств складає реальне інвестування. Для більшості підприємств такий вид інвестування в сучасних умовах — єдиний правильний напрямок інвестиційної діяльності. Це визначає високу роль управління реальними інвестиціями в системі інвестиційної діяльності підприємства. Це явище ще можна пояснити тим, що рівень розвитку та ступінь ліквідності фінансових активів підприємств, особливо цінних паперів, ще не надають можливості для раціонального та прибуткового розподілу інвестиційного капіталу не тільки внутрішніх, а і зовнішніх інвесторів за умов економічної та політичної нестабільності в країні. У 2013 році в економіку Житомирщини іноземними інвесторами вкладено 35,0 млн дол. США прямих інвестицій (акціонерного капіталу), у т.ч. з країн ЄС — 20,8 млн дол. (59,6%), СНД — 12,4 (35,3%) та з інших країн світу — 1,8 млн дол. (5,1%). Основною формою залучення капіталу були грошові внески. Інвестиції знаходили з 55 країн світу. Найбільші обсяги внесені нерезидентами з Кіпру, Нідерландів, Російської Федерації, Швейцарії, Італії, Польщі та Віргінських островів, на які припадало 86,9% загального обсягу прямих іноземних інвестицій — 336,8 млн дол. США (див. рис. 1).

У міжнародному інвестиційному співробітництві брали участь підприємства з усіх міст та районів області. Суттєва частина інвестиційних коштів зосереджена у м. Житомирі — 118,3 млн дол. (30,5% до загального обсягу) та на підприємствах Нов. — Волинського — 64,7 млн дол. (16,7%), Вол. — Волинського — 44,8 млн дол. (11,6%) та Радомишльського — 40,1 млн дол. (10,3%) районів.

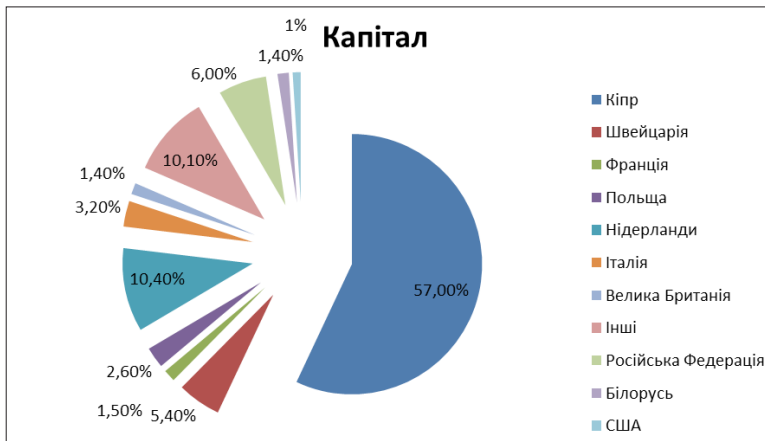

Рис. 1. Розподіл сукупного іноземного капіталу за країнами походження на 31.12.2013 рік

У 2014 році Житомирщина посіла 10 місце в рейтингу інвестиційної привабливості серед областей України. В 2013 ми посідали 18 сходинку. Приріст Внутрішнього Регіонального Продукту (ВРП) склав 6,5%.

Протягом першого півріччя 2015 року продовжувалась робота у напрямку збільшення обсягів залучення інвестицій в регіон. У січня-червні 2015 року в економіку Житомирщини іноземними інвесторами вкладено 10,2 млн дол. США прямих інвестицій, у т.ч. з країн ЄС – 8,9 млн дол. США (87,3%), з інших країн світу – 1,3 млн дол. США (12,7%). Основною формою залучення капіталу були грошові внески. В той же час з початку року відбулось вилучення капіталу на 6,7 млн дол. США.

Обсяг прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу), внесених в економіку Житомирщини за весь період інвестування, станом на 1 липня 2015р. становив 263,8 млн дол. США. У розрахунку на одного мешканця області припадало 209,4 дол. США іноземних інвестицій.

Інвестиції надходили з 53 країн світу. Найбільші обсяги внесені нерезидентами з Кіпру, Нідерландів, Російської Федерації, Швейцарії, Італії, Польщі та Віргінських островів, на які припадало 83,2% загального обсягу прямих іноземних інвестицій – 219,7 млн дол. США (див. рис. 2).

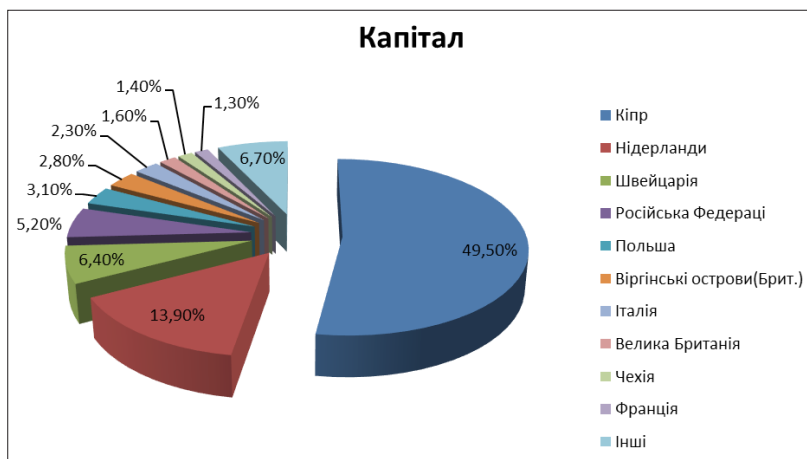

Рис. 2. Розподіл сукупного іноземного капіталу за країнами походження за I півріччя 2015 року

Найбільше інвестицій освоєно підприємствами та організаціями, основним видом економічної діяльності яких є промисловість – 47,8% загального обсягу. Основною нашою сильною стороною є корисні копалини (ільменіти, цементні сировини та ін.). За покладами окремих ресурсів Житомирська область є ледь не єдиною в Україні та, на жаль, сировинний видобуток не є найсприятливішим для самої області.

Житомирщина є однією з найкращих по показниках трудових ресурсів для інвесторів. Рівень заробітної плати доволі низький, а показники безробіття — одні з найвищих по Україні. При цьому, ми є регіоном з найменшою часткою економічної активності населення з вищою освітою. Лише близько 20% осіб з вищою освітою є зайнятими за фахом або працюючи взагалі. Таким чином, Житомирщина посідає третє місце за рівнем доступності трудових ресурсів.

Основними заходами, що будуть сприяти активізації інвестиційних процесів на підприємствах на регіональному рівні є наступні: стратегічне планування соціально-економічного розвитку Житомирського регіону; реалізація регіональної інформаційної політики, спрямованої на формування сприятливого інвестиційного іміджу регіону.

Підводячи підсумок, необхідно сказати, що загалом інвестиційно-підприємницький клімат Житомирщини є складним. Залучаючи до країни іноземний капітал, не слід забувати, що з нинішньої кризи Україну виведуть лише власні зусилля. Не варто надавати підприємствам з іноземними інвестиціями податкові пільги, яких не мають українські, зайняті у тій же сфері діяльності. Як показав досвід, такий захід майже не впливає на інвестиційну активність іноземного капіталу, але призводить до виникнення на місці колишніх вітчизняних виробництв підприємств з формальною іноземною участю, які претендують на пільгове оподаткування.

Література

1. Губський Б. В. Інвестиційні процеси в глобальному середовищі: Монографія. — К.: Наукова думка, 1998. — 392 с.
2. Денисенко М. П. Основи інвестиційної діяльності: Підручник для студентів вищих навчальних закладів. — К.: Алерта, 2003. — 338 с.
3. Дука А. П. Теорія та практика інвестиційної діяльності. Інвестування: Навч. Посіб. — К.: Каравела, 2007. — 424 с.
4. Інвестиційний паспорт Житомирської області. Державне агентство з інвестицій та управління національними проектами України. — Житомирська обласна державна адміністрація, 2014. — 34 с.
5. Федоренко В. Г., Гойко А. Ф. Інвестознавство: Підручник / За наук. Ред. В. Г. Федоренка. — К.: МАУП, 2000. — 408 с.

Секція 8. ЛОГІСТИКА

Горват Віра Юріївна
студентка кафедри маркетингу і логістики
Національний університет «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна
Науковий керівник — Леонова С.В.
аспірант кафедри маркетингу і логістики
Національний університет «Львівська політехніка»

ЕКОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ LSR У СФЕРІ ЛОГІСТИЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТРАНСПОРТНОЮ СИСТЕМОЮ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Соціальна відповідальність підприємств у сучасних умовах ринку відіграє важливу роль та суттєво впливає на їх конкурентоспроможність. З погляду логістичного управління це поняття можна визначити як LSR або Logistics Social Responsibility, яке концентрує свою увагу на таких ключових моментах як екологія, безпека та права людини [1]. В кожному з цих трьох напрямків існують певні способи вирішення окреслених проблем в межах соціальної відповідальності.

В умовах сучасності особливо актуальними є екологічні проблеми. Щороку кількість шкідливих викидів в атмосферу від автотранспортних засобів тільки зростає. Автомобільний транспорт, безперечно, став невід'ємною частиною життя населення. Даний вид пересування є найзручнішим, найшвидшим, найбільш розповсюдженим та найзатребуванішим засобом пересування, порівняно з іншими видами транспорту, практично в усіх сферах діяльності.

До позитивних сторін цього виду транспорту можна віднести швидку та своєчасну доставку як вантажів, так і пасажирів, зручність доставки на малі відстані або невеликими партіями, можливість застосування більш простих видів тари і упаковки, підвищена мобільність, маневреність тощо. Незважаючи на це, існує ряд недоліків цього транспорту, а саме: висока собівартість перевезень, можливість розкрадання вантажів, висока ймовірність аварійності тощо.

Але на тлі цих недоліків існує ще один важливий фактор — нанесення великої екологічної шкоди навколишньому середовищу. Забруднення довкілля автомобільним видом транспорту відбувається як на всіх стадіях

його виробництва, так і під час експлуатації. У процесі використання в атмосферу викидається велика кількість газів, оксидів азоту, сірки, які згубно впливають на навколишнє середовище. Автомобілі виробляють до 70% шкідливих викидів в атмосферу. В середньому щороку кількість забруднюючих речовин в екосфері від транспортних засобів збільшується на 3,1% [3]. В Україні щорічно викидається понад 3000000 т шкідливих канцерогенів, які завдають значної шкоди здоров'ю людей і довкіллю [4]. Важливим чинником є і висока витратність автомобілів, що працюють на бензині.

Наявність всіх цих недоліків призвела до необхідності створення та вдосконалення нових автомобілів, які екологічно безпечні і менш витратні, а саме до виробництва електромобілів.

Електромобілем називається такий транспортний засіб, який приводиться в рух не двигуном внутрішнього згорання, а одним або декількома електродвигунами з живленням від акумуляторів або паливних елементів [5]. Перші електромобілі з'явилися майже на 50 років раніше, ніж двомісний автомобіль, але вони так і не стали використовуватися, через високу собівартість експлуатації у порівнянні зі звичайним автомобілем на той час [5]. Перехід на електромобілі в період 2015–2020 рр. оголосили уряди багатьох країн, які схвалили проекти на розвиток електротранспорту у великих містах, повітря яких найбільш забруднене.

Головна перевага електромобілів — висока екологічність, так як при їх експлуатації повністю відсутні шкідливі викиди. Це пов'язано з тим, що для пересування не використовуються горючі суміші, що знижує також вибухонебезпечність. Енергія, яка використовується в електромобілях, набагато дешевша ніж бензин. Акумулятори таких транспортних засобів можуть заряджатися під час руху зі схилу вниз та від сонячного світла. Їхніми перевагами є надійність, тривалість в експлуатації та низький рівень шуму [5]. Крім того, простота складання і конструкції електромобіля обумовлює зниження витрат при його експлуатації.

Однак такі автомобілі також мають певні недоліки, зокрема:

- труднощі виробництва ємних і дешевих акумуляторів, для створення яких використовують дорогоцінні метали;
- акумулятори розряджаються досить швидко, а їх переробка є досить проблемною, оскільки вони містять отруйні речовини;
- низький пробіг між зарядами;
- відсутність відповідної інфраструктури для їх обслуговування та кваліфікованого персоналу для проведення техобслуговування.

В Україні електроенергія коштує в кілька разів дешевше, ніж в інших країнах, внаслідок цього електромобілі на ринку повинні викликати більший інтерес в цілях економії [2]. За останні десять років виробники набули досвіду у виготовленні електромобілів, а попит на ці транспортні засоби з кожним роком тільки зростає.

На сьогодні світовим лідером у виготовленні електромобілів є Китай, де виготовляються пасажирські та вантажні електромобілі для експорту в США та інші європейські країни [5]. Натомість український ринок електромобілів тільки починає розвиватися. Для того, щоб вантажні електромобілі мали попит на українському ринку, в першу чергу повинна сформуватись інфраструктура як у містах, так і на міжміських трасах з обслуговування, технічного огляду і ремонту транспортних засобів.

Отже, при використанні електромобілів для транспортування вантажів досягається збільшення показників екологічності діяльності завдяки відсутності шкідливих викидів, які є одними з головних елементів забруднення навколишнього середовища, високому коефіцієнту корисної дії, в порівнянні з двигунами звичайних автомобілів, можливості зарядки акумуляторів від стандартної електричної мережі, що дозволяє значно економити на витратах та вберегти навколишнє середовище від викидів бензинового двигуна внутрішнього згорання. Також використання електромобілів сприяє виробленню меншої кількості шуму, надійності та довговічності двигуна при тривалій експлуатації, що підвищує рівень безпеки транспортної системи для довкілля.

Незважаючи на певну складність, процес впровадження електромобілів у транспортній логістиці продовжує розвиватись. Його вклад в екологічність перевезення вантажів тільки збільшується. Таким чином, логістичні підприємства, використовуючи електромобілі в своїй діяльності, сприяють зменшенню шкоди як здоров'ю людей, так і навколишньому середовищу, будучи при цьому соціально відповідальними.

Література

1. Raúl León, Angel A. Juan. Promoting Corporate Social Responsibility in Logistics throughout Horizontal Cooperation/ León Raúl, A. Juan Angel // Volume 12.Number 1.Spring 2014. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.fm-kp.si/zalozba/ISSN/1581-6311/12_079-093.pdf
2. Дослідження ринку електроенергії в Україні: реалії та перспективи [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://publicaudit.com.ua/reports-on-audit/doslidzennya-runky-elektroenergii-v-ukraini-realii-ta-perspektyvu/>
3. Перспективи розвитку електромобилей [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.car-ales.ru/news/perspektivy-razvitiya-elektromobilej/>
4. Стан забруднення природного середовища на території України // Центральна геофізична обсерваторія України. 2014 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: http://www.cgo.kiev.ua/index.php?fn=u_zabrudn_d&f=ukraine&p=1
5. Електромобілі: вчора, сьогодні, завтра [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://itc.ua/articles/elektromobili-vchera-segodnya-zavtra/>

Секция 9. МЕНЕДЖМЕНТ

Великих Ксения Александровна

*доцент кафедры менеджмента
и администрирования*

*Харьковский национальный университет
городского хозяйства им. А.Н. Бекетова
г. Харьков, Украина*

Баева Александра Николаевна

магистр

*Харьковский национальный университет
городского хозяйства им. А.Н. Бекетова
г. Харьков, Украина*

ФИНАНСОВЫЙ МЕНЕДЖМЕНТ В КРИЗИСНОЙ СИТУАЦИИ

2015 год принес много трудностей для Украинской экономики. В условиях кризиса предприятия и организации столкнулись с проблемами, которые требуют строгого финансового управления.

Финансовый менеджмент направлен на улучшение результатов и увеличение стоимости активов путем создания чистого дохода от операционной деятельности. Также существует определенный набор действий и административных процедур, связанных с планированием, анализом и контролем финансов.

В качестве краткосрочных (чрезвычайных) мер по опыту других стран могут быть:

- замена руководителей отдельных подразделений, если установлены признаки их некомпетентности;
- изменение организационной структуры предприятия в направлении сокращения аппарата управления, централизации контрольно-плановых функций, закрытие или продажа отдельных филиалов и подразделений и т.д.;
- установление жесткого контроля затрат, в том числе сокращение их отдельных видов;
- психологическая ориентация персонала на решение проблем оздоровления;
- закрытие убыточных производств и сокращение номенклатуры продукции (услуг);

- усиление маркетинговой деятельности в направлении выявления новых источников поступления средств от реализации продукции, неиспользуемых ресурсов и части активов предприятия [1, с. 85].

Сущность антикризисного менеджмента определяют следующие характеристики: кризисы можно предвидеть, ожидать и вызывать; кризисы в определенной мере можно ускорять, предвирать, отодвигать; к кризисам можно и необходимо готовиться; кризисы можно смягчать; управление в условиях кризиса требует иных методов, опыта и искусства, специальных знаний; кризисами можно управлять; управление процессами выхода из кризиса способно ускорять эти процессы и минимизировать их последствия [2, с. 59].

Управление капиталом может помочь в принятии инвестиционных решений и сбору средств, а также оптимизации планирования с учетом кредитов, денежных потоков и целей развития бизнеса.

Очень важно использовать запланированные финансовые ресурсы для инвестиций либо в повседневной деятельности. Предприятия и организации должны научиться контролировать свои финансы и анализировать их применение, чтобы иметь контроль над доходами и расходами.

Годовое финансовое планирование позволяет избежать сюрпризов. При администрировании необходимо принимать 100% рациональные решения, основанные на реалистичных прогнозах.

Необходимо разделить затраты на переменные и фиксированные, такие как аренда и заработная плата, для определения целей и оставаться в выигрыше, даже в случае неблагоприятного развития ситуации.

Также необходимо контролировать приток и отток средств, чтобы сегментировать расходы и доходы, а также следить за результатами всех расходов или инвестиций.

Компании должны постоянно заново оценивать собранные суммы, путем наблюдения за конкурентами и колебаниями рынка, а также следить за структурой расходов.

Важное значение имеет создание стратегии для обеспечения частоты покупки товаров или подрядных услуг, такие как акции и рекламные услуги.

Необходимо разделить информацию о расходах и доходах, относящихся к бизнесу компании и партнеров. Предприятие, которое выживает только за счет вливания денег от партнеров, не является конкурентоспособным.

Каждый день необходимо посвятить несколько часов, для того чтобы проанализировать свои финансы. Если вы не знаете, как применить полезную информацию, как вариант, можно нанять специалистов для выполнения этой задачи.

Во времена кризиса, разработка мероприятий, которые формируют доверие и авторитет компании среди сотрудников имеет важное значение. Сотрудники компании должны чувствовать себя в безопасности, иметь стимулы для принятия решений, которые могут привести к выходу из сложных ситуаций. Необходимо поощрять поиск ими альтернативы в реализации сложных процессов.

Поиск конкурентных преимуществ компании является стратегически важным а инновации могут дать положительный эффект в течение продолжительного времени. Также важно заниматься планированием и постановкой целей с использованием показателей эффективности управления бизнеса. Для антикризисного управления особое значение имеет перспективность, возможность выбрать и построить рациональную стратегию развития [3, с. 81].

Необходимо быть честными с партнерами и клиентами, потому что они являются основой роста организации. Если компания находится в сложной ситуации, она должна сократить ненужные расходы и инвестиции без планирования. Кроме того необходимо заниматься поиском новых возможностей роста и созданием новых идей и продуктов, чтобы увеличить портфель и сосредоточиться на других категориях клиентов.

Действуя без мышления, компания не может быть успешной. В критические времена многие администраторы урезают инвестиции, снижают производство и сокращают работу без оценки последствий и затрат на эти действия.

Прежде чем предпринимать какие-либо действия, стоит тщательно проанализировать ситуацию. Компания должна быть внимательной к финансовым данным, фондовому положению избегать чрезмерных сверхурочных и заботиться о бухгалтерском учете.

Любое действие в этот период должно быть хорошо продумано и спланировано.

Литература

1. Ронова Г. Н. Финансовый менеджмент / Московский международный институт эконометрики, информатики, финансов и права. — М., 2003. — С. 107.
2. Панков В. В. Тестовый анализ состояния бизнеса в условиях антикризисного управления // Финансы. — 2003. — № 8. — С. 59–62.
3. Панков В. В. Экономический анализ в условиях антикризисного управления // Аудит и финансовый анализ. — 2003. — № 3. — С. 81–93.

Секция 9. НАЛОГОВАЯ ПОЛИТИКА

Баранник Лилия Борисовна,
*доктор экономических наук, доцент,
заведующий кафедрой налогообложения,
Университет таможенного дела и финансов
г. Днепропетровск, Украина*

Семенюта Валентина Васильевна
*старший преподаватель кафедры экономики предприятий,
Университет таможенного дела и финансов
г. Днепропетровск, Украина*

ФИСКАЛЬНАЯ ПОЛИТИКА И СОЦИАЛЬНАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ: ДИАЛЕКТИКА ВЗАИМОСВЯЗИ

Анализ причин многовековой истории социальных потрясений от «Спартака» до «Майдана» приводит, прежде всего, к факторам, которые лежат в экономической плоскости. Одним из них является фискальная (в том числе налоговая как ее часть) политика государства.

Налоги, сборы и другие обязательные платежи являются инструментом фискальной политики государства. От того, насколько гибкой и правильной с точки зрения решения противоречий между интересами государства и плательщиков будет данная политика, зависит не только баланс социальных интересов, но и в целом социальная безопасность в обществе. Найти золотую середину в этом вопросе не просто. Человечество накопило значительный опыт в осуществлении фискальной политики. Можно утверждать о довольно высоком теоретическом уровне достижений мировой экономической мысли по вопросам реализации фискальной политики и практических разработок механизма формирования бюджетных доходов государства, их распределения и использования, что охватывает все сферы экономической жизни общества и взаимодействует с другими инструментами экономической системы. Однако пример одной страны, по нашему мнению, не может быть применен (или может быть частично применен) к практике другой страны.

Наиболее важным рычагом фискального регулирования являются налоги как совокупность обязательных платежей в бюджет государства, поскольку именно они обеспечивают большую часть доходов бюджетов. Влияние налогов на уровень социально-экономического развития наци-

ональной экономики, различные направления, показатели деятельности субъектов хозяйствования осуществляется через их элементы (объекты налогообложения, налоговые ставки, льготы), которые в то же время являются действенными средствами реализации фискальной политики.

Изучение зарубежного опыта использования средств фискальной политики позволяет сделать вывод о необходимости особого подхода к применению этого инструментария, который учитывал бы объективное состояние развития национальной экономики, потребность в финансовом обеспечении ее регионов и способность субъектов хозяйствования платить налоги. С этой точки зрения для Украины чрезвычайно полезным является опыт развитых стран Европы. Соглашение об ассоциации между ЕС и Украиной предусматривает развитие сотрудничества в области экономики путем создания углубленной и всеохватывающей зоны свободной торговли между ними, а также налаживание тесного сотрудничества в разных сферах. А для этого необходимо приблизить национальное законодательство к европейским нормам и стандартам, научиться по-новому решать многие проблемы современного социально-экономического развития, в том числе и путем использования фискальных инструментов.

Государственная финансовая политика в странах ЕС направлена преимущественно на реализацию программ фискальной консолидации. Они предусматривают обеспечение устойчивого состояния государственных финансов путем проведения мер по ограничению фискальных дисбалансов (дефицита сектора государственного управления и государственного долга) [1], а также широкий спектр реформирования фискальных процессов — от внесения изменений в институциональную систему фискального регулирования до укрепления механизмов координации фискальной политики на межгосударственном уровне в рамках ЕС.

Современное состояние налоговой системы Украины стало уже «притчей во языцех». Научное сообщество и политики не перестают обсуждать результаты введения Налогового кодекса Украины, поправок к нему и реформу налоговой системы. Можно утверждать, что ее реформирование (псевдореформирование) существенно не улучшило возможность ведения бизнеса и не повысило уровень благосостояния граждан. Многие эксперты и специалисты справедливо отмечают, что сократилось только количество названий налогов, фактически налоговое бремя осталось таким, каким и было [2]. Действительно, в 2014 г. нормы Налогового кодекса содержали 22 налога, а с 2015 г. их стало уже 11 (по крайней мере названий). Однако в новый перечень не вошел военный сбор, хотя его действие не только продлено, но и значительно расширены объекты налогообложения. Значит, у нас 12 названий налогов. Также под одним названием рентной платы объединены плата за пользование недрами,

плата за пользование радиочастотным ресурсом, сбор за пользование лесными ресурсами и воды, рентная плата за транспортировку нефти, то есть уже имеем 16 налогов. Налог на имущество предусматривает налог на недвижимое имущество, плату за землю и транспортный налог, то есть уже 18 Сбор за развитие виноградарства транспортирован к платежу по названию акцизный налог, то есть уже есть 19 налогов. А фиксированный сельскохозяйственный налог вошел в состав единого налога. В общей сложности насчитываем 20 налогов.

Нужна и серьезная реформа системы уплаты единого социального взноса (ЕСВ). Введение с 2015 г. реформы уплаты ЕСВ является важным шагом к дальнейшему фискальному реформированию. Однако сами по себе изменения в законодательство о ЕСВ, учитывая компенсационные механизмы, несовершенны. Бизнесмены нарекают на то, что это слишком большая нагрузка на них даже с учетом этого механизма. Часть бизнеса может воспользоваться этими нормами, но задача реформы как раз в том и состоит, чтобы этот процесс стал массовым. В малом и среднем бизнесе предприятий, которые могут себе позволить воспользоваться коэффициентом 0,4 на сегодня нет, поэтому задача заключается в том, чтобы уменьшить налоговый пресс. Андрей Журжий, народный депутат Украины, первый заместитель председателя Комитета ВР Украины по вопросам налоговой и таможенной политики, отмечает, что «без снижения нагрузки на доходы физических лиц благоприятного развития бизнеса не будет» [2]. Сейчас в парламенте зарегистрирован законопроект № 1863 о внесении изменений в коэффициент уплаты ЕСВ, которым предлагается упростить критерии по уплате ЕСВ.

Интересен в этом плане опыт Грузии, где фактически был отменен ЕСВ и введен налог на доходы физических лиц (НДФЛ) с небольшими ставками. Результатом этого стал сбор значительно большей суммы налогов, чем наполнялся госбюджет страны до того. По нашему мнению, применение подобных норм в нашей стране оправдано с учетом сегодняшней ситуации в стране.

С целью снижения налогового давления на фонд заработной платы, сейчас в парламенте Украины зарегистрирован законопроект по № 1877. Он предусматривает отмену обязательного минимального ЕСВ с каждого наемного работника. Это поможет упростить уплату таких взносов для работников с неполной занятостью и т.п.

Вице-президент МОО «Совет независимых бухгалтеров и аудиторов» Елена Макеева поддерживает идею об объединении подоходных налогов, что, по ее мнению, значительно упростит систему налогообложения. «Любая реформа, которая касается ЕСВ, будет неэффективной. Важно, чтобы налоговые изменения коснулись положения об уплате налога на прибыль», — констатирует Е. Макеева [2]. Но пока среди специ-

алистов нет единого мнения относительно того, насколько вопрос упрощения бухгалтерского учета является эффективным.

Существует еще несколько платежей, которые не просто не нравятся налогоплательщикам, но и вызывают протест. Речь идет о военном сборе (1,5% на доходы), который был временно введен в Украине в 2014 г. на пике патриотических настроений. «Однако нет ничего более постоянного, чем временное»... Военный сбор трансформировали в постоянный налоговый платеж, чем увеличили налоговое бремя на граждан. В 2015 г. было сделано уточнение, что этот сбор будет до вступления в силу решения Верховной Рады Украины о завершении реформы Вооруженных Сил Украины. А военная реформа может длиться и годами... Фактически нет никакой разницы между НДС и военным сбором, который уплачивается со всех доходов лица. Еще один проблемный аспект — военный сбор должны платить частные предприниматели, даже те, кто платит единый налог, хотя в самом законе нет механизма по администрированию уплаты такого военного сбора.

Литература

1. Кудряшов В. П. Фискальная консолидация и ее влияния / В. П. Кудряшов // Экономика Украины. — 2013. — № 9. — С. 31–46.
2. Іжак О. Сьогодні та майбутні податкової реформи / О. Іжак [Електронний ресурс]. — Режим доступу: [http://yur-gazeta.com/publications/ events/ sogodennya-ta-maybutne-podatkovoyi-reformi.html](http://yur-gazeta.com/publications/events/sogodennya-ta-maybutne-podatkovoyi-reformi.html)

Секція 10. ПРОБЛЕМИ МАКРОЕКОНОМІКИ

Тимчишина В. М.
студентка факультету фізичного виховання
Шевченко Ю. О.
*науковий керівник, к.е.н., викладач кафедри
міжнародної економіки та економічної теорії
Запорізький національний університет,
м. Запоріжжя, Україна*

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ГОТЕЛЬНОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Україна являється країною з великим можливостями і зі значним потенціалом розвитку готельних послуг. Але існує ряд проблем, які заважають повноцінному розвитку цієї галузі.

Аналізом роботи готелів займаються такі вчені, як Балашова Е., Інграм Х., Кусков А., Медик А., Шмакова Л. Яковлев Г. Також пов'язують свої дослідження з розвитком готельної галузі Кохненко В., Любіцева О., Ревенков В., Роглев Х. та інші.

Проаналізувавши праці згаданих вчених погоджуємося, що спочатку розвиток відбувався у суміжних до готелів галузях, це – харчування, розваги, організація дозвілля. Щодо сьогоденних тенденцій, то послуги готелів дедалі стають менш затребуваним населенням через політичні проблеми в країні.

Враховуючи дані державної статистики України по створенню готелів, можна стверджувати, що кількість готелів з 1995 до 2000 року була відносно стабільною. У 1995 році кількість готелів нараховувала 1396, у 2000 році – 1308, потім ситуація погіршувалася до 2004 року, а вже з 2005 року до 2010 року кількість готелів збільшилася до 1731. Надалі кількість готельних підприємств зростала, й у 2014 році в Україні, без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції, налічувалося 4572 готелі. Але у цьому ж році зменшився потік обслужених туристів суб'єктами туристичної діяльності до 2425089 осіб, порівняно з 2013 роком – 3454316 осіб [1].

Це свідчить, що на розвиток готельних підприємств впливали різні обставини, такі як: економічна криза, політичні проблеми. Так, до

2008 року в Україні спостерігався економічний розвиток. До 2013-го року економічну ситуацію можна назвати відносно стабільною, але після негативних подій в Україні, починаючи з кінця 2013-го року (від'єднання Криму від України та окупація східних територій), стан сучасного розвитку готельного бізнесу значно погіршився, оскільки нарощений готельний фонд не використовується у повну міру.

Вважаємо, що головною проблемою у сфері готельного бізнесу є відсутність достатньої кількості національних мереж готелів, що надає конкурентні переваги готелям іноземного походження. Тому державі потрібно більше звернути увагу на інвестування в сферу готельної справи, створення нових закладів та покращення інфраструктури існуючих підприємств сфери розміщення.

Серед українських туристів існує проблема зниження попиту на національний туристичний продукт, що призводить до зменшення користування готельними послугами в Україні. Дотримуємося думки, що для стимулювання попиту на готельні послуги серед населення, перш за все, необхідно:

- забезпечити комфортні умови для туристів та покращувати сервіс;
- формувати пропозицію з урахуванням результатів маркетингових досліджень попиту на різні види готельних послуг;
- вжити заходів до поліпшення стану пам'яток;
- розвивати суміжні галузі, щоб залучати інвестиції у відкриття нових об'єктів масового туризму.

Можна зробити висновок, що політична ситуація країни дуже впливає на потік туристів, які користуються готельними послугами. Все менша кількість громадян в такій нестабільній ситуації спроможна дозволити собі відпочинок, використовуючи готелі як місце перебування. Тому держава повинна звертати більше уваги на проблеми туристичного бізнесу в умовах політичної та економічної нестабільності та покращувати вже існуючі об'єкти з розміщення.

Література

1. Офіційний сайт комітету Державної статистичної служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.

Секція 11. РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Пшенична Ольга

*студентка 4 курсу факультету фізичного виховання
Запорізький національний університет,
м. Запоріжжя, Україна*

Шевченко Юлія Олександрівна

*науковий керівник, к.е.н., викладач кафедри
«Міжнародної економіки та економічної теорії»
Запорізький національний університет,
м. Запоріжжя, Україна*

ЗНАЧЕННЯ ТУРИЗМУ ДЛЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Туризм — це досить специфічна галузь, яка останнім часом динамічно розвивається, вважається пріоритетною для високорозвинених країн світ, а також посідає високі позиції у світовій економіці за такими ознаками як: працевлаштування, обсягу експорту послуг, швидкості обігу капіталу.

Аналізуючи роль туризму в національній економіці, можна відмітити дуже скромний розвиток туристичної галузі в Україні порівняно з іншими країнами світу. На сьогодні українські громадяни є своєрідними інвесторами зарубіжних країн, що є одним з найбільючіших питань всієї туристичної галузі.

Туризм завжди був у взаємозв'язку з проявами економічної і політичної нестабільності. Тому події на Майдані викликали падіння інтересу туристів до України. Особливо неприємно це після значного зростання потоку іноземних туристів в нашу країну завдяки футбольному чемпіонату Євро-2012. З роками в Україні вдалося практично знову сформувавши позитивний імідж привабливого туристичного напрямку. За підсумками 2012–2013 року Україна вперше потрапила в міжнародні туристичні рейтинги і путівники. На сьогодні туризму в Україні (якщо не враховувати бізнес-тури і велику кількість поїздок журналістів в гарячі точки) практично немає, а відтік туристів і економічне становище нашої країни вплинуло навіть на бюджетний сегмент готельного бізнесу (з початку 2014 по всій Україні закрилося 25% хостелів) [1]. Згідно з даними Всесвітньої ради з туризму і подорожей (WTTC), якщо в 2013 році кількість

туристів в Україні склала 24,6 млн валютних надходжень від них – 58,5 млрд дол., то в 2014 році – 13,2 млн туристів і 2,73 млрд дол. У 2010 році почався утворюватись негативний тренд щодо переорієнтації внутрішніх туристичних потоків на виїзні, а вже у 2011 році це проявилось повною мірою. Число українців, що подорожували за кордон за останні три роки є рекордним для України, але результатом стало те, що за даними НБУ у 2013 р. вперше після 2000 р. Україна мала негативний торгово-економічний баланс за статтею «Подорожі». І це відбулося саме через значне зростання обсягів виїзного туризму [2].

Можна стверджувати, що наразі найбільшою популярністю серед українців, які хочуть відпочити біля моря, користуються курортні зони Одеської, Херсонської, Миколаївської області. Що стосується не морського відпочинку, то це в основному західні області України – Закарпаття, Прикарпаття, Карпати, Львів. Слід підкреслити, що Львів став туристичною столицею України за кількістю туристів, а за кількістю пропозицій йому можна віддати пальму першості. Незважаючи на економічну кризу, українці все ж не відмовляються від відпочинку, але тепер можуть дозволити собі відпочивати лише в рідній країні. Через триразову девальвацію гривні, очікується, що замість 2 мільйонів українців за кордоном відпочиватимуть в цьому році близько 800 000 туристів, що сприяло розвитку внутрішнього туризму. За перші шість місяців поточного року внутрішній туризм в нашій країні збільшився на 30% [3].

Отже, виходячи з наведених аргументів, в туристичній галузі можна визнати пріоритетність внутрішнього туризму на сьогоднішній день. По-перше, це пов'язано з тим, що платоспроможність українців знизилась через девальвацію гривні і вони надають перевагу вітчизняним курортам. По-друге, кількість іноземних туристів буде відносно невеликою допоки існує в країні нестабільна економічна та політична ситуація.

Удосконалюючи внутрішній туризм України, необхідно розвивати новітні напрямки відпочинку, бо інтерес до традиційних видів туризму зменшується. Дані тенденції потребують більш глибокого вивчення, особливо так звані альтернативні види туризму, серед яких можна виділити зелений туризм. Цей вид туризму необхідно розглядати як спосіб розвитку українського села, що надасть можливість поповнити та збільшити бюджет місцевої території, а також вирішити ряд сільських проблем, наприклад, безробіття. Крім того, перетворення того чи іншого села на центр зеленого туризму змусить владу розвивати в ньому транспорту інфраструктуру та культурні центри.

Для того, щоб зелений сільський туризм реалізував свій рекреаційний потенціал необхідно розробити відповідну законодавчу базу, створити інфраструктуру та ввести маркетингову стратегію щодо розвитку туризму на селі.

Також треба звернути увагу на український потенціал у винному і гастрономічному туризмі. Це новий для нашої країни напрям, розвиток якого сприятиме притоку додаткових коштів і популяризації нашої країни та її культури у світі. Окрім того, такі тури користуються популярністю, бо не прив'язані до пори року, що дозволяє окремим регіонам привертати увагу туристів в період між сезонами. Ідеї винного туризму швидко набирають оберти в Україні, у всіх виноробних регіонах країни — Закарпатті, Одеській і Херсонській областях. Наприклад, фестиваль «Червоне вино» у Мукачеві щороку збирає все більше зацікавлених туристів, а кількість учасників досягла більше 150 тис. осіб [4].

Вітчизняні винороби розуміють наростаючу популярність винного туризму, тому своїми силами намагаються створити необхідну інфраструктуру, формують спеціалізовані винні маршрути, відкривають дегустаційні зали та екскурсійні маршрути з відвідуванням виноробних виробництв. Слід підкреслити позитивний чинник у галузі винного туризму — співпраця з іншими атракціями, тобто за рахунок взаємодії з іншими сферами формується комплексний туристичний продукт (розробка рекламної та маркетингової стратегії спільного туристичного продукту, співпраця з турфірмами, проведення різних масових заходів — виставок-ярмарків, днів відкритих дверей, спрямованих на залучення туристів в регіон). Усі ці фактори позитивно впливають на економіку регіону.

Висновки. Зрозуміло, що без інвестицій і масштабних організаційних дій у сфері туризму неможливо його розвиток і підвищення ролі в економіці країни. Тому збільшення інвестицій у розвиток туристичної інфраструктури та підвищення якості обслуговування туристів до рівня світових стандартів забезпечать розвиток туризму та підвищення його частки у створенні валового внутрішнього продукту України.

Також треба зазначити, що без державного сприяння вивести галузь туризму на європейський рівень буде практично неможливо. А для цього, перш за все, необхідно стабілізувати політичну ситуацію та врегулювати економічне становище країни, бо саме несприятливість економічного клімату стала причиною того факту, що з майже 3000 українських туристичних підприємств, які мають дійсні ліцензії на надання туристичних послуг, фактично на ринку працюють лише близько третини.

Ці та інші заходи безсумнівно позитивно позначатимуться на економічних результатах розвитку України.

Список використаних джерел

1. Сороколетова О. Залишитися на вулиці: В Україні закрилося 25% хостелів [Електронний ресурс] / Ольга Сороколетова // Інтернет-видання FINANCE.UA. — 16.12.2014. — Режим доступу: <http://news.finance.ua/ua/news/-/340668/zalyshytysya-na-vulytsi-v-ukrayini-zakrylosya-25-hosteliv>
2. Бондарь Ю. Український туризм хочуть віддати громадській організації — з повноваженнями, але без грошей [Електронний ресурс] / Юлія Бондарь // Інтернет-видання FINANCE.UA. — 08.07.2015. — Режим доступу: <http://news.finance.ua/ua/news/-/354087/ukrayinskyj-turyzm-hochut-viddaty-gromadskij-organizatsiyi-z-povnovazhennyamy-ale-bez-groshej>
3. Суrowягин Г. Туризм и Украина. Несостоявшийся расцвет [Електронний ресурс] / Глеб Суrowягин // РИА Новости Украина. — 19.07.2015. — Режим доступу: <http://rian.com.ua/analytics/20150719/370807036.html>
4. Занько Т. З келихом у напличнику, або нові види туризму в Україні [Електронний ресурс] / Тетяна Занько // Агробізнес сьогодні. — 2013. — № 23(270) грудень. — Режим доступу: <http://www.agro-business.com.ua/zhyttieve-seredovysche/1959-z-kelykhom-u-naplichnyku-abo-novi-vydy-turyzmu-v-ukraïini.html>

Ревако Елена Александровна

*аспирант Института социально-экономических и энергетических проблем Севера КНЦ УрО РАН
г. Сыктывкар, Россия*

**ВЛИЯНИЕ ЭКОНОМИКИ РЕГИОНА
НА РЕАЛИЗАЦИЮ ГОСУДАРСТВЕННОЙ
ПРОГРАММЫ РЕСПУБЛИКИ КОМИ
«УПРАВЛЕНИЕ ГОСУДАРСТВЕННЫМИ
ФИНАНСАМИ И ГОСУДАРСТВЕННЫМ ДОЛГОМ»**

Стратегическим механизмом управления экономикой Республики Коми выступают государственные программы региона, плановый объем финансирования которых в 2014 году составил 65,82 млрд. рублей. В период рецессии региональная экономика оказывает прямое влияние на финансовое положение Республики Коми, в т.ч. на состояние бюджетной системы региона и уровень её дефицитности. В период развития и экономического роста влияние государственных финансов на происходящие экономические процессы в регионе является значимым и существенным.

Ключевым аспектом реализации системного подхода к достижению приоритетных целей в сфере общественных финансов в регионе является совершенствование внедрения в Республике Коми программно-целевых методов управления в бюджетный процесс, в т.ч. обеспечение взаимной увязки государственных программ и муниципальных программ, достижение результативности и эффективности реализации мероприятий 18-ти государственных программ региона и их адаптация к современным экономическим реалиям.

Сосредоточение механизма управления и развития государственных финансов региона зафиксировано в государственной программе Министерства финансов Республики Коми «Управление государственными финансами и государственным долгом» [1]. По результатам проведенной в 2014 году Министерством финансов Российской Федерации оценке качества управления региональными финансами Республика Коми была отнесена ко II группе регионов с надлежащим качеством управления финансами, влияние которых возможно оценить по реализуемым мероприятиям подпрограмм и уровню достижения плановых индикаторов в процессе достижения поставленных задач.

Стратегическая цель государственной программы Республики Коми «Управление государственными финансами и государственным долгом» — обеспечение долгосрочной устойчивости бюджетной системы Республики Коми. Основными задачами являются повышение эффективности управления общественными финансами и обеспечение сбалансированности республиканского бюджета региона, что весьма актуально в условиях рецессии.

Государственная программа реализована в 2014 году в объеме финансирования 3,29 млрд. рублей, при кассовом исполнении 99,42%. В 2013 году объем финансирования составлял 4,84 млрд. рублей, при кассовом исполнении 99,3% [2]. В 2014 году в регионе ответственным исполнителем программы — Министерством финансов Республики Коми — была продолжена работа по применению программно-целевых принципов при формировании республиканского бюджета Республики Коми, при этом бюджеты всех городских округов и муниципальных районов Республики Коми в 2014 году на 2015 года и плановый период 2016 и 2017 годов были также сформированы в «программной структуре». Республиканский бюджет и консолидированный бюджет региона были исполнены в рамках государственной программы в 2014 году с соблюдением принципа сбалансированности бюджета.

Параметрами государственной программы на 2014 год было запланировано значение показателя отношения дефицита консолидированного бюджета региона к доходам без учета объема безвозмездных поступлений в размере не более 15,0%, в условиях стабильной экономики. Превышение

данного значения повлекло бы увеличение рисков для сбалансированности бюджетов региональной бюджетной системы. Фактическое значение показателя не превысило 14,5%. По состоянию на 1 января 2015 г. объём государственного долга Республики Коми составил 28,7 млрд рублей, что на 60,3% больше уровня 2013 года. Резкий рост государственного долга является причиной повышения нагрузки на экономику региона, обратной стороной является слабая наполняемость бюджета при снижении налоговой базы в экономике региона и росте долговой нагрузки при прежних бюджетных обязательствах социального характера. Муниципальный долг составил на 01.01.2015 года 1,9 млрд рублей (выше уровня предыдущего года на 18,8%).

Параметрами государственной программы на 2014 год запланировано значение показателя предельного объёма государственного и муниципального долга к доходам консолидированного бюджета региона без учёта объёма безвозмездных поступлений, равное 50%, фактическое же значение — 46,2%.

Таким образом, несмотря на устойчивую тенденцию к росту объёма государственного и муниципального долга, его значение находится в пределах ограничений, установленных Бюджетным кодексом РФ: допустимое отношение объёма государственного и муниципального долга Республики Коми к доходам её консолидированного бюджета без учёта объёма безвозмездных поступлений допустимо на уровне не более 65%, а отношение дефицита консолидированного бюджета к доходам без учёта объёма безвозмездных средств — не выше 15%.

Однако, по итогам 2014 года республиканский бюджет был исполнен с фактическим дефицитом 16,8%, чем было допущено нарушение ограничения предельного объёма дефицита бюджета субъекта РФ и «пробито» пороговое значение, установленного статьёй 92 БК РФ на уровне в размере 15%. Основной причиной превышения предельного объёма дефицита в 2014 году стало невыполнение плана по налоговым и неналоговым доходам, в чем заключается *прямое воздействие экономики региона на сбалансированность бюджетной системы*. При уточнённых плановых назначениях в объёме 54,1 млрд рублей исполнение составило 47,0 млрд рублей, или 86,6% плана [2].

Фактический дефицит республиканского бюджета составил 10,3 млрд рублей и в полной мере был покрыт за счёт привлечённых бюджетного и коммерческих кредитов, снижения остатков на счетах бюджета и иных источников финансирования дефицита. Фактический дефицит консолидированного бюджета региона в 2014 году составил 10,9 млрд рублей. Сверхплановое привлечение кредитов из федерального бюджета также оказали значительное влияние на превышение предельного объёма дефицита в отчетном 2014 году, что создало дополнительную нагрузку на экономику Коми.

Данный факт наряду с ростом расходных обязательств бюджетов бюджетной системы Республики Коми порождает необходимость увеличения объёмов государственного и муниципального долга, а также расходов на его обслуживание, которые по состоянию на 01.01.2015 года составили 1798,3 млн рублей или 2,9% от объема расходов республиканского бюджета региона, за исключением объема расходов, которые осуществлялись за счет субвенций, предоставляемых из бюджетов бюджетной системы Российской Федерации.

Просроченной задолженности по обслуживанию госдолга Республики Коми в 2014 году допущено не было. Стоит отметить, что в течение 2014 года на финансовых рынках наблюдалась неоднозначная рыночная конъюнктура, которая требовала дальнейшей оптимизации структуры госдолга региона: доля кредитов, полученных от кредитных организаций уменьшилась с 70,1% до 45,4%, доля долгосрочных видов заимствований в виде облигационных займов увеличилась с 23,1% до 41,3%. Увеличилась доля бюджетных кредитов, полученных из федерального бюджета (с 4,2% до 10,9%), а доля условных обязательств в виде предоставленных госгарантий снизилась с 2,6% до 2,4% [2]. *Структура государственного долга напрямую повлияла на удорожание его обслуживания и увеличение нагрузки на бюджет и экономику региона в целом.*

Качество и актуальность государственных долговых инструментов, долговой политики в целом в условиях действующих ограничений на доступ к рынкам внешних заимствований приобретает особое значение в условиях экономического спада как для финансирования бюджетного дефицита, так и для развития внутреннего финансового рынка. Ожидаемый результат, по мнению Министерства финансов Российской Федерации, создание механизма привлечения краткосрочной ликвидности, запуск новых долговых инструментов, привлечение новых категорий инвесторов, государственная поддержка приоритетных инвестиционных проектов.

В связи с существенным снижением доходной базы бюджета региона и ростом дефицита бюджета, одновременно растет и объем кредиторской задолженности бюджета, т.к. установлен приоритет оплаты только социально значимых расходов для обеспечения сбалансированности бюджета Коми. Рост кредиторской задолженности и сужение экономики региона являются двумя взаимодействующими факторами, влияющими на финансовое обеспечение реализации бюджетных обязательств в регионе. В среднесрочной перспективе негативное дестабилизирующее воздействие на бюджетную систему Республики Коми, оказываемое факторами роста госдолга и кредиторской задолженности, будет усиливаться, что *потребуется реализации кардинальных мер по сокращению расходов и повышению доходов бюджета региона Коми.*

Учитывая специфику государственной программы «Управление государственными финансами и государственным долгом», направленную на постоянную деятельность по обеспечению сбалансированности и долгосрочной устойчивости бюджетной системы Республики Коми, реализацию государственной программы необходимо сфокусировать на оптимизации структуры госдолга региона и повышению доходной базы бюджета. Основной акцент на ближайшую перспективу необходимо сделать на следующих направлениях: обеспечение сбалансированности и устойчивости бюджетной системы региона, организация работы по увеличению поступлений в бюджеты региона, повышение эффективности и оптимизации бюджетных расходов региона, совершенствование программно-целевых методов управления финансами и повышение результативности использования бюджетных средств, формирование бюджетного прогноза региона на долгосрочный период (позволит установить предельные объёмы финансового обеспечения реализации государственных программ Республики Коми на период их действия с учётом параметров социально-экономического развития региона), внедрение в систему государственного финансового контроля аудита эффективности бюджетных расходов, повышение открытости и прозрачности данных о бюджетном процессе в Республике Коми в целом.

В соответствии с принятой методикой оценки реализации государственных программ в регионе, показатель эффективности реализации государственной программы в 2014 году составил 0,98 (государственная программа реализована с высокой эффективностью) [2].

Изучение результатов реализации государственной программы показывает, что она реализована результативно, если каждое соотношение показателя и его норматива превышает единицу:

$$SP_{(n)} = X1/A1 + X2/A2 + X3/A3 \dots Xn/An,$$

где: $SP_{(n)}$ (State Program) $_{(n)}$ — значение оценки результативности в процентах;

$X1 - Xn$ — коэффициенты фактических показателей;

$A1 - An$ — нормативное (плановое) значение показателя;

n — количество показателей оценки.

Анализ результативности реализации государственной программы Республики Коми «Управление государственными финансами и государственным долгом» проведен в настоящей статье в разрезе оценки реализации каждой из трех подпрограмм и по индикатором программы в целом.

По четырем индикаторам эффективности реализации государственной программы «Управление государственными финансами и государственным долгом» оценка ее реализации за 2014 год признана результативной, с коэффициентом 1,071, в т.ч.:

1) «Удельный вес расходов республиканского бюджета Республики Коми, представленных в виде государственных программ» (X1/A1) – не менее 80%, по факту – 93,3%;

2) «Отношение дефицита консолидированного бюджета Республики Коми к доходам без учета объема безвозмездных поступлений» (A2/X2) – не более 15%, по факту – 14,5%;

3) «Отношение объема государственного и муниципального долга Республики Коми к утвержденному объему доходов консолидированного бюджета Республики Коми без учета утвержденного объема безвозмездных поступлений» (A3/X2) – не более 50%, по факту – 46,2%;

4) «Достижение Республикой Коми по итогам года, предшествующего отчетному, оценки качества управления региональными финансами, осуществляемой Министерством финансов РФ, не ниже уровня, соответствующего надлежащему качеству (2 группа)» (X2/A2).

Государственная программа Республики Коми «Управление государственными финансами и государственным долгом» реализована в 2014 году с высокой результативностью (коэффициент результативности 1,071):

$$SP_{\Gamma(4)} = 93,3/80 + 15/14,5 + 50/46,2 + 100/100 = 4,283.$$

По подпрограмме 1 «Переход на использование механизмов и инструментов эффективного управления государственными и муниципальными финансами Республики Коми» достигнуты все значения из 8 возможных индикаторов, при этом показатель «Соответствие параметров бюджетного прогноза Республики Коми на долгосрочный период положениям Бюджетного кодекса Российской Федерации» не был запланирован к достижению в 2014 году, в связи с началом срока реализации основного мероприятия «Формирование бюджетного прогноза Республики Коми на долгосрочный период» в 2015 году. Нарушение запланированного срока связано с задержкой формирования нормативно-правовой базы по данному вопросу на федеральном уровне. Проект Постановления Правительства Российской Федерации «Об утверждении Правил разработки бюджетного прогноза Российской Федерации на долгосрочный период» на дату оценки не был утвержден (Постановление Правительства РФ от 31.08.2015 года № 914).

Подпрограмма 1 направлена на решение следующих задач: формирование бюджетной и налоговой политики Республики Коми, отвечающей потребностям общества и задачам государства, формирование условий для внедрения инструментов эффективного менеджмента в сфере общественных финансов Республики Коми. Коэффициент результативности реализации подпрограммы 1 за 2014 год составил 1,0, подпрограмма реализована результативно, с высокой эффективностью (коэффициент 1,0) [2].

По підпрограмме 2 «Организация и обеспечение бюджетного процесса в Республике Коми» достигнуты значения 12 из 15 возможных индикаторов. Не достигнуты важнейшие из показателей подпрограммы 2, связанные со сбалансированностью бюджетной системы региона, в т.ч.:

1) «Отношение дефицита республиканского бюджета Республики Коми к доходам без учета безвозмездных поступлений» — по итогам 2014 года республиканский бюджет был исполнен с фактическим дефицитом 16,8%, чем нарушено ограничение предельного объёма дефицита бюджета субъекта Российской Федерации, установленного статьёй 92 БК РФ в размере 15% доходов за исключением безвозмездных поступлений. Основной причиной превышения предельного объёма дефицита в отчётном году стало невыполнение плана по налоговым и неналоговым доходам;

2) «Соответствие исполнения республиканского бюджета Республики Коми бюджетному законодательству» — при расчете данного показателя рассматриваются положения пяти статей Бюджетного кодекса РФ (ст. 81, 92, 106, 107, 111). Значение показателя не достигло планового уровня в связи с нарушением ограничения, установленного статьёй 92.1. Бюджетного кодекса;

3) «Отношение объёма государственного долга Республики Коми к утвержденному общему годовому объёму доходов республиканского бюджета Республики Коми без учета утвержденного объёма безвозмездных поступлений» — при плановом значении 51% фактическое исполнение составило 53,1%. Отклонение обусловлено предоставлением 22 декабря 2014 года бюджету региона бюджетного кредита из федерального бюджета и превышением в этой связи фактического объёма госдолга региона над его плановым значением (увеличение на сумму 2,5 млрд рублей).

Мероприятия подпрограммы 2 государственной программы направлены на решение следующих задач: обеспечение выполнения и оптимизации расходных обязательств Республики Коми, повышение эффективности управления госдолгом региона, содействие укреплению налоговой базы муниципальных образований и выравнивание их бюджетной обеспеченности.

Фактическое значение результативности реализации подпрограммы 2 в 2014 году составило:

$$SP_{\text{ин2 (15)}} = A1/X1+X2/A2+X3/A3+A4/X4+X5/A5+X6/A6+X7/A7+ \\ +X8/A8+A9/X9+A10/X10+X11/A11+X12/A12+X13/A13+ \\ +X14/A14+X15/A15 = 15/16,8+100/100+80/100+1/0,5+100/100+ \\ +100/100+100/91+100/100+4/2,9+51,53,1+100/100+100/100+ \\ +85/50+100/100+100/100=16,832$$

Значение показателя $SP_{\text{ин2 (15)}}$ превышает количество индикаторов (15), что характеризует реализацию подпрограммы 2 как результативную,

с коэффициентом результативности 1,122. Эффективность реализации подпрограммы 2 признана в 2014 году высокой (с коэффициентом 0,97) [2].

По подпрограмме 3 «Обеспечение реализации государственной программы» не достигнуто значение планового показателя «Обеспечение на региональном уровне управления реализацией мероприятий Программы». Фактическое значение результативности реализации подпрограммы 3 за 2014 год составило 0,893 ($SP_{\text{ин3 (1)}}$ менее 1), подпрограмма реализована нерезультативно, при этом эффективность её реализации признана высокой (с коэффициентом 0,97) [2]. В 2015 году программа запланирована к реализации в объеме 6 млрд.рублей, при этом увеличение долговой нагрузки на регион возрастает и объемы программы к 2017 году составят 7,23 млрд.рублей.

Литература

1. Постановление Правительства Республики Коми от 28.09.2012 № 409 «О Государственной программе Республики Коми «Управление государственными финансами и государственным долгом» // «Ведомости нормативных актов органов государственной власти Республики Коми», 08.10.2012, № 52, ст. 1195, официальный Интернет-портал Республики Коми <http://www.rkomi.ru>, 10.10.2012.

2. Годовой отчет о ходе реализации и оценке эффективности государственной программы Республики Коми «Управление государственными финансами и государственным долгом» за 2014год // [Электронный ресурс] URL: <http://minfin.rkomi.ru/page/7544/>.

Секція 12.

ФІНАНСИ ТА ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА

Дулік Тетяна Олександрівна
кандидат економічних наук, доцент
Александрюк Тетяна Юрївна
старший викладач
Університет митної справи та фінансів
м. Дніпропетровськ, Україна

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЩОДО РЕАЛІЗАЦІЇ ПРІОРИТЕТНИХ НАПРЯМІВ ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

У сучасних умовах складних трансформаційних процесів в економіці України, обумовлених тотальною макроекономічною кризою (фінансовою, структурною, політичною, соціальною, кон'юнктурною, конкурентною), особливо актуальною є проблема своєчасного забезпечення достатнього обсягу податкових надходжень до доходної частини бюджетів держави. Вирішення цієї вкрай важливої проблеми значною мірою залежить від того наскільки ефективною буде фіскальна політика, яка покликана забезпечувати зростання бюджетних доходів держави, науково — обґрунтований підхід до їх розподілу та використання, підвищуючи тим самим ступінь публічної довіри до фіскального адміністрування та відповідати реаліям сьогодення.

Водночас окремі питання формування та реалізації сучасної фіскальної політики України залишаються актуальними та потребують подальших досліджень, оскільки цей фактор є ключовим при розв'язанні проблем, отриманих унаслідок зниження доходів бюджетів держави та нерівномірного їх розподілу.

Поряд з цим у бюджетно-податковій сфері України існують певні суперечності, що потребують нагального вирішення. Дефіцит державного бюджету протягом поточного року продовжує зростати. А у 2014 році, порівняно з 2013 роком, розмір дефіциту державного бюджету збільшився на 13,4 млрд грн., або на 20,7% [1]. При цьому розбалансованість державного бюджету має стійкий і довготривалий характер. З одного боку, уряд декларує економічний курс на зменшення податкового тиску на економіку, а з іншого — прагне до збільшення обсягів доходів бюджетів за рахунок податкових платежів.

Загалом, аналізуючи фіскальну політику України протягом останніх років, можна стверджувати, що вона була спрямована на безумовне забезпечення виконання показників наповнення бюджетів, удосконалення адміністрування платежів та митних процедур, виявлення та руйнування схем мінімізації податкових зобов'язань, запобігання та виявлення кримінальних та інших правопорушень у сфері оподаткування, митній та бюджетній сферах, впровадження нових та забезпечення функціонування діючих електронних сервісів для суб'єктів господарювання тощо.

Суттєві зміни, пов'язані із забезпеченням реалізації пріоритетних напрямів фіскальної політики України з подальшого реформування податкової та митної системи, відбулися у 2015 році, зокрема в частині зменшення кількості податків і зборів (з 22 до 11) та спрощення процедури їх адміністрування, запровадження електронного адміністрування ПДВ, удосконалення системи справляння єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування з метою зменшення навантаження на фонд оплати праці та легалізації заробітної плати, оптимізації звітності, удосконалення митних процедур, переходу до якісно нової форми проведення контрольно-перевірочної роботи органів державної фіскальної служби шляхом ефективного використання існуючих баз даних і впровадження новітніх ІТ – технологій та, як результат, зменшення виїзних перевірок.

Реалізація вище зазначених пріоритетних заходів має сприяти підвищенню фіскальної ефективності податкової системи у майбутньому та стати головним чинником у забезпеченні виконання планових показників податкових надходжень та досягненню позитивних значень темпів їх приросту порівняно з попередніми роками.

Проте прагнення держави отримати якнайбільше податкових надходжень з метою забезпечення державного регулювання економіки та соціальних процесів загрожує надмірним податковим навантаженням, яке у свою чергу спричиняє до пригнічення економічного зростання, зниження рівня доходів суб'єктів економіки, звуження бази оподаткування, ухилення від оподаткування тощо. В умовах поглиблення макроекономічної кризи зростання фіскальної дії податків підсилює її негативні наслідки. Свідченням цього є конкретні статистичні показники за 2014 рік порівняно з 2013 роком.

Реальний ВВП за 2014 рік знизився на 15,2 в.п. (у постійних цінах 2010 року, до відповідного періоду 2013 року). Водночас у країнах Європейського Союзу (ЄС-28), відбулося зростання реального ВВП на 1,3%, у країнах Єврозони – на 0,9% [1].

Динаміка доходів, мобілізованих до всіх бюджетів держави у 2014 році, порівняно з 2011–2013 рр., хоча і є позитивною, проте планові їх показники не було виконано практично за усіма основними податковими джерелами надходжень (див. табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка доходів, мобілізованих до бюджетів України

Показники	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2014 р. проти 2013 р.	
					Абсолютний приріст, млрд грн.	Темп приросту, %
Зведений бюджет, млрд грн.	398,3	445,5	442,8	455,9	13,1	3,0
Державний бюджет,* млрд грн.	311,8	344,7	337,6	354,8	17,	5,1
Місцеві бюджети,** млрд грн.	86,5	100,8	105,2	101,1	-4,1	-3,9

* (без урахування міжбюджетних трансфертів)

** (без урахування міжбюджетних трансфертів)

Джерело: [1]

Виконання дохідної частини зведеного бюджету за 2014 рік становило 455,9 млрд грн, що на 13,1 млрд грн, або на 3,0%, більше аналогічного показника попереднього року. Річний план виконано на 93,4%. Недобір становив 32,1 млрд грн.

Обсяг недоотриманих надходжень до Державного бюджету України становив 21,0 млрд грн, або 5,6% річного плану. План не було виконано за такими податковими надходженнями: податок на доходи фізичних осіб не виконано на 1,5 млрд грн, або на 10,9%; податок на додану вартість — на 10,9 млрд грн, або на 7,3%; акцизний податок з вироблених в Україні товарів — на 3,8 млрд грн, або на 12,0%; ввізне мито — на 3,2 млрд грн, або на 20,7%; платежі за користування надрами — на 2,2 млрд грн, або на 10,7%.

Єдиним вагомим джерелом надходжень, за яким було зафіксовано перевиконання річного планового показника, став акцизний податок із ввезених на територію України товарів, якого надійшло на 3,8 млрд грн., або на 30,0%, більше, ніж було заплановано [1].

Дохідну частину місцевих бюджетів також не було виконано. Так, рівень виконання річного плану доходів, затвердженого місцевими радами, становив 90,9%. Основним чинником невиконання стало недонадходження податку на доходи фізичних осіб: за цією статтею місцеві бюджети недоотримали 4,4 млрд грн, або 6,1% від запланованого. Втім,

ситуацію дещо пом'якшали надходження єдиного податку, які на 0,2 млрд грн. перевищили запланований показник.

Вищезазначені характеристики бюджетного процесу в частині доходів призвели до зсувів у структурі доходів як зведеного, так і державного бюджетів. Найсуттєвішою зміною стало збільшення частки податкових надходжень (0,7 в.п. і 1,2 в.п. відповідно) і зменшення частки неподаткових надходжень (-1,2 в.п. та -2,4 в.п. відповідно).

У структурі доходів місцевих бюджетів порівняно з минулим роком спостерігається зменшення частки податкових надходжень. Втім, частка місцевих податків і зборів продовжує зростати, за аналізований період — на 1,0 в.п. Основним чинником цього є збільшення надходжень єдиного податку.

Рівень виконання плану видатків зведеного бюджету у 2014 році знизився порівняно з 2013 роком на 2,6 в.п. і склав 88,7% при збільшенні фактичного обсягу видатків на 3,4% (на 17,2 млрд грн.). Проте темпи зростання видатків зведеного бюджету збільшилися на 0,7 в.п. і становили 103,4%. При цьому у 2014 році, як і в 2013 році, вони менше темпів приросту ВВП, які збільшилися порівняно з 2013 роком.

Частка видатків зведеного бюджету у ВВП незначно зменшилася — до 33,4%, або на 0,4 в.п., а частка видатків місцевих бюджетів у видатках зведеного бюджету зменшилася на 0,4 в.п. щодо показника 2013 року і становила 42,7%.

Видатки державного бюджету виконані у сумі 430,1 млрд грн., що становить 93,0% річного планового показника.

Видатки місцевих бюджетів (з урахуванням міжбюджетних трансфертів) порівняно з минулим роком зросли лише на 2,6% та становили 225,6 млрд грн [1].

Причинами такого стану є насамперед, вузькі місця законотворчості, що призводить до конфлікту інтересів між платниками податків та фіскальними органами. Разом з тим, нормативно-правова база, яка покладена в основу сучасної фіскальної політики має ряд недоліків, а саме: перелік нормативно-правових актів занадто великий, а самі акти досить складні в практичному застосуванні; законодавчі акти не завжди чітко та повністю описують норми права, що призводить до появи значної кількості підзаконних актів; недосконалість нормативно-правових актів призводить до прийняття численних доповнень.

Крім того, діяльність Міністерства фінансів України, Державної фіскальної служби України щодо адміністрування податків і зборів, їх акумуляції в державному і місцевих бюджетах є недостатньо узгодженою та ефективною внаслідок недосконалого правового регулювання їх взаємовідносин, відсутності цілісного інформаційного простору. Тим більше, що інформація про виконання доходної частини бюджетів стає дедалі все

більш недоступною. Такі недоліки правового характеру щодо справляння податкових платежів в умовах нестабільності податкового законодавства, поглиблення кризових явищ, спаду економіки та зростання соціальної напруги, призводять до зменшення обсягу їх надходження до бюджетів усіх рівнів та зростання імовірності податкових правопорушень. Суттєві прорахунки при прийнятті чергових доповнень до Податкового кодексу тільки посилюють ці недоліки.

Отже, здійснені комплексні дослідження свідчать про те, що, не можна однозначно стверджувати про ефективне застосування державою інструментів фіскальної політики та її позитивний вплив на соціально-економічний розвиток держави і формування доходів бюджету. Наявна в Україні бюджетно-податкова система зайшла в суперечність із життєвими реаліями. Та лише посилена увага до проблем розподілу, перерозподілу і використання нової вартості створеного ВВП, обґрунтований підхід до їх вирішення здатні оптимізувати та поліпшити структуру дохідної частини бюджетів, забезпечити більш стабільні надходження, вдосконалити чинну систему оподаткування. Окрім того, необхідно усвідомити, що процеси в економічному і соціальному житті як на макро-, так і на мікрорівнях розвиваються настільки швидко, що подальше зволікання з прийняттям нової парадигми фіскального адміністрування і розробленням адекватної їй системи податкових відносин як основного інструменту її впровадження ставить під загрозу темпи економічного зростання та соціальну стабільність в усій державі.

Література

1. Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за 2014 рік / [Зубенко В.В., Самчинська І.В., Рудик А.Ю. та ін.]; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-П) впровадження», USAID. — К., 2015. — 77 с. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.ibser.org.ua/UserFiles/File/Monitoring%20Quarter%202014/ukr/KV_IV_2014_Monitoring_ukr.pdf

Сечняк А. А.

*аспірант кафедри Економічної теорії
і історії економічної думки ОНУ ім. І. І. Мечникова
г. Одеса, Україна*

БЮДЖЕТНО-НАЛОГОВАЯ ПОЛИТИКА: КАТЕГОРИАЛЬНЫЙ АНАЛИЗ В СОВРЕМЕННОЙ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ НАУКЕ

В условиях глобального финансово-экономического кризиса, когда глобальные финансовые институты становятся экспортерами финансовой нестабильности для большинства участников мирового финансового рынка, происходит фрагментация глобальной системы хозяйствования. В этих условиях более целесообразно рассматривать глобальные экономические связи с точки зрения: 1) устойчивости; 2) постоянства структуры и сбалансированности. Государственное регулирование в таких условиях вынужденно обращаться к более прямым рычагам регулирования экономики, а именно — через непосредственное вмешательство, в т.ч. и императивными методами в экономический сектор. Осуществлять такое вмешательство сравнительно успешно можно лишь с опорой на значительное государственное участие воспроизводственном процессе общества (будь то существенные социальные трансферты с приоритетом национального производителя или непосредственные госинвестиции).

Целью данной работы является осветить существующее понимание сущности бюджетно-налоговой политики, а также предложить авторское определение данного понятия.

Вопрос бюджетно-налоговой политики **изучался** как отечественными, так и зарубежными учеными. Среди отечественных ученых можно отметить Л. В. Лысяк, И. Я. Чугунов, С. О. Булгакова, В. Г. Демьянишин, Ц. Г. Огонь, С. И. Юрий, С. В. Мочерный, Т. В. Ковалёва и другие. Среди зарубежных авторов можно отметить С. Фишера, Д. Вейл, Л. Котликов и другие. Главной проблемой как отечественной, так и зарубежной научной мысли в плоскости поднятого вопроса является отсутствие чёткого содержательного определения бюджетно-налоговой (фискальной) политики и размытость границ научного исследования с переходом в сферы финансов или публичного управления.

Изложение материала. Государственная деятельность по регулированию экономики является государственной экономической политикой, которая подразделяется на суть экономическую политику (управление народным хозяйством) и финансовую политику. В финансовой поли-

тике можно выделить два основных и, во многом, конкурирующих направления: кредитно-денежную политику и бюджетно-налоговую (или фискальную) политику. Из предложенной логической цепочки следует, что государственная бюджетно-налоговая политика является одной из составляющих финансовой политики государства. Опираясь на это весьма краткое определение проанализируем определения других авторов. Проблемой, как уже отмечалось, является несогласованность дефиниций и размытость границ как таковых, что приводит к появлению в анализируемом ряду понятий «бюджетная политика», «фискальная политика», «налогово-бюджетная политика» и прочие подобные комбинации, вместе с тем определяющий в той или иной степени один и тот же предмет.

Таблица 1

**Определение разными авторами сути
«бюджетно-налоговой» политики**

Определение	Автор (источник)
Бюджетная политика — это целенаправленная деятельность государства в финансово-бюджетной сфере	Ц. Г. Огонь
Бюджетная политика — совокупность мер, предпринимаемых государством в отношении организации и использования финансов для обеспечения экономического и социального развития	О. Д. Василек
Бюджетная политика — совокупность приоритетов (национальных интересов), научных подходов и конкретных мер по целенаправленной деятельности государства в отношении регулирования бюджетного процесса и использования бюджетной системы для решения экономических и социальных задач страны.	И. О. Плужников
Бюджетная политика — деятельность по регулированию бюджетного процесса и управлению бюджетным дефицитом, а также использованию бюджетной системы в целом для реализации задач экономической политики в стране.	С. О. Булгакова
Фискальная политика — система решений, принимаемых государственными структурами в отношении доходов и расходов страны.	С. Фишер
Фискальная политика — это бюджетная политика, направленная на изменение совокупного спроса посредством изменения государственных расходов и налогов.	А. Казаков
Бюджетно-налоговая политика — это манипулирование государственными расходами и налогами для достижения определенных экономических результатов	А. Селищев
Бюджетная (фискальная) политика — политика государства в сфере налогообложения и государственных расходов, направленная по сути своей на поддержание высокого уровня занятости, стабильности экономики и роста ВВП.	А. Борисов

Продолжение табл. 1

Бюджетная политика государства — деятельность органов государственной власти, государственного управления и местного самоуправления по определению стратегической цели, направлений, задач и приоритетов развития бюджетных отношений и средств бюджетной тактики для их достижения и применения.	В. Демьянин
Бюджетная политика — это целенаправленная и планомерная деятельность государства по рациональному использованию рычагов бюджетного регулирования для поддержания стабильного экономического роста в стране и достижения целей общества.	С. И. Юрий
Бюджетная политика — это целенаправленная деятельность государства по формированию бюджета страны, его балансировке и распределению бюджетных средств соответственно существующим приоритетам. Неотъемлемым элементом бюджетной политики является определение бюджетного устройства государства, бюджетной системы и достижение стратегических целей общества	В. Федосов
Бюджетно-налоговая политика — политика формирования и регулирования государственного бюджета, реализацию мер правительства, направленных на упорядочивание государственных расходов, системы налогообложения с целью влияние на экономическое развитие общества.	Т. Ф. Куценко
Бюджетная политика — это организационно-финансовая категория, которая раскрывает свою сущность двояко: как наука и как управленческая деятельность	Т. М. Ковалёва
Бюджетная политика предусматривает определение целей и задач в сфере финансов, разработку механизма мобилизации средств в бюджет, выбор направлений использования денежных средств, управление финансами в бюджетной сфере, регулирование экономических и социальных процессов с помощью финансово-бюджетных инструментов.	И. Чугунов
Бюджетная политика — это совокупность мер и решений, принимаемых и осуществляемых органами законодательной и исполнительной власти, связанные с определением основных направлений развития бюджетных отношений и выработкой конкретных путей их использования в интересах граждан, общества и государства.	А. Г. Грязнова

Можно привести еще достаточно много определений, однако подобраный ряд отражает основные направления существующих мыслей, попытаемся образовать некоторую систему. Первым и общим для всех определений параметром является охват как тактических горизонтов (будь то проблема (организация бюджетного процесса и балансировка совокупного спроса) или управленческий процесс (формирование бюджета)), так и стратегических (формирование общества, достижение стабильного экономического роста и определенной его структуры и пр.). В мысли ряда

авторов это так же находит свое отражение в виде вычленения тактического и стратегического уровней бюджетно-налоговой политики.

Установление границ определения происходит само собой, поскольку как видно из вышеприведенной таблицы определение бюджетной политики включают в себя или налогообложение, или систему наполнения бюджета. Таким образом наиболее емким и удачным термином можно считать «бюджетно-налоговая (или фискальная) политика».

Что до одного из важнейших вопросов, определения сущности изучаемого явления, можно выделить следующие группы мнений: 1) бюджетно-налоговая политика как управленческий процесс; 2) бюджетно-налоговая политика как карта (план) управленческого процесса; 3) бюджетно-налоговая политика как система итераций управленческого процесса (решений и мер), а также их последствий; 4) бюджетно-налоговая политика как управленческая деятельность; 5) бюджетно-налоговая политика как наука. В принципе все вышеперечисленное в некоторой степени верно, однако недостаточно, чтобы быть использованным в дальнейших научных исследованиях. Обращаясь к определению «политика», его рассматривают как: 1) управленческую деятельность в государстве; 2) системный план действий по управлению государством. Исходя из этого:

- бюджетно-налоговая политика — в первую очередь управленческая деятельность государства в сфере налогообложения и государственных расходов;
- бюджетно-налоговая политика — во вторую очередь доктринальная система, утвержденная на государственном уровне в сфере налогообложения и государственных расходов;
- бюджетно-налоговая политика — лишь постфактум в долгосрочной ретроспективе может рассматриваться как система принимаемых решений.

По мнению автора, бюджетно-налоговая политика не может являться управленческим процессом, поскольку обладает не столько вариативностью принимаемых решений, сколько собственной структуры на фундаментальном уровне. Как управленческий процесс стоит рассматривать бюджетный процесс.

На основании всех вышеприведенных аргументов под бюджетно-налоговой (или фискальной) политикой в общем смысле предлагаем понимать управленческую деятельность государства в сфере налогообложения и государственных расходов с целью влияния на экономическое равновесие на макро- и мезо- уровнях (использование в качестве инструмента) для достижения своих стратегических целей во всех сферах.

В целом, вопрос остается дискуссионным, однако его актуальность и необходимость использования рычагов бюджетно-налоговой политики в текущем управлении экономиками стран даст эмпирический материал для формирования выводов.

Література

1. Laurence J. Kotlikoff. Fiscal Sustainability / Laurence J. Kotlikoff // The concise encyclopedia of economics. [web source] – Link: <http://www.econlib.org/library/Enc/FiscalSustainability.html>
2. Василик О. Д. Бюджетна система України / О. Д. Василик, К. В. Павлюк. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 544 с.
3. Дем'янишин В. Теоретичні засади бюджетної політики // Світ фінансів. – 2007. – Вип. 1(10). – С. 19–34.
4. Огонь Г. Доходи бюджету України: теорія та практика: монографія / Ц. Г. Огонь. – К.: КНТЕУ, 2003. – 580 с.
5. Соловйова Ю. М. Теоретичні засади та сутність бюджетної політики / Ю. М. Солов'ова. // Економічний часопис ХХІ століття № 5-6 2012.
6. Фишер С. Экономика / С. Фишер, Р. Дорнбуш, Р. Шмалензи. – М.: Дело, 1997. – 549 с.

Секція 13. ФІНАНСИ, ГРОШІ І КРЕДИТ

Овсієнко В. В.

здобувач вищої освіти ВТЕІ КНТЕУ

Маршук Л. М.

асистент кафедри фінансів

Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

м. Вінниця, Україна

ПОДАТКОВА СИСТЕМА В УКРАЇНІ

Актуальність дослідження. У статті розглянуто і досліджено найважливіші проблеми розвитку системи оподаткування України, а також виявлено основні шляхи їх вирішення; проаналізовано та визначено можливі напрямки реформування податкової системи України.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. В Україні дослідження окремих питань оподаткування і найголовніших проблем реформування податкової системи України займаються відомі українські економісти, а саме М. Д. Білик, І. А. Золотко [1], О. Д. Василик [2], М. Я. Азаров [3], Л. В. Дикань [4], Т. С. Войшова, В. П. Вишневський, А. М. Соколовська [5], Г. М. Фадєєва [6] та ін. Однак наявність великої кількості наукових праць так і не вирішило проблему. Податкова система України все ще далека від досконалої.

Мета дослідження: визначення та дослідження ролі та ефективності податкової системи України.

Виклад основного матеріалу. Система оподаткування в Україні істотно впливає на формування дохідної частини бюджетів всіх рівнів, які утворюють державну скарбницю країни. Податкова система, що діє в нашій країні, не сприяє ефективному розвитку українського суспільства. У зв'язку з цим виникає гостра потреба у реформуванні системи оподаткування в Україні.

Насьогодні у світовій економіці податки є основним джерелом надходження коштів до державного бюджету. Для економічного розвитку України необхідна стабільна система оподаткування, яка передбачає вигоду для платників, при дотриманні правил податкової дисципліни. Для забезпечення економічного зростання та створення соціально-політичної стабільності, в тому числі України, як учасниці світової геополітики, необхідна цілісність та збалансованість державної податкової системи [8, с. 142–144].

Податкова система відіграє дуже важливу роль у функціонуванні нашої країни, адже податки встановлюються для утримання державних структур і для забезпечення виконання ними відповідних функцій — управління, оборонної, соціальної, економічної та ін. Відсутність податків паралізує фінансову систему в цілому, тобто робить її недієздатною. З огляду на останні дослідження та наукові роботи, присвячені цій темі, можна виділити основні загальні проблеми.

По-перше, неправильне тлумачення й необізнаність населення щодо податкової системи та необхідність сплати податків у цілому.

По-друге, ухилення від сплати податків до державного бюджету шляхом створення фіктивних підприємств, підробки різного роду документації та бухгалтерської звітності, відсутність реєстрації діяльності потенційних платників податків тощо.

По-третє, відсутність інформативної бази для населення щодо цілей, ролі та ефективності державної податкової системи.

По-четверте, втрата частини надходжень коштів до державного бюджету.

По-п'яте, це деякі проблеми у самій системі оподаткування, а саме: ліквідація другорядних у фінансовому плані податків, пошук альтернативних об'єктів оподаткування, реформування окремих податків тощо [9, с. 242–243].

Дослідження Світового банку і аудиторської компанії «PriceWater HouseCoopers» показують, що податкова система України залишається однією з найгірших у світі вже як мінімум протягом останніх шести років. На 2012 рік України займає передостаннє місце серед 183 проаналізованих країн, а саме 181 місце — третє найгірше місце у світі. Гірші рейтинги у Республіки Конго (182-ге місце) і Венесуели (183-тє місце). В Україні кількість податкових платежів на рік склала 135 видів, що є найгіршим показником у світі. На виконання всіх процедур, пов'язаних зі сплатою податкових платежів, витрачається 657 годин у рік, з огляду на те що на сплату податків у світі витрачається в середньому 277 години на рік. Україна стабільно займає дев'яту найгіршу позицію у світі протягом останніх років. У рейтингу загального податкового навантаження Україна зайняла 152 місце серед 183 країн з показником 57,1% сукупної податкової ставки, в середньому у світі цей показник на 2012 рік склав 44,8% [7].

Експерти Міжнародної фінансової корпорації у своєму дослідженні «The Costs of Tax Compliance in Ukraine» відмічають, що на адміністрування податків український бізнес щорічно витрачає більше 4 млрд гривень. Так, у період з 2007 по 2009 роки приватний бізнес, окрім сплати безпосередньо податків та зборів, передбачених законодавством, витратив ще як мінімум 7,8 млрд гривень на заходи, пов'язані з їх адмініструванням,

що становить приблизно 1% ВВП України за 2007 рік. Дисбаланси податкової системи України створюють нерівномірні податкові навантаження та, як результат, призводять до збільшення тіньового сектору економіки, ухиленню від оподаткування, зменшенню податкових надходжень [11].

Податкова система може вважатися ефективною за двох умов: коли фінансово забезпечується виконання функцій держави і коли достатньо виконуються основні принципи оподаткування. Якщо зробити аналіз того, як досягаються цілі нинішньою податковою системою, можна дійти висновку про її недостатню ефективність.

Характеристика податкової системи буде неповною, якщо не встановити її місця у фінансовій системі взагалі. У структурі фінансової системи чотири сфери: фінанси суб'єктів господарювання, державні фінанси, міжнародні фінанси, фінансовий ринок. У структурі державних фінансів чотири ланки: державний бюджет, фонди цільового призначення, державний кредит, фінанси державного сектора. Як бачимо, податки не виділяються в окрему складову фінансової системи, мабуть, тут мається на увазі, що вони перебувають у складі державного бюджету як його доходна частина. Податки мають розглядатись як підсистема фінансової системи, оскільки з організаційної точки зору вони специфічні у порівнянні з державним бюджетом і державними фінансами [10, с. 84].

Висновки. З наведеного вище, можна зробити висновок, що податкова система країни є продуктом не лише економічного, а й політичного розвитку суспільства. Вона віддзеркалює інтереси різних суспільних груп та політичних партій і становить результат консенсусу, до якого прийшли ці сили в процесі ухвалення податкових законопроектів. На наш погляд процес структуризації суспільства і парламенту в Україні ще не завершився, і досягнення консенсусу є проблематичним. Роль державної податкової системи важко переоцінити, адже кошти, які надходять до бюджету ідуть на утримання армії, медицини, освіти, державних пенсійних фондів та на виконання економічних та соціальних програм тощо.

Література

1. Білик, М.Д. Податкова система України [Текст]: навч.-метод. посіб. для самост. вивчення дисципліни / М.Д. Білик, І.А. Золотко. — К.: КНЕУ, 2000. — 190 с. — ISBN966-574-178-0.
2. Василик, О.Д. Податкова система України [Текст]: навч. посіб.: для студ. екон. спец. вищих закл. освіти / О.Д. Василик; Українська держ. фінансова академія. — К.: ВАТ «Поліграфкнига», 2004. — С. 447–450. — ISBN966-530-175-6.
3. Азаров, М.Я. Податкова політика в Україні: проблеми та реалії [Текст] / М.Я. Азаров // Вісник податкової служби України. — 2006. — № 10. — С. 51–53.
4. Дикань, Л.В. Податкова система: навчальний посібник [Текст] / Л.В. Дикань, Т.С. Воїшова. — Х.: ХДЕУ, 2003. — 80 с.

5. Соколовська, А.М. Податкова система держави: теорія і практика становлення [Текст]: монографія / А.М Соколовська. — К.: Вид-во «Знання-Прес», 2004. — 454 с.

6. Фадєєва, Г.М. Аналіз сучасного стану податкової системи України та шляхи її удосконалення [Текст] / Г.М. Фадєєва, О.Ю. Гладкова // Економічний простір. — 2008. — № 12/2. — С. 144–149.

7. Закон України «Про систему оподаткування» від 18.02.1997 р.

8. Крисоватий А. І., Десятинюк О. М. Податкова система: Навчальний посібник. — Тернопіль: Карт-бланш, 2004. — 255 с.

9. Піхоцький В. Основні засади формування податкової політики в Україні на сучасному етапі // Економіка, фінанси, право. — 2004. — № 4. — 552 с.

10. Податкова система держави: теорія і практика становлення — К.: Знання — Прес, 2004. — 141 с.

11. www.minfin.gov.ua

Овсієнко В. В.

здобувач вищої освіти ВТЕІ КНТЕУ

Гатаулліна Е. І.

асистент кафедри фінансів

Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

м. Вінниця, Україна

ІНФРАСТРУКТУРА ГРОШОВОГО РИНКУ

Актуальність дослідження. Поняття «грошовий ринок» є однією із основних категорій наукових досліджень у сфері фінансів та грошового обігу. Зокрема воно є ключовим у вивченні механізму формування рівноваги грошового ринку. Однак поняття «грошовий ринок» досліджено недостатньо: спостерігається плюралізм думок щодо структури грошового ринку, яка по-різному трактується вченими залежно від специфіки їх наукових досліджень. Таким чином, постає необхідність уточнення змісту даного поняття у контексті дослідження методичних підходів щодо формування рівноважного стану грошового ринку. Відсутність законодавчого закріплення змісту даного поняття в Україні підвищує актуальність даного дослідження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження грошового ринку та його компонентів, зокрема попиту і пропозиції на гроші, рівня

процентних ставок, є предметом аналізу багатьох сучасних економічних теорій. У наукових працях зарубіжних учених, зокрема Дж. М. Кейнса, М. Фрідмана, Л. Харріса, Дж. Хікса, розроблено функціональні проблеми грошового ринку, досліджено причинно-наслідкові зв'язки між показниками грошового ринку та основними макроекономічними індикаторами, представлено теоретичні підходи до забезпечення рівноваги на грошовому ринку. Функціонування грошового ринку опосередковане системою інфраструктурних елементів, найважливіше значення з яких має банківська система. Особливу увагу цій складовій присвятили свої праці такі вітчизняні і зарубіжні вчені, як Ю. Бабічева, А. Гальчинський, О. Лаврушин, А. Мороз, М. Савлук, В. Сенчагов, В. Усоскін та ін. Значно менше уваги приділено вивченню інфраструктури грошового ринку загалом і розробленню підходів до її дослідження [1, с. 188–190].

Мета дослідження: на основі узагальнення підходів, сформованих у вітчизняній і зарубіжній науковій літературі, а також враховуючи особливості вивчення рівноважних станів в економіці, обґрунтувати авторське бачення сутності та структури грошового ринку.

Виклад основного матеріалу. «Інфраструктура» — це складові частини загального устрою економічного чи політичного життя, які мають підпорядкований, допоміжний характер і забезпечують нормальну діяльність економічної чи політичної системи в цілому. Уперше поняття «інфраструктура» почало застосовуватись у західній економічній літературі лише з початку 40-х рр. XX століття. Іншими словами, інфраструктура — це сукупність організацій, установ, посередників, завдання яких полягає в обслуговуванні будь-якої соціально-економічної системи та забезпеченні нормальної її діяльності [4, с. 222].

У сучасний період сформувались інституціональна, маркетингова, розподільна і логістичні концепції ринкової інфраструктури, кожна з яких акцентує увагу на її ролі у процесі нормального протікання окремих стадій виробництва й обороту матеріальних і нематеріальних благ. Дослідження інфраструктури грошового ринку, як відправного моменту, припускає, перш за все, систематизацію теорій грошового ринку. При цьому найважливішими напрямками є кейнсіанський, посткейнсіанський, неокласичний і кейнсіансько-неокласичний синтез, основна відмінність між якими полягає в розумінні компонентів грошового ринку, впливу їх на економіку, можливості кількісного виміру. Разом з тим інфраструктура грошового ринку являє собою складову ринкової інфраструктури універсального характеру, що впливає на стан окремих ринків і на макроекономічні параметри національної економіки загалом. Інфраструктура грошового ринку розглядається в науковій економічній літературі в основному з позицій: складової фінансово-кредитної інфраструктури (А. С. Новоселов, Г. В. Тимофєєва та ін); інфраструктурного

блоку грошової системи (О.І. Лаврушин та ін.); банківського сектору (Д. А. Бабічева, В. М. Усоскін та ін).

Грошовий ринок відрізняється від традиційних ринків у тому сенсі, що тут гроші обмінюються на інші активи з альтернативною вартістю, яка виміряна у формі номінальної норми відсотка. Подібно будь-якому ринку, грошовий ринок може нормально функціонувати тільки за наявності певної інфраструктури [2, с. 145].

Відомо, що грошовий ринок складається з великої кількості різноманітних «каналів», за якими грошові кошти «перетікають» від власників заощаджень до позичальників. Ці канали можна поділити на дві основні групи. До першої належать так звані канали прямого фінансування, тобто канали, за якими грошові кошти переміщуються безпосередньо від власників заощаджень до позичальників. Друга група — це канали непрямого фінансування. За непрямого фінансування грошові кошти, що переміщуються від домашніх господарств у напрямку фірм, проходять через особливі інститути, до числа яких належать, наприклад, банки, взаємні фонди, а також страхові компанії; ці організації називаються фінансовими посередниками. Фінансові посередники є водночас інститутами інфраструктури фінансового ринку [6, с. 86].

Інфраструктура грошового ринку не лише має свою сутність, яка проявляється у її складових, принципах функціонування, особливостях і специфіці діяльності окремих установ, а й активно взаємодіє з навколишнім середовищем, з іншими процесами в економічній та соціальній сферах, відповідно на них впливаючи [5, с. 125–127].

Висновки. Актуальність і гострота проблеми діяльності інфраструктури грошового ринку та взаємодії окремих її складових свідчить про необхідність проведення відповідних теоретико-методологічних досліджень. Теоретичні й емпіричні напрацювання вітчизняних учених свідчать, що перелік таких чинників стосовно окремих складових інфраструктури грошового ринку може змінюватися з розвитком загальної ситуації на конкретних його секторах, тому важливим завданням є визначення цих факторів з урахуванням наявних тенденцій і тих, які можна прогнозувати за умов розвитку грошового ринку. Потребують дослідження механізми та схеми співпраці і впливу інфраструктури грошового ринку на структуру і темпи розвитку як фінансово-кредитної системи, так і економіки загалом, її реального сектору зокрема. Актуальним завданням є комплексне дослідження основних напрямів удосконалення діяльності банківської системи, страхового ринку, інститутів спільного інвестування і системи недержавного пенсійного забезпечення [3, с. 110–111].

Література

1. Арбузов С.Г. Банківська енциклопедія / С.Г. Арбузов, Ю.В. Колобов, В.І. Міщенко та ін. — К.: Центр наукових досліджень Національного банку України: Знання, 2011. — 504 с.
2. Арбузов С.Г. Стан і перспективи розвитку грошово-кредитного ринку України / С.Г. Арбузов, О.А. Шербакова // Вісник Національного банку України. — 2012. — 263 с.
3. Енциклопедія банківської справи України / редкол. В.С. Стельмах (голова) та ін. — К.: Молодь, Ін Юре, 2001. — 680 с.
4. Маконнелл К.Р. Аналітична економіка: принципи, проблеми і політика. Макроекономіка; пер. 13-го англ. вид. / К.Р. Маконнелл, С.Л. Брю. — Львів: Про-світа, 1997. — 671 с.
5. Монетарна політика Національного банку України: сучасний стан та перспективи змін / за ред. В.С. Стельмаха. — К.: Центр наукових досліджень Національного банку України, УБС НБУ, 2009. — 404 с.
6. Савченко Т.Г. Грошовий ринок: сутність, структура та інструменти // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб. наук. праць. — Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2011. — Вип. 31. — 266 с.

Яструбецька Л.С.

*к. е.н., доцент кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту
Львівський національний університет ім. Івана Франка,
м. Львів, Україна*

Демко В.В.

*Студент магістратури спеціальності «Фінанси і кредит»
Львівський національний університет ім. Івана Франка
м. Львів, Україна*

АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

ANALYSIS OF FINANCIAL RESULTS OF UKRAINIAN ENTERPRISES

Анотація. В статті проаналізовано основні фінансові показники суб'єктів господарювання України впродовж 2010–2014 років за масштабами та видами їх діяльності. Здійснено оцінку складових формування чистого прибутку (збитку) та досліджено вплив збитковості вітчизняних підприємств на економіку країни.

Ключові слова: підприємства, фінансові результати, дохід, прибуток, збиток.

Вступ. Функціонування будь-якого підприємства в умовах ринку визначається його здатністю генерувати необхідний обсяг прибутку. Саме прибуток є стержнем і головною рушійною силою економіки ринкового типу та основним спонукальним мотивом діяльності підприємців. Прибуток є основним джерелом фінансування витрат на виробничий і соціальний розвиток підприємства та джерелом формування доходів державного бюджету. Тому в зростанні прибутку суб'єктів господарювання зацікавлені як підприємства, так і держава. В умовах економічної невідомості, політичної нестабільності та військових дій на сході України, залучити в національну економіку іноземні інвестиції надзвичайно важко, тому важливим є акумулювання внутрішнього ресурсу. Однак, впродовж останніх років близько 35% підприємств є збитковими, а сукупний фінансовий результат усіх вітчизняних суб'єктів господарювання – від'ємною величиною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичним та практичним аспектам управління прибутком підприємств присвячені наукові праці багатьох вітчизняних та зарубіжних учених, зокрема І. О. Бланка, Г. Г. Кірейцева, Г. В. Нашкерської, О. О. Непочатенка, А. М. Поддєрьогіна, О. О. Терещенка, та багатьох інших.

Постановка завдання. Водночас чимало аспектів цієї складної та багатогранної проблематики ще потребують доопрацювання та уточнення. Крім того, в умовах нестабільної економічної та політичної ситуації в країні актуалізується потреба дослідження діяльності вітчизняних підприємств з метою виявлення та усунення чинників негативного впливу на їх фінансові результати.

Результати. В умовах ринкової економіки діяльність суб'єктів господарювання спрямована на отримання максимально можливої економічної вигоди, що відображається в отриманих фінансових результатах. Останні характеризують усі сторони діяльності підприємства – рівень його технологій та організації виробництва, ефективність системи управління, контроль за рівнем витрат тощо. Фінансовий результат підприємства, виявлений у формі прибутку або збитку, відображає ефективність його операційної, фінансової, інвестиційної діяльності та служить основним критерієм стратегії суб'єкта господарювання [1, с. 7].

Прибуток як економічний показник дозволяє поєднувати економічні інтереси держави, підприємства як господарюючого суб'єкта, працівників і власників підприємства. Об'єктом економічних інтересів держави є частина прибутку, яка виплачується у вигляді податків та обов'язкових платежів. Економічний інтерес підприємства як товаровиробника знаходить своє узагальнення в обсязі прибутку, який залишається у його розпорядженні і використовується для вирішення виробничих та соціальних завдань. Економічний інтерес працівників підприємства пов'яза-

ний, передусім, з розміром прибутку, який спрямовується на матеріальне заохочення, соціальні виплати та соціальний розвиток [3].

В структурі підприємств України 95,2% займають малі підприємства, 4,7% середні, 0,1% – великі [4]. Впродовж 2014 р. спостерігається різке скорочення загальної кількості суб'єктів підприємництва в Україні на 52346 одиниць або на 13,3% в порівнянні з 2013р., що значною мірою зумовлено політичними подіями на території Донбасу та АР Крим (Державна служба статистики не враховує підприємства на тимчасово окупованих територіях) (див. табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка зміни кількості підприємств України за їх розмірами

Роки	К-ть підприємств	У тому числі					
		великі підприємства		середні підприємства		малі підприємства	
		одиниць	%	одиниць	%	одиниць	%
2010	378810	586	0,2	20983	5,5	357241	94,3
2011	375695	659	0,2	20753	5,5	354283	94,3
2012	364935	698	0,2	20189	5,5	344048	94,3
2013	393327	659	0,2	18859	4,8	373809	95
2014	340981	496	0,1	15893	4,7	324592	95,2

Джерело: зроблено авторами на основі даних Державної служби статистики України

Складні політичні обставини спричинили негативні економічні наслідки, що зумовили, своєю чергою, зростання загальної суми збитків підприємств та підвищення рівня безробіття. Так, в порівнянні з 2014 р. кількість зайнятих зменшилася на 1223 тис. осіб або на 16,5% (див. рис. 1). Найбільше зайнятих в промисловості – 2373,4 тис. осіб та оптовій і роздрібній торгівлі – 992,5 тис. осіб [4].

Витрати на одиницю персоналу є найбільшими на великих підприємствах, що пов'язано як із значною вищим рівнем заробітної плати, так і з вищими витратами на навчання персоналу та більшою кількістю соціальних програм. Найбільші середньомісячні витрати на одиницю персоналу у 2013–2014 р. зафіксовано в галузях мистецтва, спорту, розваг та відпочинку – 7440 грн. та 8407,7 грн. відповідно, інформації та телекомунікацій – 5383,5 грн. та 6134,7 грн., професійній науковій та технічній діяльності – 5304,4 грн. та 5991,5 грн., промисловості – 5029,5 грн. та 5422,5 грн. Найменші середньомісячні витрати на персонал у 2013–2014 р. спостерігались в галузях тимчасового розміщування й організації

Секція 13. Фінанси, гроші і кредит

харчування – 2648,3 грн. та 2766,2 грн. відповідно, охорони здоров'я – 2772,8 грн. та 2843,8 грн., освіти – 2663 грн. та 2984,9 грн.

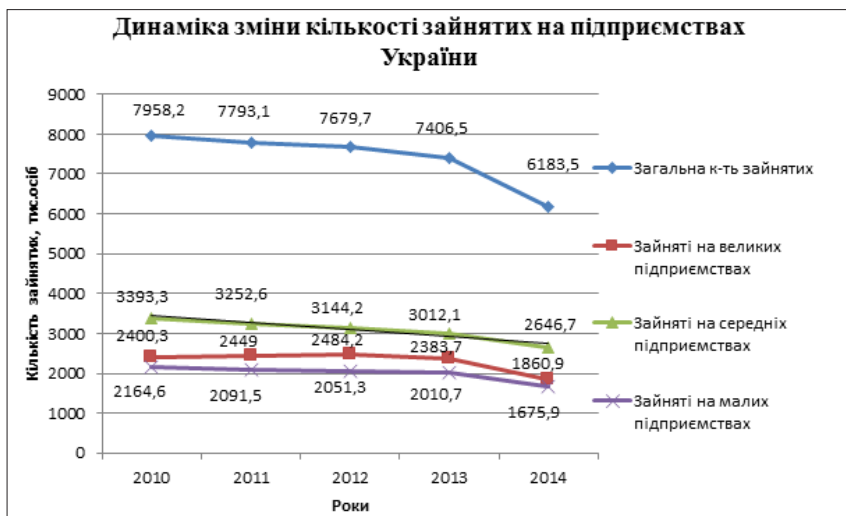

Рис. 1. Динаміка зміни кількості зайнятих на підприємствах України
Джерело: зроблено авторами на основі даних Державної служби статистики України

Динаміку зміни середньомісячних витрат на одиницю персоналу подано на рис. 2.

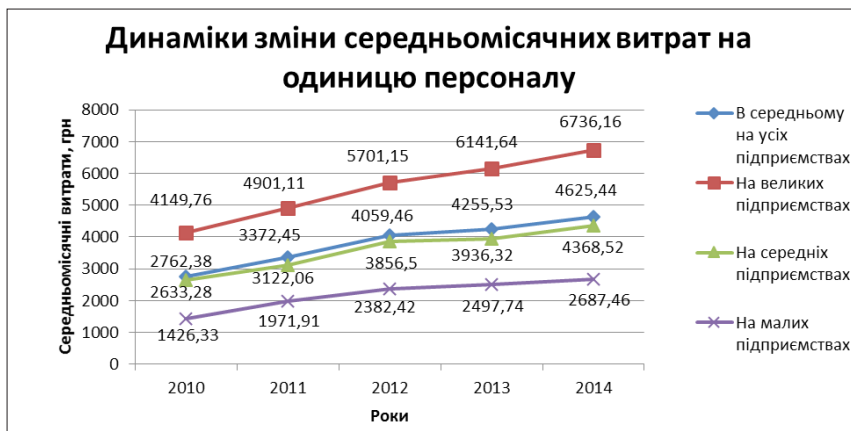

Рис. 2. Динаміка зміни середньомісячних витрат на одиницю персоналу
Джерело: зроблено авторами на основі даних Державної служби статистики України

Основну частину прибутку підприємства становить прибуток від його операційної діяльності, тобто від реалізації продукції, робіт, послуг (див. рис. 3) [4].

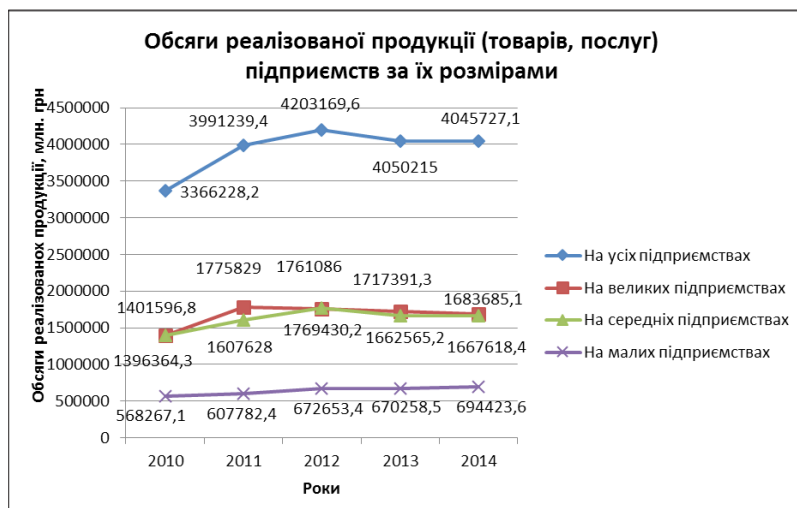

Рис. 3. Динаміка зміни обсягів реалізованої продукції підприємств за їх розмірами

Джерело: зроблено авторами на основі даних Державної служби статистики України

Основну частку продукції реалізують великі та середні підприємства – 1683685,1 млн грн. або 41,6% та 1667618,4 млн грн. або 41,2% від загального реалізованого обсягу продукції у 2014 р. відповідно. В світовій практиці малі підприємства забезпечують від 40 до 70 відсотків валового внутрішнього продукту, в той час, як в Україні частка малих підприємств залишається доволі незначною і становить 17,2% або 694423,6 млн грн. у 2014 році. Найбільше продукції реалізовується в галузях оптової та роздрібною торгівлі – 1595904,0 млн грн. або 39,4% до усього обсягу реалізованої продукції, та в промисловості – 1501983,6 млн грн. або 37,1%.

Динаміку зміни фінансового результату до оподаткування подано в таблиці 2.

Впродовж останніх років спостерігається значне зменшення обсягів прибутку до оподаткування. Так, в 2014 році лише у 66,1% вітчизняних суб'єктів господарювання даний показник є додатною величиною та становить 236261,1 млн грн. 33,7% підприємств одержали збитки на суму 794419,1 млн грн. Своєю чергою зменшуються як обсяги надходжень податку на прибуток до державного бюджету, так і питома вага цього показника в структурі доходів державного бюджету та в структурі ВВП.

**Динаміка зміни обсягу прибутку до оподаткування
на підприємствах України**

Роки	Обсяг прибутку до оподаткування на усіх підприємствах, млн грн	В тому числі:		
		на великих підприємствах	на середніх підприємствах	на малих підприємствах
2010	54405,7	28471,1	41581,7	-15647,1
2011	118605,6	92572,1	31090,8	-5057,3
2012	75670,2	37182,2	47742	-9254
2013	11335,7	28003,5	8390,1	-25057,9
2014	-558158	-188532,4	-195132,8	-174492,8

Джерело: зроблено авторами на основі даних Державної служби статистики України

Якщо в 2012–2013 роках питома вага податку на прибуток становила 16,1%, то в 2014 р. — 11,3%. У 2014 р. до державного бюджету надійшло 39,9 млрд грн. податку на прибуток підприємств, що на 26,5% менше за показник попереднього року. Від’ємну динаміку надходжень податку на прибуток засвідчили підприємства усіх форм власності. Обсяги надходжень податку, сплаченого до бюджету суб’єктами господарювання державної форми власності, скоротилися на 2,2 млрд грн., або на 33,9%, підприємствами з іноземним капіталом — на 2,8 млрд грн., або на 21,5%, банками та страховими компаніями — на 0,2 млрд грн., або 6,5%, приватними підприємствами — на 8,0 млрд грн., або на 26,4% [5, с. 29–30]. Однією з причин такого скорочення може бути авансова сплата податку з огляду на результати попереднього року. Разом з тим, основною причиною, безумовно, є негативні економічні наслідки.

В порівнянні з 2012 р. частка податку на прибуток в структурі ВВП зменшилась майже вдвічі з 3,9% до 2% у 2014 р., що свідчить про зниження його вагомості та про переукладання тягаря оподаткування на населення.

Особливості формування чистого прибутку на підприємствах України за доходами і видатками подано в таблиці 3.

Незважаючи на збільшення чистих доходів вітчизняних суб’єктів господарювання у 2014 р. на 21,7% або 1016691 млн грн., їхні сукупні витрати збільшилися на 33,4% або 1577637,2 млн грн., зокрема операційні витрати, що включають виробничу собівартість реалізованої продукції, адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати, збільшилися на 1184260 млн грн. або 27,9% у порівнянні з попереднім періодом.

Формування чистого прибутку підприємств України, млн грн.

Роки	Чистий дохід від реалізації продукції	Інші операційні доходи	Інші доходи	Разом чисті доходи	Операційні витрати	Інші витрати	Витрати усього	Чистий прибуток (збиток)
2010	3290885,2	594858,9	482916,7	4368660,8	3784944,6	529310,6	4354754,7	13906,1
2011	4051233,7	781514,1	490408,6	5323156,4	4645957,3	558593,5	5255357,8	67797,9
2012	4172348,1	369375,3	574180,5	5115904,6	4394308	645925,6	5080837,3	35067,3
2013	4057010,5	298407,7	338695,2	4694121	4245023,7	437754	4716960,7	-22839,7
2014	4851347,5	452885,2	406571,6	5710812	5429283,7	839678,5	6294597,9	-583785,9

Джерело: зроблено авторами на основі даних Державної служби статистики України

Динаміку зміни чистого фінансового результату підприємств України подано на рис. 4.

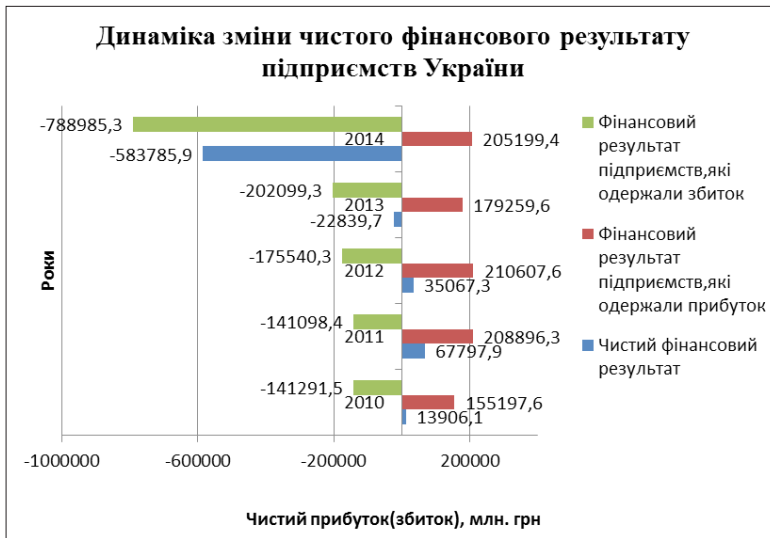

Рис. 4. Динаміка зміни обсягів чистого фінансового результату

Джерело: зроблено авторами на основі даних Державної служби статистики України

У 2014 р. підприємства України отримали 583785,9 млн грн. збитків. Лише два види економічної діяльності були рентабельними — сільське, лісове, рибне господарство, де 84,1% підприємств отримали чистий

прибуток в розмірі 51259,5 млн грн., а загальний фінансовий результат з врахуванням збиткових підприємств становив 20325,9 млн грн., та освіта з чистим прибутком в розмірі 65,1 млн грн. Найбільш збитковими видами економічної діяльності є промисловість — 174488,3 млн грн. збитку у порівнянні з 4181,1 млн грн. збитку у 2013 р., оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів — 134356,5 млн грн. збитку у порівнянні з 13248,5 млн грн. збитку у 2013 р., операції з нерухомим майном — 99370,3 млн грн. збитку у порівнянні з 10192,2 млн грн. збитку у 2013р., професійна, наукова та технічна діяльність — 99361,2 млн грн. збитку у порівнянні з 8390,3 млн грн. збитку у 2013р. Серед видів промислової діяльності, найбільш збитковими були переробна промисловість — 133768,5 млн грн. збитку, зокрема виробництво хімічних речовин і хімічної продукції — 34872,95 млн грн. збитку, металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів — 36881,05 млн грн. збитку, машинобудування — 22304,35 млн грн. збитку; та галузь постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря — 22263,2 млн грн. збитку. Єдиною рентабельною галуззю промислової діяльності було виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів — 502,3 млн грн. чистого прибутку.

Висновки. Негативний фінансовий результат суб'єкта господарювання означає послаблення його конкурентних позицій на ринку, зниження платоспроможності, зростання податкового боргу та, зрештою, може призвести до банкрутства. Отримання значних за розмірами збитків суб'єктами господарювання генерує загрозу зростання рівня безробіття, зниження валового внутрішнього продукту, негативного сальдо торговельного балансу. Тому з метою максимізації прибутку вітчизняних суб'єктів господарювання на рівні держави повинні забезпечуватись необхідні економічні, правові та політичні умови їх функціонування, а на рівні підприємств — усі зусилля топ-менеджменту повинні спрямовуватись на забезпечення ефективного фінансового управління.

Список використаних джерел

1. Білик М. Д., Білик Т. О. Фінансові результати діяльності малих підприємств: оцінка та прогнозування. Монографія. — Київ: ТОВ «ПанТот», 2012. — 280 с.
2. Організаційно-економічні основи управління прибутком сільськогосподарських підприємств: монографія / В. М. Жмайлов, О. Г. Жмайлова, О. О. Бабицька, Ю. І. Данько, Л. В. Слюсарева — Суми: СНАУ, 2015. — 408 с.
3. Марцин В. С. Економіка торгівлі: Підручник. — 2-ге вид., випр. і доп. — К.: Знання, 2008. — 603 с. [Електронний ресурс]. — режим доступу: http://pidruchniki.com/ekonomika/ekonomika_torgivli_-_martsin_bc/

4. Офіційна веб-сторінка Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

5. Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за 2014 рік / [Зубенко В. В., Самчинська І. В., Рудик А. Ю. та ін.]; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-ІІ) впровадження», USAID – К., 2015. — 77с.

6. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 « Загальні вимоги до фінансової звітності» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.

Секція 14.
ЕКОНОМІКА ПРАЦІ ТА
УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

Hoblyk Volodymyr Vasylyovych

doctor of economic sciences, associate professor

Mukachevo state university

Mukachevo, Ukraine

Scherban Tatiana Dmytrivna

doctor of psychology sciences, associated professor

of psychology department

Mukachevo state university

Mukachevo, Ukraine

**LEGAL REGULATION OF LABOR MIGRATION
PROCESSES**

In the process of building an independent sovereign state in Ukraine has already laid the foundations of immigration law. However, many of the provisions of the current legislation and require clarifications and additions. Because of the incomplete formation of immigration laws and immigration law in general existing package of regulations concerning the migration is inadequate. For example, unsettled in law are issues related to Ukrainian labor migration abroad. The main problem is to bring the internal regulations acts on migration to that of the neighboring countries, including EU Member States. Today agreement on employment of citizens of Ukraine abroad with Azerbaijan, Belarus, Armenia, Vietnam, Latvia, Libya, Lithuania, Moldova, Poland, Portugal, Russia, Slovakia and the Czech Republics th. In the area of social protection – from Bulgaria, Spain, Kazakhstan, Latvia, Lithuania, Moldova, Russia, Slovakia and succession – with Mongolia, Romania and Hungary. In addition, Ukraine is a party to 11 international multilateral agreements (within the CIS) in the area of employment and social protection and the European Convention on the legal status of workers – migrants from 1977 (Parties which are Spain, Italy, Moldova, Netherlands, Norway, Portugal, Turkey, France, Sweden).

The main problem that hinders the efficient use of the mechanism of bilateral agreements to address employment of Ukrainian citizens abroad is that their effect applies only to those citizens who entered the country of employment on Based on a work visa, with a work permit and residence. As legally

employed abroad only a few percent of the total number of migrant workers, many of these agreements, including agreements with Poland and Slovakia, de facto no effect [1].

Further development of migration law in Ukraine requires not only accelerated work towards completion and adoption of necessary legislation. The main measures on legal regulation of labor migration processes are:

1) Development and approval of legal documents on management and regulation of international labor migration, the priority of which is the strategy of migration policy, the Law of Ukraine “On the status of migrant workers,” bilateral agreements in the field of regulation of job placement, social security, pension, taxation, mutual recognition of diplomas and control flow transfers to international labor migrants, which would provide some economic stimulus in the event of re-emigration and investing migrant workers in priority sectors, therefore – participation of migrants in investment activity and performance of socio-economic system of Ukraine.

2) To refine the draft “State Program of cooperation with foreign Ukrainian to 2015 g.,” namely to include items on the financial, economic, trade, scientific innovation and investment cooperation and approve the State program of cooperation with foreign Ukrainian.

Analyzing existing project “State Programme of Cooperation with foreign Ukrainian to pe riod 2015 g. “Should be, first, the wording fuzzy goal of this program, particularly in the area of potential Ukrainian diaspora, namely: “... the use of intellectual, financial and spiritual potential of Ukrainian foreign establishment for positive international image of Ukraine. “In our opinion, the outlined goal should be noted not only the “positive image”, but also “innovative and socio-economic development of Ukraine.”Furthermore, among the “pleasure scientific, educational and linguistic needs of Ukrainian foreign” that the Program, occupy the bulk of the measures in the Ukrainian language and Ukrainian.Instead, scientific-practical conferences involving diaspora from other scientific areas limited to two congresses of the World Federation of Ukrainian medical societies. Although the draft program provides for increased financing (tentative budget of almost 2 billion. USD.), it provided no action in the field of economic (especially innovative investment), trade, scientific and technical cooperation, while the previous program of cooperation with foreign Ukrainian to 2010 g., with a total budget of \$76.9 million. UAH., provided at least four types of measures in the field of trade and economic, scientific and technical activities. However, funding of these measures on other charges provided for in the Programme, the amkah were minor [2].

3) To sign bilateral agreements with the host countries of migrant workers (of which there are none, including Italy, Hungary, the UK, Germany, France) in order to legalize their stay, settlement of labor relations and pension and avoiding double taxation of income of migrant workers.

4) Ensure the mechanism of legalization of wages of workers abroad and introduce methods of indirect taxation (as an example, a flat tax), which aims to streamline the pension protection. If a person works in the territory of which it is not, the agreement must be clearly defined country under whose legislation the defined retirement age, retirement conditions, the size of benefits, seniority and authority responsible for these payments. If a person is working in the country of which he is not, and has experience in the country participating in the agreement, the agreement must be provided mechanisms terms of length of service performed abroad, and pension benefits for the period. The agreement should be spelled out mechanisms of pension charges and refunds of pension funds.

Under bilateral agreements must provide so-called territorial principle pension migrants and their families, implemented and funded under the laws of the country in which they now live. In establishing the right to a pension, including concessional and seniority is taken into account seniority acquired in the territory of a State Party Agreement. Pensions are calculated on the earnings (income) for periods of work are counted in employment. This experience is widely used by migrants from CEE countries.

Literature

1. Report of the Deputy Director of the Department for Cultural and Humanitarian Cooperation, Ministry of Foreign Affairs of Ukraine Mr. Shkurov at the roundtable "Models of interethnic relations in Ukraine and Europe: legal and ethnopolitical experience." — Kyiv. — November 5, 2008

2. Adjust trudomihratsiynyh processes in the cross-border region: monograph / Pod Society. Ed. Economics, Professor. Pityulycha MI [M. And Pityulych, VV Hobylyk, TD Scherban etc.] — Mukachevo: Ed. Moscow State University, 2015–150 p.

Секція 15. ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА

Караева Наталия Вениаминовна

*к.э.н., доцент кафедры автоматизации проектирования энергетических процессов и систем Национального технического университета Украины «Киевский политехнический институт»
г. Киев, Украина*

КРИТЕРИИ ЭФФЕКТИВНОСТИ ПОЛИТИКИ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ И ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ УКРАИНЫ

В современных условиях интеграции украинской экономики в глобальную систему мирового хозяйства, научные исследования по практической разработке и реализации эффективных моделей устойчивого развития, в том числе и непосредственно связанных с этим многих базовых критериев и показателей (индикаторов), относятся к весьма актуальным и остро дискуссионным проблемам экономической теории и хозяйственной практики.

Главной общей стратегической целью, основным предназначением и сущностью устойчивого развития любой экономики, в том числе и рыночной, является обеспечение эффективного процесса воспроизводства гармонически развитой в соответствии с достигнутым уровнем научно-технического и общественного прогресса личности самого человека, как производительной и потребительной силы общества.

Развитые страны приступили к постановке и решению комплекса новых, преимущественно социально-экологических задач, требующих смещения приоритетов научно-технической политики в сторону информационных услуг, медицины, экологии и других аспектов устойчивого роста и повышения качества жизни. Качество жизни является комплексным критерием, которое состоит из оценки физического, генетического и психологического здоровья человека, социальных взаимоотношений, трудовой деятельности и финансовых ресурсов, уровня независимости человека и его безопасности, оценки состояния окружающей среды, духовной сферы человека и его убеждений.

Авторы «Доклада о развитии человека — 1999» [1] выделяют несколько фундаментальных особенностей безопасности человечества:

- безопасность человечества — понятие универсальное и относится к людям во всех странах — и в богатых, и в бедных. Имеется

множество угроз, которые одинаковы для всех — голод, безработица, наркотики, преступность, загрязнение природной среды, снижение уровня здоровья и нарушение прав человека. Их степень может отличаться в разных местах земного шара, но все эти угрозы безопасности человечества вполне реальны и постоянно растут;

- составляющие безопасности человечества взаимозависимы. Если где-либо в мире безопасность людей оказывается под угрозой, то не исключено, что вовлеченными окажутся все страны;
- гораздо проще добиться безопасности человечества путем раннего предупреждения, чем путем позднего вмешательства;
- безопасность человечества — это человеческие проблемы, связанные с тем, как живут люди, и как им дышится в обществе, насколько они свободны в выборе, насколько доступны для них рынок и социальные возможности, живут ли они в окружении конфликтов или в условиях мира;
- снижение безопасности человечества может быть медленным, спокойным процессом, либо прозвучать как резкий сигнал тревоги. Это может быть результатом ошибочной политики и может быть следствием природных катаклизмов.

Уровень безопасности населения в значительной мере определяется экономическими возможностями общества. Национальный доход распределяется по трем составляющим, что может быть отражено следующим балансовым соотношением [2]:

$$Q(t) = U(t) + C(t) + Z(t),$$

где $Q(t)$ — национальный доход за время t ;

$U(t)$ — объем накопления;

$C(t)$ — объем потребления;

$Z(t)$ — затраты на обеспечение экологической безопасности населения.

С учетом предположения о пропорциональности производственного накопления и прироста национального дохода в тот же момент времени и независимости динамики потребления и затрат на обеспечение экологической безопасности имеем:

$$Q(t) = F [dU(t)/dt] + C(t) + Z(t),$$

где F — капиталоемкость национального дохода.

Данные уравнения описывают на макроэкономическом уровне динамику трех наиболее важных сфер процесса общественного развития:

- 1) экономической (через показатели национального дохода и накопления);
- 2) социальной (через потребление);

З) экологической (через соотношения Z/U или Z/Q , выражающие степень защищенности природной среды обитания человека от антропогенного воздействия, связанного с величиной накопления или объемом выпускаемой продукции).

Таким образом, обеспечение социально-экологической составляющей является важнейшей целью устойчивого развития государства. Увеличение общественного продукта в расчете на душу населения означает возможность повышение качества жизни.

Достаточно объективной с точки зрения, характеристики эффективности политики устойчивого развития и экономической безопасности Украины является система показателей (индикаторов) демографической безопасности. Именно динамика системы демографических показателей в значительной мере смогла проиллюстрировать глубину социально-экономического кризиса, сопровождавшего радикальные экономические реформы и изменения различных сфер жизнедеятельности населения.

Период экономической трансформации в Украине характеризовался сокращением численности экономически активного населения, принявшим с 1995 г. интенсивный характер, что в первую очередь было связано с падением уровня производства в стране, а также снижением уровня демографической безопасности (табл. 1).

Таблиця 1

Динамика изменения индикаторов демографической безопасности в Украине

Год	Количество условно здоровых людей в общей численности населения, %	Ожидаемая продолжительность жизни при рождении *	Разница между ожидаемой продолжительностью жизни женщин и мужчин, лет**	Количество пенсионеров (в расчете на 1000 чел. населения)	Коэффициент естественного прироста населения (на 1000 чел. населения)	Соотношение количества зарегистрированных браков к разводам на 1000 чел. населения**
	А	Б	В	Г	Д	Е
1990	62,6	70,7	9,1	253	0,5	2,51
1995	53,7	66,9	11,3	265	-5,8	2,21
1996	51,9	67,4	11,1	284	-5,8	1,58
1997	50	68,1	10,8	287	-5,9	1,84
1998	48	68,3	10,7	289	-6	1,72
1999	46,6	67,9	11,2	291	-7	1,92
2000	44,5	68,1	11,3	294	-7,6	1,28

Продолжение табл. 1

2001	42,1	68,3	11,4	295	-7,6	1,73
2002	39,6	68,2	11,4	299	-7,6	1,74
2003	34,2	68,2	11,5	301	-7,5	2,11
2004	30,6	67,9	11,6	302	-7,0	1,64
2005	28,2	67,9	11,7	299	-7,6	1,82
2006	26,1	68,1	11,7	301	-6,4	2,00
2010	26,2	67,9	11,8	304	-4,8	2,03
2013	25,8	65,7	12,3	306	-5,8	2,23

Примечание: * – данный показатель рассчитан автором за год (например, 1990–1991);
** – рассчитано за данными Министерства статистики.

Результаты факторного анализа между основными параметрами демографической безопасности представлены в табл. 2.

Таблица 2

Матрица коэффициентов корреляции между индикаторами демографической безопасности

Индикаторы	А	Б	В	Г	Д	Е
А	1	0,355802	-0,7897	-0,86325	0,55687	0,292283
Б	0,355802	1	-0,80035	-0,41343	-0,41343	0,460727
В	-0,7897	-0,80035	1	0,808012	0,9223	-0,51166
Г	-0,86325	-0,41343	0,808012	1	0,862952	-0,61433
Д	0,55687	-0,41343	0,9223	0,862952	1	-0,6599
Е	0,292283	0,460727	-0,51166	-0,61433	-0,6599	1

Примечание – буквы соответствуют показателям согласно табл. 1

Ухудшение качества окружающей среды Украины, является одним из важных факторов, определяющих ухудшение состояния здоровья населения. Также, в отличие от развитых стран в Украине депопуляция является демографическим кризисом, так как сопровождается нарушением структурно-функциональных характеристик, к которым относятся демографическая нагрузка, интенсивность демографических процессов. Основными угрозами ДМБ Украины является также рост смертности населения трудоспособного возраста и увеличение разницы между ожидаемой продолжительностью жизни женщин и мужчин (см. табл. 1). Биологически предопределенной данная разница составляет 6–8 лет.

Из вышеизложенного следует, что главными критериями политики устойчивого развития любых экономических организаций и общественного прогресса в целом должно выступать качество окружающей природной среды и реальное повышение социально-экономической эффективности хозяйствования.

Литература

1. Доклад о развитии человека за 1999 год. — Нью-Йорк, Изд-во «Оксфорд юниверсити пресс, Инк». — 1999. — 263 с.
2. Быков А. А. Проблемы анализа безопасности человека, общества и природы / Быков А. А., Мурзин Н. В. — СПб.: Наука, 1997. — 247 с.

**МІЖНАРОДНИЙ НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ
(INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL)**

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА НАУКОВА РАДА

Збірник тез наукових робіт

**IV МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІКИ ТА ФІНАНСІВ»
«30» листопада 2015**

Сборник тезисов научных работ

**IV МЕЖДУНАРОДНАЯ НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКАЯ
КОНФЕРЕНЦИЯ
«АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ЭКОНОМИКИ И ФИНАНСОВ»
«30» ноября 2015**

Abstracts of scientific works

**IV INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE
«ACTUAL PROBLEMS OF ECONOMICS AND FINANCE»
«30» november 2015**

Видано у авторській редакції

Адреса: Україна, м. Київ, вул. Павлівська, 22, оф. 23

Контактний телефон: +38(050) 647-1543

Телефон/факс: +38(044) 222-5889

E-mail: info@frada.com.ua

www.frada.com.ua

<http://www.inter-nauka.com>

Підписано у друк 25.12.2015. Формат 60x84/16

Папір офсетний. Гарнітура PetersburgC. Друк на дуплікаторі.

Тираж 50. Замовлення № 282.

Ціна договірна. Надруковано з готового оригінал-макету.

Надруковано у Видавництві ТОВ «Спринт-Сервіс»

Свідоцтво: Серія ДК №4365 від 17.07.2012

Контактний телефон: +38(050) 647-1543